

NÓGRÁDI JÓZSEF:

A KEGYELMI ÉLET

ELMÉLKEDÉSEK ÉS OLVASMÁNYOK

I. RÉSZ:

A MENNYEI ATYA GYERMEKEI

BUDAPEST, 1944
KORDA R. T. KIADÁSA

NÓGRÁDI JÓZSEF:

A KEGYELMI ÉLET

ELMÉLKEDÉSEK ÉS OLVASMÁNYOK

I. RÉSZ:

A MENNYEI ATYA GYERMEKEI

BUDAPEST, 1944
KORDA R. T. KIADÁSA

Nihil obstat. Dr. Stephanus Kosztolányi censor dioecesanus. Nr. 8817/1943.
Imprimatur. Strigonií die 8. Nov. 1943. Dr. Joannes Drahos vicarius
generalis.

Nyomatott: Korda R. T. nyomdájában, Budapest, VIII., Csepregy-u. 2.

A mennyei Atya legkedvesebb

Leányának,

Szűz Máriának

α Szerző.

I. RÉSZ:

A MENNYEI ATYA GYERMEKEI

1. FEJEZET

A FOLDI MINDENSÉG KIRÁLYA

1. Honnét?

I. A teremtmények beláthatatlan sokasága vesz minket körül. Ha az ember csak időt szakítana a mindenség figyelmes megtekintésére, szemlélete csodálatra ragadná, — a csodálkozás gondolkodóba ejtené — és gondolatai végre e kérdésbe sűrűsödnének össze: Honnét is van e mindenség?

Honnét?

Csillagos éjszakában égre emelem tekintetemet és kérdem a magasban keringő, fényes égitestek ezreit: Ki adta nektek e tündöklő szépséget? És ki állapította meg gyors keringéstek pályáját? — Örök fényük mintha válaszolná: Az, aki még magasabban trónol, kinek lényege örök fényesség.

Csodálattal nézem a jegeseknek szűztiszta fehérségben égnék meredő óriás tömegeit. — Ki épített titeket oly hatalmasokká? Ki emelt oly magasra? Ki adta ezt a kimondhatatlan bájt? — A néma csúcsok válaszolják: Az, aki még hatalmasabb, magasabb, bájosabb!

Révedezve nyugtatom tekintetemet a végeláthatatlan tengeren, melynek terjedelméről fogalmat sem alkothatok, melynek mélységét el sem képzelhetem . . . Tenger, ki ásta ki medred mélységét? Ki töltötte meg vizekkel? — És az örökké nyugtalan habok felelik: Az, aki végtelenül nagyobb, mélyebb!

Belefáradva a természet nagy alkatrészeinek szemléletébe, a kis teremtmények felé fordítom tekintetemet. Csodálatom még csak növekszik! Itt a kis méhecske gyár- és raktárhelyiséget épít, hogy csodás édességű mézét készíthesse és eltárolhassa. Oly célszerűen és mégis egyszerűen, mintha a legjár-

tasabb mérnök tanácsadója volna. Amott a kis hangya alkotja várszerű lakását. A sarokban a pók feszíti ki hálóját finom és mégis erős szálakból, oly gyorsan, ügyesen, hogy sem fonógép, sem szövőszék nem versenyezhet vele... Ti parányi kis állatok, ki tanított titeket ennyi bölcseségre? Ki adott annyi ügyességet? Hogy kicsoda? Az, aki végtelenül bölcs, végtelenül jó és hatalmas...

A bozótban búsan csattog a csalogány, a tarlóról nyílegyenesen a felhőknek emelkedik a kis pacsirta, trillázva hirdetve zavartalan életkedvét és azt az összhangot, mely a paradicsom csekély maradékaként még most is megvan a természetben, hacsak az ember meg nem zavarja... Kis zenészek! Ki a ti mesteretek? Ki tanított titeket oly gyönyörűen, összhangzatosan énekelni? — A pacsirta magasabbra és mindig magasabbra emelkedik és azt látszik válaszolni: Az, aki ott fent lakik, ahová én sem érek el, — az, akinek egész lényege összhang, öröm, béke!

Ember, tanulj csodálkozni, tanulj gondolkodni, kérdezni!

II. A természet szemlélete az embert szükségkép egy a természeten felülálló, végtelenül bölcs, jó és hatalmas lényhez vezet, mint mindennek végső okához. *Biztosan* megismeri, hogy ily végső oknak léteznie *kell*, de lényegét, mibenlétét tisztán meg nem különbözteti, mintegy csak sejt... Minden emberi tudomány a természetszemlélet napsütésében kezdődik, de természetfeletti segítség híján az emberi megismerés megbízhatatlanságának félhomályába vész. Az a végtelenül Bölcs és Jóságos és Hatalmas, aki a méhet, a hangyát, a pókot, belé-teremtett ösztönével életcélja elérésére vezeti, az embert sem hagyta magára. Amit az ember a maga erejéből csak homályosan sejt, azt a *kinyilatkoztatás* világosan eléje állítja: „Kezdetben teremté az Isten a mennyet és a földet. A föld azonban puszta és üres volt és sötétség volt a mélység színén... És mondá Isten: Legyen világosság! És lőn világosság”... stb. (I Móz. 1, 1. kk.)

Tehát Isten!

Isten, kinek nevével a Szentírás első könyvének első sorában találkozunk, — Ő forrása minden létnek és minden kinyilatkoztatásnak. Valamennyiszent könyvnek célja csak egy: hogy Istent velünk megismertesse és megszerettesse. Kiegészítik és tökéletesítik azt a homályos istenismeretet, melyet az ember a természet szemléletéből merít, és oly életre tanítják,

mely méltóvá tegye őt arra, hogy Istenét majdan szemtől szembe láthassa.

A részleges emberi ismeretek és tudományok kinyilatkoztatás nélkül hasonlítanak a mozaik még össze nem rakott kővecseihez. Mindegyik pompásan csillog más-más színben, de a kép eszméjét csak akkor fejezik ki, ha az emberi ész és művészet megfelelő módon összerakta. A lenyűgözően hatalmas gondolat, melyet a Teremtő a természetben megvalósított, csak akkor bontakozik ki és nyilvánul meg az emberi észnek, ha a kinyilatkoztatás természetfeletti fénye az emberi ismereteket egyesíti és Istenre vonatkoztatja.

Amint a zenekar egyes szólamai külön-külön hallva nem sokat vagy semmit jelentenek, de együtt eljátszva nagyszerű összhangba olvadnak össze, úgy a természetes ismeretek is a természetfeletti kinyilatkoztatás vezetése alatt gyönyörű dicsénekké egyesülnek: „Áldjátok az Urat az Úrnak művei mindnyájan, dicsérjétek és felette magasztaljátok Őt mindörökké!” (Dán. 3, 57.)

2. Minek?

I. Amíg az ember boldognak érzi magát, nem szokta felvetni a kérdést, minek élek? Önkénytelenül az élvezetet tekinti élete céljának és mindent, ami körülveszi, élvezete tárgyának, eszközének. De ha az élvezet helyébe nélkülözés lép, ha az örömet fájó szenvedés váltja fel, ha a külvilág már nem tekinti az embert középpontjának, királynak, hanem nyomasztó rabigát vet vállára, akkor magától felvetődik az ember lelkében a kérdés: *minek* a nélkülözés, *minek* a szenvedés? *Minek* az egész nyomorult élet?

Már arra az első kérdésre, mely a természet szemléleténél felvetődött: honnét e mindenség? — nem tudott az ember a maga erejéből minden tekintetben kielégítő választ adni. Még tehetetlenebb a másik problémával szemben: *Minek* a mindenség? Mi a *célja*?

Itt is a kinyilatkoztatás siet az emberi ész segítségére, hogy kiszabadítsa a nyomasztó félhomályból, melyből természetes ereje ki nem vezetheti.

Már azok az ószövetségi nevek, melyekkel a legrégebb sugalmazott könyvek Istent illetik, jellegzetes fényt derítenek a felvetett kérdésre. Mózes az Istent nemcsak *Jáhvé*-nak, — a gyakran hallható „Jehova” téves olvasás — „*legfelsőbb lény*”-

nek nevezi, hanem *Elohim-nak*: a. m. „*Mindenható*” és *Adonai-nak*: „*Úrnak*” is. Amíg a Jáhvé-név Istent önmagában tekinti és végtelenül tökéletes lényegét fejezi ki, addig az utóbbi két elnevezés Istennek a teremtményekhez való viszonyát világítja meg. Elohim a mindenség eredő okát jelenti, akinek minden létét köszöni, — Adonai pedig a mindenség korlátlan hatalmú Urát, kinek minden létezik, kinek minden szolgálni tartozik. Amint minden Istentől ered, úgy minden neki alá is van rendelve, neki szolgál: Ő az *Úristen*.

Tehát nem az ember a természet középpontja, amint a fel-fuvalkodott kis ember magával elhithetni szeretné, hanem az *Úristen*. Az ember Istennek sáfárja: kötelessége a földi javakat és erőket isteni Ura dicsőítésére fordítani. Szinte megszámlálhatatlanok a Szentírás helyei, melyek ezt a gondolatot kifejezik. Már Józsué megfogadta: „Az *Úrnak* fogunk szolgálni, mert Ő a mi Istenünk.” (24, 18.) Dávid éneklí: „Ne nekünk, Uram, ne nekünk, hanem nevednek adj dicsőséget.” (Zsolt. 113, 1.) Maga Krisztus Urunk mondja: „mindnyájan öneki — Istennek — élnek”. (Lk. 20, 38.) Nagyszerűen foglalja össze a teremtményeknek Isten iránti hódolatát Szent János Jelenései V. fejezetében festett látomásában: „És minden teremtmény, mely az égben van és a földön és a föld alatt, és mely a tengeren és abban van, mindezeket hallám, amint mondták: A trónon *Ülőnek*”, — Istennek — „és a *Báránynak*” — Krisztusnak — „áldás és tiszteltetés és dicsőség és hatalom örökkön-örökké!” (13. kk.)

Te is teremtménye vagy: Neki szolgálni, Őt tisztelni legfőbb kötelességed!

II. Az *Úristen* saját dicsőségét akarta gyarapítani a teremttéssel azáltal, hogy a teremtményekre mintegy kisugározta tulajdon bölcsességét, szépségét, hatalmát, boldogságát.

A szeretet jellegzetes tulajdonsága, hogy másoknak is részt enged tulajdon javaiból és boldogságukban leli örömét. A teremttés Isten végtelen szeretetének műve. Azért mondja a Bölcsesség könyve: „Szeretted mindazt, ami van; mit sem utálsz abból, amit alkottál.” (11, 25.) A kimeríthetetlen szeretet, melylyel Isten teremtményeivel szemben viseltetik, Istennek lényeges vonása. Azért mondja Szent János: „Szeretet az Isten.” (I. 4, 16.)

Nem önzés vezette az Istent arra, hogy a mindenséget saját dicsőségére teremttse. Önzés az az önszeretet, mely mások kárán akar gyarapodni. Isten saját dicsőségét gyarapította a teremttés által, de nem teremtményei kárára, hanem legnagyobb

javukra. Minden teremtmény, a szabadakaratúval rendelkező ember is, és főképp ő, azzal dicsőíti Teremtőjét, hogy isteni akaratát teljesíti, de ezzel megérdemli boldogságát is. Ami Isten szent akaratára ellen történik, hozhat pillanatnyi idegingert, melyet a világ örömeinek szeretet nevezni, de tévesen, mert rövid időn belül a vélt öröm keserűséget, szenvedést, nyomort szül. Isten szándékainak teljesítése ellenben békét, örömet, boldogságot hoz, ha mindjárt önmegtagadásba, fáradságba, szenvedésbe kerül is.

Emberek között sokszor éles ellentétek állnak fenn, főképp urak és szolgák között. Ami az előbbieknél előnyére válik, méginkább megnehezíti az utóbbiak sorsát. Innét a szociális bajok, küzdelmek, forradalmak. Az Úristen és a szolgálatára hívott teremtményei között *nincs* érdekellentét. Ami Isten nagyobb dicsőségére szolgál, feltétlenül teremtményei boldogságát is gyarapítja; és minden cselekedet, mely az emberi nem valódi javára irányul, szükségképpen Isten dicsőségét is szolgálja.

Csak oktalanság beszélhet ellentétekről Isten és teremtményei között. És ez a bűnös oktalanság zavarja az összhangot, melynek Isten akaratára szerint közte és teremtményei között léteznie kell.

Kövesd Isten akaratát, és béke lesz osztályrészed.

3. A rossz eredete

I. A kinyilatkoztatás szerint Isten teremtett mindent. És mindent hasonlatosságára teremtett. De akkor mindennek jónak is kellene lennie. Honnét van tehát a rossz?

Ez a kérdés már évezredek óta foglalkoztatja a gondolkodó elméket, de kielégítő választ a bölcselők hiába kerestek. Ilyet csak a *kinyilatkoztatás* adott.

Szerinte a rossznak három nemét kell megkülönböztetnünk: a *sátánit*, — a *földit* és végül az *örök kárhozatot*. Mindhármát és mindháromnak eredetét fenséges képekben mutatja be a Szentírás.

„És nagy jel tűnik fel az égen: egy asszony, kinek öltö-zete volt a nap és lába alatt a hold, és fején tizenkét csillagból álló korona. És áldott állapotban lévén kiálta, szülni akarván.” Így kezdi Szent János Titkos jelenéseinek tizenkettedik fejezetét. Az Asszony ellen harcra kelt a sátán, aki magával csalta az ég angyalainak harmadrészét. „És nagy harc lőn az égben: Mihály és angyalai harcolának a sárkánnyal, s a sárkány har-

cola és az ő angyalai... és a földre vetteték és angyalai vele együtt letaszítottának." (Jel. 12, 1—9.)

A szentírásmagyarázók nagyrésze a csillagkoronás, áldott asszonyban az *Egyházat* látja. De biztos, hogy a nagyszerű jelenés számos vonása arra is ráillik, akit Gábor arkangyal e szavakkal üdvözölt: „*áldott vagy te az asszonyok között!*”: *Szűz Máriára*. Mária hozta e világra Krisztus *reális* emberi testét, — az Egyház szüli Krisztus *misztikus* testét, a hívők seregét. Az összefüggést Szent Tamással a következőkben adhatjuk: Az Ursten angyalait, mielőtt a kegyelemben megerősítette őket, próbára akarta tenni. Kinyilatkoztatta tehát nekik, hogy majdan az isteni Ige asszonytól születendő testet fog magára öltetni és a mennyei seregek kötelesek lesznek az Istenembert is imádni. Az angyalok nagyobb része Szent Mihály vezetése alatt azonnal elfogadta Isten parancsát. Lucifer azonban pártot ütött és elcsábítva az angyaloknak körülbelül egyharmad részét, harcba bocsátkozott Isten hűséges szolgálóival. Legyőzetett, az égből letaszított, elkárhozott. Akik arra voltak hivatva, hogy örök boldogságban Isten jóságát hirdessék, most örök kínok közt kell, hogy elismerjék *igazságosságát*.

Ime, a legelső rossz a mindenségben: a szabadakarattal rendelkező lények megtagadták az Istennek járó engedelmességet. Ez a *sátáni rossz*.

II. Később — évek vagy évezredek múlva? Isten a megmondhatója — teremte Isten a földet és a földnek egyrészt gyönyörű kertet alakította: paradicsommá. Benne helyezte el az első emberpárt. Azt akarta, hogy békében és boldogságban szolgáljanak neki itt egy ideig *próbaképen*. Az volt a terve, hogy a próbaidő letelte után, ha arra méltóknak bizonyultak, megerősíti őket a kegyelem állapotában és halál nélkül felveszi őket a mennyországba, hogy őt szemről-szembe lássák és szemléletében örökké boldogok legyenek. Hogy neki szolgálhasanak a paradicsomban, parancsot is adott nekik. Parancsot? Alig nevezhető annak, oly könnyű a teljesítése. A paradicsomnak egyetlen fájáról ne egyenek, különben minden szolgálataukra, rendelkezésükre állott. És mégis! Az irigységében fuldokló sátántól elcsábítva, először Éva szegte meg az Úr parancsát, majd felesége példáját és akaratát követte Ádám is.

Itt a paradicsomban is a teremtet szabadakarat fellázadt Isten akarata ellen. És a következmények? Kiűztek a paradicsomból: „Átkozott legyen a föld munkád alatt... Arcod verejtékével edd kenyeredet, míg vissza nem térsz a földbe!”

(I Móz. 3, 17.) Az ember testi szervezete a bűn következtében meggyöngült, innen a sok testi baj, betegség, halál. Értelme elhomályosodott: innen a sok tévedés. Akarata meggyöngült és rosszra hajlott: innen a sok bűn, szenvedély, békétlenség, háború! A boldogságra teremtett ember a szenvedések emberévé lett.

Ime, a *földi rossz* és forrása a *bűn*! Aki szabadon engedelmeskedve, nem akarta dicsőíteni Isten jóságát, a szenvedések járma alatt nyögve, kénytelen elismerni igazságosságát. De nemcsak büntetés a földi baj, hanem *orvosság* is: lássa be az ember, mily rettenetes elfordulni Istentől, és forduljon vissza Ahhoz, aki sokkal inkább szeret megbocsátani, mintsem büntetni.

III. Ha elérkezik a *világ vége*, az Úr Jézus újra leszáll a mennyekből. Most már nem mint kisdéd, hanem mint hatalmas király. Nem mint Megváltó, hanem *mint Bíró*, nagy fölséggel, megszámlálhatatlan angyali kísérettel. És maga köré gyűjti az emberek miriádjait. Akik a földön örömök és szenvedések közt hűségesen szolgáltak Atyjának, a jobbára, a gonoszokat baljára állítja. És trónján ülve imígyen szól a jókhoz: „Jöjjetek, Atyám áldottai, vegyétek birtokba a világ kezdetétől nektek készített országot!” — A gonoszokhoz pedig: „Távozzatok tőlem, átkozottak az örök tűzre, mely az ördögnek készítettet és az ő angyalainak... És ezek örök büntetésre mennek, az igazak pedig örök életbe.” (Mt. 25, 31. kk.) Most aztán már nincsen helye sem bűnbánatnak, sem bűnbocsálatnak. Az igazak minden emberi fogalmat meghaladó boldogságban örökké dicsőítik Istent, és dicsérik végtelen irgalmát, — a gonoszok pedig kimondhatatlan kínok közt hirdetik igazságosságát.

Ez az örök rossz, a *kárhozat*.

IV. Tanuljunk!

1. „Tudd meg és lásd: mily rossz és keserves dolog, hogy elhagytad az Uradat, a te Istenedet!” (Jer. 2, 19.)

2. Amíg a földön élsz, még mindig elkerülheted a végleges, az örök rosszat, a kárhozatot. „Térj vissza hozzám, — úgymond az Úr — és én visszafogadlak tégedet!” (Jer. 3, 1.)

4. „Attól, akinek sok adatott, sokat fognak követelni” (Lk. 12, 48.)

I. „Szeretted mindazt, ami van”, — de nem mindent egyformán. Minél tökéletesebbnek teremtettt az Űr egy lényt, annál nagyobb szeretettel viseltetik iránta. Istennek szeretete teremtményei iránt tökéletességük forrása. Összehasonlítva egymással a földi teremtményeket, lehetetlen nem látnunk, mennyire kitüntette a Teremtő az embert. Főképp két tekintetben.

1. Ha már csak anyagi, *testi* szempontból nézzük, az ember tökéletesebbnek tûnik bolygónk minden más teremtményénél. Igaz, vannak állatok, melyek egyik-másik tekintetben túltesznek az emberen. Az oroszlán nagyobb testi erõvel rendelkezik, a sasnak élesebb a szeme, a kutya erõsebb szaglóképességgel bír, más állatoknak kifejtettebb a hallásuk, az ízlésük, tapintóérzékük... De ha mindent összefoglalunk, mégis be kell vallanunk, hogy az ember pusztán testi szempontból is a föld legnemesebb, legtökéletesebb lénye.

2. De még sokkal inkább szárnyal túl minden más földi lényt *értelmi* tekintetben. Még a legtökéletesebb állatok is csak érzéki megismerõ képességekkel rendelkeznek. Megismerésük és törekvésük bámulatos élessége és ereje ellenére sem haladja túl az anyag határait. Ami nem anyagi, arról az állat tudomást sem szerez, az törekvésének tárgyát sem képezheti. Másképp az ember. Igaz, az õ megismerése is az érzékekkel, az anyagban kezdõdik, de felemelkedik a legelvontabb szellemi régiókba: megismeri és megszereti az igazságot, a szépet, a jót, a nemest, a jogot, a halhatatlant és mindezeknek forrását, az *Istent!* Azért az ember nemcsak érzéki örömekre törekszik, mint az állat, hanem akár azoknak feláldozása árán szellemiekre is. Az összes teremtmények közt csak az ember testben élõ szellem.

Lássuk az ember szellemiségének nagyon messzeható következményeit.

II. Az anyag különbözõ részecskékbõl áll, melyek egymásmellett, tehát a tér különbözõ helyén léteznek, azért különbözõ hatásoknak is vannak kitéve. A különbözõ külsõ behatások különbözõ elváltozásokat eredményeznek. Minden anyagi lény idõvel szükségképp megváltozik, megoszlik, elmúlik. Az anyagnak ezt az általános tulajdonságát az emberi test is osztja. Az ember szellemi tehetségeinek hordozója

azonban nem az anyagi test, hanem a *szellemi lélek*. Minthogy nem tevődik össze anyagi, kiterjedt részecskékből, anyagi elváltozásoknak sincsen kitéve, nem oszlik fel, el nem hervad: örök, *halhatatlan*. A halhatatlanság tudata, ha mindjárt elmosódottan, minden ember szívében él. Tiszta, erőteljes öntudatra a kinyilatkoztatás fényében nevelkedő lelkekben ébred. Róluk mondja a Bölcsesség könyve (3, 4.): „Reményük halhatatlansággal teljes.”

III. Minden szellemi lény lényeges és jellegzetes tulajdonsága az *önrendelkezés*. A csillagok hajszálnyi pontossággal követik a Teremtőjüktől előírt pályát; nem is tudnak másképp keringeni. Az ásványok, növények hasonló pontossággal követik a természettörvényt, melyet Isten beléjük adott. Az állatok is követik természetadta ösztönüket, mely nem más, mint Alkotójuknak beléjük öntött törvénye. Így tesznek, mert nem tehetnek másképp.

Nem így az ember! Külső kényszer és minden belső szükség nélkül határozza el magát cselekvésre vagy nyugalomra. Szabadon választ cselekvése különböző lehetőségei között is. Neki is törvényt szabott a Teremtő. De míg a többi teremtményt a törvényhez kötötte, úgyhogy másképp nem cselekedhetnek, addig az embernek szabadságot, önrendelkezést adott. Ő maga határozza el, mit tesz — ura cselekedeteinek. Azért, ha teljesíti Isten törvényét, alkalmat nyújt Neki arra, hogy megjutalmazza, — ha megveti Ura akaratát és másképp cselekszik, büntetést érdemel.

IV. Az embernek önrendelkezése és vele karöltve felelőssége sokkal messzebb terjed, semmint első tekintetre hinnők. Hármas különböző körben rendelkezik az ember szabadon, ennek megfelelően hármas a felelőssége is:

1. Szabadon elhatározza, *cselekedjék-e* vagy nem — és mit cselekedjék. Azért felelős *mindenegy*es tetteért vagy mulasztásáért.

2. A gyakran ismételt cselekedet szokásszerűen irányít szab a lélek későbbi működésének. Egyes szabad cselekedeteivel az ember befolyásolja lelke erkölcsi továbbfejlődését. Az ember maga alakítja ki jellemét a természetes adottságok által vont határok között. A csillag, az ásvány, a növény, az állat az, és az is marad, aminek az Úristen teremtette. Az ember ellenben azzá lesz, amit ő maga az Istentől kapott képességeiből nevel. Még súlyosabban, mint egyes cseleke-

deteiért, terheli lelkiismeretét a felelősség azért, amit magából csinál, amit testi és lelki adottságaiból nevel.

3. A gonoszok „örök büntetésbe mennek, az igazak pedig örök életbe.” (Mt. 25, 46.) Földi cselekedeteivel az ember megérdemli a mennyországot vagy a kárhozatot. Az idő használata határozza meg örökkévalóságunkat. Az ember maga dönti el örök sorsát. Ez a legnagyobb felelősség, mely az ember vállára nehezedik. A pokol minden lakója tisztán, minden kétséget kizáró módon belátja, hogy *ő maga oka* kárhozatának.

Ember, gondold meg, értsd meg, mekkora és mily veszedelmes méltóságot adott Teremtőd, midőn szellemi, szabad, önrendelkező, halhatatlan lénynek teremtett.

Tarts lelkiismeretvizsgálatot e három pontról: 1. Milyenek cselekedeteim Isten törvényeinek fényében? 2. Milyen irányban fejlesztettem eddig erkölcsi egyéniségetem? 3. Mit várhatok ezek alapján az örökkévalóságban?

5. A természet királya

I. „Uram, mi Urunk, mily csodás az egész világon a te neved! Hisz az egeknél fenségesebb a te dicsőséged.” (Zsolt. 8, 2.)

Azért adta a Teremtő az embernek megismerő tehetségeit, hogy meglássa és megértse a teremtés fenségét. Azért adott szemet, hogy lássa nagyszerű méreteit, összehangzatos alakjait, gyönyörű színpompáját. Azért alakította hallószerveit, hogy felfogja a hangok szépségét, harmóniáját... Minden, ami szép és jó a földön, csak visszfénye Isten végtelen szépségének és jóságának. De a legszebb, ami a mennyek alatt látható, az emberi testbe rejtett *halhatatlan lélek*.

Az a veszély fenyeget, hogy az ember az anyagi világ csodálatától elbűvölve, megfeledkezik lelkének, értelmének még nagyobb értékéről. Azért az Úristen, miután a világ-egyetem megteremtését az emberrel befejezte, a kis, de értelemmel megáldott embert a végtelen nagy, de értelem nélküli természet urává, királyává tette, hogy ezzel elismerje és hirdesse, hogy az értelem nagyobb, szebb és értékesebb jó, mint minden más, amit teremtett: oly érték, mely megérdemli, hogy neki minden más alárendeltessék és neki használatul átenged-tessék. „És megáldá őket” — az első emberpárt — „az Isten és mondá: Szaporodjatok és sokasodjatok és töltsétek be a földet s hajtsátok uralmatok alá és uralkodjatok a tenger halain, az ég madarain s minden állaton, mely mozog a

földön." „... Féljen és rettegjen titeket a föld minden állata... Minden, ami mozog és él, eledelül legyen nektek: miként a zöld növényzet, íme, ezeket mind odaadtam néktek.” (I Móz. 1, 28; 9, 2—3.) Az ember legyen a föld ura, és uralmának alapja az, hogy a Teremtő őt mint *szellemi* lényt, minden más földi teremtménynél jobban szerette.

II. Az Isten úgy akarta, hogy az ember uralma a föld összes teremtményei felett békés legyen. De a bűnbeesés után a békét küzdelem váltotta fel. Most már az ember uralma a többi teremtmény felett csak terhes munka és veszélyes küzdelmek árán tartható fenn.

Mily félelmesek a természet erői: a levegő, a víz, a villamosság stb. ... És az ember értelme hatalmával mégis megfékezi, jármába hatja azokat. Hajóin bejárja az óceánokat, turbináival megdolgoztatja a vízfolyásokat, motorjai munkára kényszerítik a villamosságot, repülőgépei átszelik a földet körülvevő légburkolatot. A föld méhéből felhossa a neki értékes szénét, olajat, a nemes és hasznos érceket és kőzeteket. A termőföldet arra kényszeríti, hogy azt teremje, ami neki jó, hol búzát, hol rizst, hol kendert vagy bort... A fák növése is céljának megfelelően irányítja, nyesi, vágja, oltja, nemesíti. Az állatvilág is kénytelen elismerni az ember uralmát. Mennyivel erősebb a ló gazdájánál. De ez zablát rak a szájába és igájába fogja. Hasonlóképp a többi állat is munkájával, terményeivel, életével szolgálja az embert. A nyers erő előbb-utóbb mindenütt meghódol az értelemnek. Így parancsolta a Teremtő: Hajtsátok uralmatok alá a földet!

Igy válik nyilvánvalóvá a nagy igazság: bármily gyönyörű, értékes, erős az anyagi természet, a kis ember értelme még sokkal hatalmasabb, értékesebb: ő a természet királya.

III. Tévedés volna azt hinni, hogy az ember istenadta rendeltetése a természet meghódításával ki is merül. Ez az embernek csak első, bár legalsó feladata, — feltétele, előkészítése tulajdonképeni hivatásának: hogy testben, anyagban élve, mégis szellemi léttel dicsőítse Istenét és az egész leigázott anyagi természetet mint imádó és hálaadó áldozatot Teremtője számolya elé tegye.

Lássa és csodálja a természet istenalkotta *szépségét*. Tanulja el tőle a szépség elveit és valósítsa meg azokat cselekedeteiben, modorában, minden alkotásában, főképp azokban, melyekkel Istenét tiszteli.

A természetben nyilvánul meg előtte a Teremtő *bölcsé-*

sége. Sajátítsa el tőle az isteni bölcsesség törvényeit, használja fel azokat a természet erőinek meghódításában és értékesítésében, de főképp saját élete vezetésében, hogy uralma összhang, nem erőszak legyen.

Az egész mindenség, legkisebb része csak úgy, mint a legnagyobb, Isten határtalan *jóságát* tündöklí vissza, kifoghatatlan *szeretetének* tanúja. Legyen jóindulattal az ember is minden teremtménnyel szemben, melynek Isten akarata szerint ura és haszonélvezője, és sugározzon szeretetet minden embertársára, leginkább azokra, kik legközelebb állnak hozzá: családjára, munka- és polgártársaira.

Igy rend, béke, boldogság lesz mindenütt: a családban, a munkában, a gazdasági életben, a társadalomban, az államban és az államok között is, ... de főképp az ember belsejében, lelkében, mert érzéki ösztönei alá lesznek rendelve értelmének, értelme pedig Istennek, és az ember saját munkája és törekvése révén igazán azzá lesz, aminek Isten terve szerint lennie kell: a föld királya.

Nem fenséges, nem igazán királyi életcél? Nem méltó, hogy örök hálát adjunk Teremtőnknek, hogy minket oly magasra felemelt összes földi teremtményei fölé? Nem méltó, hogy minden erőnket megfeszítsük annak hiánytalan megvalósítására?

De mindez még csak parányi része Isten velünk szemben tanúsított végtelen jóságának. Még fenségesebbet fogunk látni. „Még kiválóbb utat mutatok nektek!” (I Kor. 12, 31.)

2. FEJEZET

ISTEN ORSZÁGA

6. „A Mennyeek Országáa”

I. Tiberius császár (14—37 Kr. u.) uralkodásának tizenötödik évében, a mi idószámításunk szerint kb. 29-ben, teveszörköntösbe öltözött ember jelent még a Jordán vidékén és komoly, kemény szavakkal fordult a köré sereglő néphez: „Viperák fajzati!... teremjétek... a bűnbánat méltó gyümölcsait. És ne mondogassátok magatokban: Ábrahám a mi atyánk, mert mondom nektek, hogy tud az Isten ezekből a kövekből is fiaat támasztani Ábrahámnak. De a fejsze immár a fák gyökerére van téve; azért minden fa, mely jó gyümölcsöt nem terem, kivágatik és tűzre vettetik.” (Lk. 3, 7. kk.) „Tartsatok bűnbánatot, mert közel van a mennyek országál” (Mt. 3, 2.)

Ily hangok nem voltak ismeretlenek a zsidó nép előtt. Izaiás, Jeremiás, Ezekiel és a többi próféta hasonló módon szokták a népet bűnbánatra serkenteni. Ők is mind egy jövendő „Mennyeek Országáról” jövendöltek, melyben maga az Úr fog uralkodni, melyben igazság és irgalom fog honolni. De egészen új és meglepő volt Keresztelő Szent János prédikációjában, — mert ő a teveszörruhás próféta — hogy a mennyek országát már nem a messze jövőben látja, hanem közvetlen beálltát hirdeti.

Alig néhány héttel János fellépése után az Úr Jézus kezdé nyilvános működését Galileában, Kafarnaum vidékén. Feltűnő, hogy Ő is ugyanazokkal a szavakkal kezdi igehirdetését, mint előfutárja: „Tartsatok bűnbánatot,” — így kiált a népnek — „mert elközelt a mennyek országál” (Mt. 4, 17.) Azért választja Ő is a mennyek országát prédikációja kiindulási pontjának, mert ez oly fogalom volt, melyet a nép a próféták szónoklataiból és a szent könyvekből már ismert, és amely a nép várakozásának és hő reményének tárgyát képezte.

Krisztus nyilvános működésének első két évét főképp a mennyek országa hirdetésének és magyarázatának szentelte. Gyönyörű példabeszédei, melyek a Galileai-tenger partvidé-

kein elhangzottak, majdnem mind a mennyek országát magyarázzák. Belőlük tanuljuk, hogy a mennyek országa vagy Isten országa — az Üdvözítő mindkét kifejezést felváltva használja — a parányi mustármaghoz hasonlóan, jelentéktelen, csekély kezdetből gyorsan terebélyes fává fejlődik, mely majd beárnyékozza a föld összes részeit és melyben a népek menedéket és otthont keresnek, mint az ég madarai a fa lombjában. És amint a legjobban gondozott szántón a teli búzakaralász mellett konkoly is nő, úgy az Isten országában is jók és gonoszok vegyest foglalnak helyet, csak aratáskor, az ítélet napján történik a végleges elválasztás. Mert az ördög Isten országában is megkísérli, hogy zavart és egyenetlenséget támasszon. Amíg az Úr szolgálai alusznak, konkolymagot hint a búza közé. És amint a csekély kovász áthatja a liszt egész mennyiségét, úgy az evangélium tana is áthatja a hű tanítványok életét és az egész emberiséget. Egyik legfőbb törvénye az alázatosság: aki első akar lenni a mennyországban, legyen e földön utolsó, mert csak az alázatosnak adja az Úr a kegyelmét, a büszkének ellenáll. Belső értéke Isten országának óriási, hasonlít az elásott kincshez, a kis igazgyöngy-höz, melyet aki megtalál, szívesen eladja mindenét, hogy ezt a ritka értéket magáévá tehesse stb. (V. ö. főkép Mt. 13.)

II. Az ember világi uralma és a mennyek országa közt már természetüknél fogva nagyok a különbségek. De az ember bűnbeesése után a különbségek valóságos ellentétté sűrűsödtek. Midőn az ember a sátán csábításának engedve, Istennek a köteles engedelmességet megtagadta, az ördög rabjává szegődött és az Istentől neki tulajdonul átengedett föld is a gonosz prédájává lett. Krisztus úgy tekintette a világot, mint az ördög országát, a sátánt pedig, mint a világ fejedelmét. Kínzenvedése előtt azt mondja tanítványainak: „Jön a világ fejedelme, de énbennem semmije sincsen.” És ismét: „Most van ítélet e világ fölött, most fog kivettetni a világ fejedelme.” (Jn. 14, 30. és 12, 31.) Pilátus előtt pedig kijelenti: „Az én országom nem e világból való.” (U. o. 18, 36.) A világban visszahagyott tanítványait úgy tekinti, mint ellenséges földön internáltakat, kiknek be kell várniok, míg az ellenséget legyőzi és őket kiszabadítja: „E világon szorongatástok vagyon, de bízatók, én legyőztem a világot.” (U. o. 16, 33.)

Az Úristen a bűnbeesés után is meghagyta az embernek a földet mint tulajdonát. De az ember most már nem mint békefejedelem bírja azt, aki Isten akarata szerint a paradicsom

mennyei légkörében uralkodik a föld összes teremtményei fölött, hanem mint kemény harcos, küzdve nemcsak a természetnek vele szemben ellenséges erőivel, hanem a mennyországból letaszított ördög ellen is, aki a bűn címén az embert rabjának, a világot zsákmányának tekinti... Az uralom, melyet az ember a föld fölött gyakorol, már nem annyira királyság, mint inkább rabság.

Azért sóvárogta az ószövetség szentjei és igazai epekedve az eljövendő Udvözítő után, aki kiszabadítsa őket a földi rabságból és megnyissa előttük a mennyország kapuit. Már Jákob pátriárka, midőn haldokolva megáldja tizenkét fiát, így kiált fel: „A te szabadításodra várakozom, Uram!” (I. Móz. 49, 18.) Izaiás megérti, hogy az ember a maga erejéből képtelen megszabadulni földi nyomorából, csak fölülről jöhet a szabadulás: „Harmatozzatok, egek, onnan felülről, és csepegjék a felhők az igazat; nyílják meg a föld és teremje a szabadítót!” (45, 8.) Az évezredek küzdelem a világ uralmáért érlelte meg az emberben a meggyőződést, hogy fáradt, halálra sebzett lelke csak Istennél találhat nyugalmat, mennyei országában.

7. Isten hármassága

I. Isten országát a Szentírás rendszerint „mennyei országának” nevezi. Azért, mert a maga teljességében, százszázalékában csak fent a mennyekben valósul meg. A harmadik elmélkedésben említettük, hogy Szent Mihály és a pártján álló hű angyalok az ellenkezés és lázadás szellemeit, Lucifert és csatlósait, a mennyből letaszították. A mennyországban megmaradt hű angyalokat az Úristen a kegyelemben megszilárdította, szeretetüket annyira felfokozta és állandósította, hogy minden kifejezett akaratát szeretetből megteszik. Nem veszítették el szabadságukat, mert mindenben, amiben az Úr akaratát nem nyilvánította, mindegyik a maga belátása és hajlama szerint ítél és választ. Nem kényszerből követik és teljesítik az Úr akaratát, hanem lángoló szeretetből, mely legfőbb gyönyörűségét leli abban, hogy mindig és mindenben szeretett Uruk akaratát teljesítsék. És az a sok millió és millió emberi lélek, ki Krisztus mennybemenetele óta követhette Megváltóját az Atya házába, az angyalokéhoz hasonló szeretettől lángol és legnagyobb boldogságát abban leli, hogy akaratát fenntartás és feltétel nélkül Istenével egyesítse. Ne higgyed, hogy a mennyország ezáltal egyhangúvá lesz. Nem

egyhangú a mennyország, hanem gyönyörűségesen összhangzatos. Mindenben, amiről az Úristen nyilvánította akaratát, a legteljesebb összhang uralkodik, minden másban a boldog lelkek követik a maguk belátását és rokonszenvüket. A legteljesebb egység mellett végtelen sokféleség.

Ez Isten országa a maga teljes és befejezett valóságában.

II. Nagy tévedés volna azt hinni, hogy a földnek nincsen köze a mennyek országához. Hiszen az Úristen az egész emberi nemet arra rendelte, hogy a mennyek országának részese legyen. Szent Pál tanítja: Isten „azt akarja, hogy minden ember üdvözljön és az igazság ismeretére eljusson.” (I Tim. 2, 4.) Azért az Úristen a mennyek országának *előcsarnokát* a világba építette, hogy mindazok, akik hívásának engedve a mennyország felé törekszenek, ebben az előcsarnokban összegyülekezzenek és innét közös vezetés alatt és biztos úton az örök haza felé induljanak. Ez az előcsarnok *Krisztus Egyháza*. Róla jelenti az Üdvözítő, hogy olyan, mint a hegyen épült város, melyet elrejteni, melyet nem látni nem lehet. (Mt. 5, 14.) És Szent Péternek mondja: „Te vagy Péter, és erre a kősziklára fogom építeni Egyházamat, és a pokol kapui nem vesznek erőt rajta.” (Mt. 16, 18.) Az Egyház a mennyek országának *szerves része*. Aki nem tagja az Egyháznak, nem juthat el a mennyek országába sem, mert a földről csak innét nyílik út a mennyekbe. Aki pedig tagja az Egyháznak, csak akkor jut el a mennyországba, ha tanítása és parancsai szerint él és kegyelemeszközeit használja. Ez pedig megerőltetést, áldozatot követel. Azért mondja isteni Mesterünk: „A mennyek országa erőszakot szenved és az erőszakosak ragadják el azt.” (Mt. 11, 12.) És más helyen: „Aki fel nem veszi a keresztyét és nem követ engem, nem méltó énhozzám.” (U. o. 10, 38.) Aki nem akarja a Krisztustól követelt áldozatokat hozni, ideig-óráig tagja lehet az Egyháznak, de a mennyország belsejébe be nem mehet. És sajnos, sokan vannak, akik bár tagjai az Egyháznak, nem tartoznak a választottak közé, mert nem élnek úgy, amint Krisztus választottjaitól elvárja. Azért hasonlítja Egyházát a háléhoz, melyben jó és selejtes hal akad. A jókat kiválasztják, a rosszat eldobják a halászok. (Mt. 13, 47. kk.) És a tíz szűzhöz, kik várják a vőlegényt, hogy elkísérjék a lakodalmas házhoz. Csak azokat bocsátják be az ünnepi terembe, kik égő lámpával kezükben jönnek, kiknek lámpája nincsen rendben és csak a vőlegény érkezésekor néznek olaj után, megkésnek és hiába kopognak és kérnek

utólag bebocsátást. Azt kell hallaniok: „Nem ismerlek titeket!” (U. o. 25, 1. kk.) „Mert sokan vannak a hivatalosak, kevesen pedig a választottak.” (U. o. 20, 16.)

E szükséges és szerves összefüggés miatt, mely a meny-nyek országa és az Egyház között fennáll, az *Egyházat is Isten országának nevezzük.*

III. De Isten országa mindenegyes lélek is, mely Isten hívását meghallja és követi és mint Egyházának hűséges tagja annak tanítását elfogadja, parancsait megtartja, kegyelem-eszközeit használja. Egyetlen halhatatlan lélek Isten szemében nagyobb érték, mint az egész anyagi természet együttvéve. És ha Istenét teljes erejéből szereti és szeretetből neki hűségesen szolgál, tökéletesebben dicsőíti Teremtőjét, mint az ég összes ragyogó csillagóriásai. Bármily *kicsi és gyenge* az ember, teste, *nagy* a lélek, mely élteni. *Nagy*, mert szellem. *Nagy*, mert halhatatlan. *Nagy*, mert képes Istenét megismerni. *Nagy*, mert képes Istenét szeretni és szeretetben vele egyesülni. Joggal mondjuk Isten országának, ha önként aláveti magát Isten uralmának. Mert sehol sem uralkodik a Mindenható oly szívesen, annyi gyönyörűséggel, annyi szeretettel, mint a magát Neki fenntartás és feltétel nélkül átadó lélekben.

„Kérdezte pedig a farizeusoktól, mikor jön el Isten országa, felelvén nekik, mondá: Nem jön el Isten országa szembeűő módon, se nem fogják mondani: Ime itt vagy amott van; mert hiszen *Isten országa bennetek vagyon.*” (Lk. 17, 20. kk.)

8. A lélek Isten országa

I. Úgy érzem, hogy az előző elmélkedés utolsó pontja mélyebb magyarázatot, élesebb megvilágosítást igényel.

Ország az a *nagyobb* terület, mely uralkodója törvényeit megtartja, ítéleteit elfogadja. Csak nagyobb terület, számo-sabb emberi közösség alkothat országot. A főnöke uralmát elismerő ötven vagy száz tagot számláló nomád törzs nem alkothat országot. Mi jögon mondhatjuk akkor, hogy az egyes emberi lélek Isten országa?

A szellemi dolgokat, tehát a lelkeket is, nem számuk, kiterjedésük, súlyuk szerint becsöljük, hanem belső *tartalmuk* szerint. Márpedig mind anyagi, mind szellemi dolgokra egy-aránt vonatkozik az elv: a kicsi nem foglalhatja magába a nagyot. Ami tehát nagyot magában foglal, szükségképp nagy kell, hogy legyen.

A lélek magába zárja, amit megismer, amit gondol. Értelme és akarata adja meg a lélek nagyságát vagy kicsiségét. Ha mindig csak tulajdon kis érdekeivel törődik: örömeivel, fájdalmaival, nyomorult kis énjével, oly kicsi és jelenjelentéktelen marad, mint gondolatai és törekvései. Kell hogy átlépje kis érdekköre sorompóit. Hisz a teremtő úgy alkotta meg az értelmét, hogy képes legyen gondolataival felölelni az egész világot, a mennyországot... Képes felemelkedni a végtelen Istenséghez. Szinte határtalan terjeszkedési képesség rejlik az ember értelmében.

És az akarata? Tényleg oly siralmasan gyenge? Sajnos, sok ember akarata tényleg az. Néhány percnyi élvezetért odadobja saját magát, sárba tiporja királyi szabadságát, függetlenségét... De miért gyenge? Mert *akar* gyenge lenni! Mert önként lehajol a sárba. Mert azonosítja magát a gyengével, a mulandóval, a semmivel...

De ha erős *akar* lenni, nincs az a külső, földi hatalom, mely képes volna az embert meghajlásra kényszeríteni. A hatalmas római császárok tehetetlen dühükben őrzöngtek a keresztény polgárok, katonák, rabszolgák ellen: megnyúztatták, vadállatok elé dobatták, lefejeztették, élő fáklyákként elégettették őket, — de arra nem kényszeríthették, hogy meggyőződésüket megtagadják! Mily legyőzhetetlen erő az emberi akarat, ha *akar* erős lenni... Amilyen nagy az emberi ész gondolataiban, épp olyan erős az emberi akarat, ha nagyra törekszik. Már a régi bölcselők kitalálták: az ember egy kis önálló világ, mikrokozmosz, ő maga szabja meg méreteit, kiterjedését. Amilyen szánszalmasan kicsi és gyenge, ha a föld porában fetreng, épp olyan felséges, ha nagy eszmék megvalósítására törekszik. Ezért vallja a hittudomány, hogy egyetlen emberi lélek több Isten szemében, mint az egész anyagi teremtés. És mert az Isten ennyire becsüli az embert, uralkodni is kíván felette: *országává akarja tenni*.

II. Látjuk, a lélek *természete* nem akadályozza annak, hogy Isten országa legyen. Az akadály csak akaratából jöhet, ha Isten ítéleteit el nem fogadja, törvényeit be nem tartja, uralmát el nem ismeri.

Vannak emberi közösségek, melyekben a tagok jórésze vagy a többsége a fejedelem törvényeit nem önként, hanem csak *kényszerből* teljesíti. Ez *kényszeruralom*. Mondják, hogy minden kényszeruralom pokol, mert megfosztja az embereket természetük legnemesebb ajándékától: szabadságtól. A

kényszeruralom valóban előképe a pokolnak. Mert a kárhóztak akaratok ellenére, kényszerből teljesítik Isten akaratát, kényszerből tartózkodnak az örök lángtengerben, kényszerből szenvedik el annak kimondhatatlan kínjait. De azért mégis istenkáromlás volna a kárhózatot Isten országának nevezni. Mert noha ott is beteljesedik szent akarata, de *nem úgy* teljesedik, amint akarja. Isten azt kívánja, hogy az értelmes lény *önként* vesse alá magát Teremtőjének. Ahol az alárendelés nem önként, hanem csak kényszerből történik, ott Isten országáról sem beszélhetünk, mert nem telik benne Isten kedve.

A nemesen gondolkodó uralkodók országukat nagy családnak, alattvalóikat gyermekeiknek tekintik. Az atya is uralkodik családján, mert tagjai engedelmeskednek parancsainak: nem kényszerből, hanem *szeretetből*. Az Űristen is gyermekeinek kívánja tekinteni értelmes teremtményeit. Megköveteli tőlük az engedelmességet, de akarja, hogy nem kényszerűségből, nem szolgai félelemből, hanem gyermeki lelkelettel engedelmeskedjenek: *szeretetből*.

A lélek csak akkor lehet Isten országa, ha *szeretetből* ismeri el Isten legfőbb uralmát, ha *szeretetből* engedelmeskedik.

Már az ószövetségnek az volt a célja, hogy az anyagi gondolkodású és külsőségekhez ragaszkodó népet szertartásai útján bensőséges istentiszteletre, és igaz istenszeretetre nevelje. Mózes azt parancsolta a népnek, tekintse Isten parancsainak megtartását *szíve ügyének*: „Véssétek e szavaimat szívetekbe, lelketekbe.” (V Móz. 11, 18.) Az ószövetség egész története mutatja, mily kevésbé értette és valósította meg a nép nagy törvényhozója szavait. Jeremiásnál is találkozunk ezzel a gondolattal. De ő ezt a szívből fakadó, szeretettől követelt engedelmességet már az *újszövetség* áldásának tekinti. Az újszövetségről mondja az Űr: „Olyan leszen az a szövetség, melyet majd kötök Izrael házával: Ama napok után, úgymond az Űr, belsejükbe adom törvényemet és beírom szívéükbe. Én Istenük leszek, ők pedig az én népemmé lesznek.” (31, 33.)

A tökéletes szeretet teszi a lelket Isten országává. Ez a szeretet pedig a kegyelem műve, melyről jelen könyvünk szól.

3. FEJEZET

A KEGYELEM FOGALMA

9. A kegyelem polgári értelemben

I. Azt a belső átalakítást, mely szükséges arra, hogy a lélek Istent teljes erejéből szeresse, törvényét igazán szíven viselje és ezáltal *Isten országává* legyen, magyar nyelven „*kegyelemnek*” vagy „*malasztnak*” nevezzük.

A két elnevezés azonos jelentésű. A különbség köztük alig más, mint hogy a „*kegyelem*” a polgári életben is eléggé használatos, míg ellenben a „*malaszt*”-nak alighanem szláv eredetű szava manap már csaknem kizárólag hittudományi szakkifejezés. Közkeletűségét talán egyetlen szólásmódban őrizte meg; még ma is „*írott malasztnak*” mondják azt az igényt, mely okmányilag fennáll, de gyakorlatilag alig érvényesíthető.

Ezzel szemben a „*kegyelem*” a polgári életnek közkeletű szava. Alapszava, gyökere „*kegy*”. „*Kegy*” és „*kegyelem*” értelmileg igen közel állanak egymáshoz. A „*kegyelem*” a „*kegynek*” bővült alakja. Mindkettő *kedvezményt* jelent, adományt, mely a belső jóindulat külső megnyilatkozása.

Ily értelemben tömérdek mindennapi szólásban szerepel. Beszélnek „*kegyadományról*” és „*kegydíjasokról*”, „*kegyelemkenyérrel*”, „*kegyelemdőfésről*”. Nagyon jószívű embert „*kegyesnek*” hívnak. Ebben az összefüggésben a magasállású embert, akinek befolyásánál fogva módjában áll másokat kegyelemben részesíteni, „*kegyelmesnek*” címezik. De ő is vigyázzon, hogy fölfelé „*kegyvesztessé*” ne legyen, ami elég „*kegyetlen*” sors. Mondják továbbá: „*valakinek kegyében járni*”, *valakinek „kegyét veszteni*”, „*állani valakinek kegyében*”, „*kegyéből kiesni*” stb.

Látjuk, a „*kegy*” vagy „*kegyelem*” szó alkalmazásainak se szeri, se száma. Más a „*kedv*” szó eredete és jelentése, amint nyilván kitűnik összetételeiből: „*jókedv — rosszkedv*”. Néha mégis összecserélik a „*kegy*” szóval. Hallani p. o. ilyen

szólásokat: „Valakit *kedvébe* fogadni”, ami annyit akar jelenteni, mint valakit kegyében részesíteni.

II. Elemezzük pontosabban a „kegyelem” fogalmát.

A rövid szemle, melyet a nyelvhasználat terén tartottunk, megerősíthetett bennünket abban a meggyőződésünkben, hogy a kegyelem egy *belső jóindulatból* fakadó *kedvezményt* vagy *adományt* jelent. A kegyelem fogalma e szerint két alapelemből épül fel:

1. Az első és leglényegesebb eleme a *jóindulat*. Ahol ez nincsen meg, ott hiába beszélünk kegyelemről. Aki csak kényszer hatása alatt ad, adhat milliókat, adománya nem érdemli meg a kegyelem elnevezését. A kegyelem mindig a szív mélyéből jön, a szeretet sürgető hatása alatt.

2. De a *belső jóindulat*, bármekkora legyen is, egymagában sohasem lesz kegyelemmé, ha valami külső juttatásban nem testesül meg. A szegény ember, aki szeretne adni, de nincs mit, bármilyen jószívű, kegyelmeket nem oszthat, mert ehhez a jóindulaton kívül a tényleges adakozás szükséges. De ne felejtsük: a legszegényebb is tömérdek jót tehet érdeimei és imája által, ily értelemben ő is adhat kegyelmeket.

III. E két alapelemen kívül a kegyelem még más elemet is foglal magában, melyek a fogalmat kiegészítik és pontosabban körülírják. Lássuk azokat is:

3. Nem minden jóindulatból eredő adomány kegyelem is. A koldus kalapjába hullatott fillérek csekélységük miatt nem érdemlik meg a kegyelem nevét. Csak *nagyobb* kedvezményeket, melyek tetemesen előmozdítják a felebarát javát, illetünk e szóval. Az irgalmas szamaritánus, aki felebarátjának sebeit kimosta, bekötözte, őt öszvérén a legközelebbi szállásra vitte és saját költségén ápoltatta, igazán nagyot művelt. Ez már kegyelem.

4. De ne higgyük, hogy minden nagy összeg, melyet másnak juttatunk, szükségkép kegyelem is. Arcképfestők p. o. néha mesés összegeket kapnak műveikért. Meglehet, hogy a gazdag ember csak könyörületből festette magát, hogy a művész anyagi sorsán könnyítsen. Kegyelemről — teljes értelmében — itt sem beszélhetünk, mert a kifizetett összeg *egyezmény tárgyát* képezi, tehát *jogos* követelmény. A kegyelem fogalmához tartozik a *teljes ingyenesség*: kell, hogy az adakozóban ne legyen kötelezettség az adásra, az adományosban *semmi jog* annak követelésére.

5. Még ezzel sem merítettük ki teljesen a kegyelem

fogalmát. Midőn a boldog emlékezetű XIII. Leó 60 éves papi jubileumát ülte, a világ minden tájából értékesebbnél-értékesebb ajándékokat küldtek Rómába uralkodók, bíborosok, püspökök, egyletek stb. Ezen ajándékok ingyeneseknek is mondhatók, amennyiben senki arra kötelezve nem volt. De mégis megérezzük, hogy e becses ajándékok kegyelmeknek nem minősíthetők. Miért nem? Mert a kegyelem még valamit magába zár, amit eddig nem említettünk: mindig *felülről lefelé* száll, sohasem alulról felfelé. Csak az lehet kegyelem, amit a *feljebbvaló alantasának juttat*, soha, amit az utóbbi főnökéért tesz.

IV. Mi tehát a kegyelem? 1. Adomány, 2. pusztá jóindulatból eredő adomány, 3. *nagy* adomány, 4. *ingyenes*, meg nem érdemelt adomány, 5. oly adomány, melyet *az úr az ő alattvalójának juttat*.

10. A kegyelem hittudományi értelemben

I. Már az apostolok és közvetlen utódaik *kegyelemnek* nevezték azt a titokzatos, belső átalakulást, melyet az Űristen a lélek mélyén végbevisz, hogy az embert országának tagjává tehesse. Tették ezt azért, mert a nagyon bő görög-latin szókincsben nem találtak más kifejezést, mely az egészen új fogalomnak annyira megfelelt, mint a kegyelem, charis, gratia szava.

Mindazok a logikai alkatelemek, melyekből a polgári értelemben vett kegyelem összetevődik, abban a lelki átalakulásban, melyről itt szó van, nemcsak feltalálhatók, hanem benne sokkal teljesebb mértékben megvalósulnak, mint akár-melyik emberi kegyelemben.

Vizsgáljuk ezeknek az alkatrészeknek megvalósulását az Isten országára való újjászületésben.

II. A polgári értelemben vett kegyelemnek első és legfontosabb kelléke az, hogy mindig *jóindulatból* fakad. A jóindulat pedig nem más, mint tiszta *szeretet*. Az önzetlen szeretet Istentől ered és emberben csak annyiban található, amennyiben az Űristen őt arra tanítja és megsegíti. Halljuk Szent Jánosnak, a szeretet apostolának erre vonatkozó szavait: „Szeretteim, szeressük egymást, mert a szeretet Istentől van. És mindaz, aki szeret, Istentől született és ismeri Istent. Aki nem szeret, nem ismeri Istent, mert az Isten szeretet.” (I Jn. 4, 7. k.) A szeretet Istennek legsajátosabb megnyilat-

kozása. Bárhol akadunk igaz, önzetlen szeretetre, biztos, hogy közel van az Isten, mert a szeretet közvetlenül vagy közvetve csak tőle eredhet. De ne felejtsük el, a mondottak csak az igaz, teljesen önzetlen, tiszta szeretetről állnak.

Senki sem tud annyi jóakarattal adni, mint az Úr. Senki sem annyira hajlandó és alkalmas, hogy kegyelmeket osszon. Minden istenadta kegyelemben megvalósul az Úrnak Jeremiás próféta által a néphez intézett szava: „Örök szeretettel szeretlek téged, azért könyörületességemben *magamhoz vontalak téged.*” (31, 3.) A kegyelemnek első fogalmi alkatrésze az isteni kegyelemben végtelenül tökéletesebben valósul meg, mint minden emberiben.

III. A kegyelemnek *második* főkélléke, hogy a szívbeli jóindulat kifelé megnyilatkozzék a felebarátot gazdagító *adományban*. De hangsúlyoztuk, — és ez volt a harmadik alkat-elem — nem elég bármely csekély adomány, hanem kell, hogy az adományos üdvét *nagymértékben* előmozdítsa.

Nem tagadjuk, vannak emberi jótétemények, melyekben ez a kellék kitűnő mértékben megvalósul. Ha az uralkodó egy már évek óta a börtönben sínylődő rabnak elengedi büntetésének még hátralévő tíz évét, — ha egy könyörületes lélek az utcán felszedett szegény lelencgyermeket magához fogad és felnevel, — ha a sebész-orvos a szegény koldust remek műtéttel ismét munkaképessé teszi: akkor mindezekben az esetekben oly jótéteményekkel állunk szemben, melyek teljes mértékben megérdemlik a kegyelem nevét.

De meg kell vallanunk, hogy mindezek a jótétemények elenyésznek azzal szemben, amit az Úristen bennünk művel, amikor országának polgáraivá fogad. Az isteni kegyelem igazi értékét csak a mű további folyamán fogjuk megismerni. Nem akarunk a később mondandóknak elébe vágni. Annyit azonban már itt is mondhatunk, mert minden katolikus előtt nyilvánvaló: minden földi kegyelmet csak rövid ideig, mondjuk, haláláig élvezhet a kedvezményes. Isten kegyelme ellenben örökké boldogítja azokat, akik elfogadják és vele élnek. Amennyivel hosszabb az örökkévalóság a rövid emberi életnél, annyival értékesebb Isten kegyelme minden emberinél.

IV. A kegyelem *negyedik* kélléke, hogy *ingyenes* adomány, melyet az adakozó nem köteles adni, melyet az adományos jogilag nem követelhet. A jelen elmélkedés II. pontjában említettük, hogy minden tökéletes szeretet Istenben bírja forrását. Azért mondja Szent János: „Mi tehát szeressük Istent,

mert Isten előbb szeretett minket." (I. Jn. 4, 19.) Mi tulajdonképpen azzal a szeretettel szeretjük Istent, melyet kegyelme által tőle kaptunk. Az ember nem a maga erejéből szereti Istent, — tökéletes módon — hanem Isten erejével. Erről később lesz alkalmunk meggyőződni. Azért az ember nem is képes a kegyelmet megérdemelni, ez Istennek *teljesen ingyenes* ajándéka. Ebben az értelemben mondja Szent Pál: „Nem mintha elegendők volnánk valamit gondolni magunktól, mint önmagunkból; ellenkezőleg, a mi elégséges voltunk Istentől van.” (II Kor. 3, 5.) És másutt: „Senki sem mondhatja: Úr Jézus, hanem csak a Szentlélek által.” (I Kor. 12, 8.) Tehát még a legcsekélyebb jócselekedetünk is Isten kegyelméből ered. A kegyelmet magunk erejéből tehát meg sem érdemelhetjük, az csak Isten önkéntes ajándéka lehet. A *földi* kegyelem olyan ajándék, melyet meg nem érdemeltünk, — Isten kegyelme ellenben olyan, melyet semmi körülmények közt meg nem érdemelhetünk. Meghaladja a természet erőit: *természettőlötti*.

V. Végül mondtuk, hogy a kegyelem jótétemény, mely mindig és szükségkép *felülről lefelé* száll: a feljebbvalótól alantasához. Ki áll magasabban, mint az Úr? A föld hatalmasai és királyai is csak rabok az ő kezében. Az isteni kegyelem mindig a legmagasabb helyről jön: az égből, az *ég Urától*.

Az isteni kegyelemben tehát a kegyelem fogalmának valamennyi alkatrésze minden emberi mértéket meghaladó módon megvalósul. *Semmi sem annyira kegyelem, mint Isten kegyelme.*

4. FEJEZET

SZENT PÁL A KEGYELEMRŐL

11. A kegyelem apostola

I. Már az ószövetségi Szentírásban gyakran találkozunk a kegyelem (latinul: *gratia*, görögül: *charis*) szavával. Jelentése ott még ingadozó. Legtöbbször azt jelenti, ami az embert mások előtt kedvessé teszi: a külső vagy belső *bájt*, szépséget, kedvességet. P. o. a 44. zsoltár így szólítja a jövőendő Messiást: „Ékesebb vagy az emberek fiainál, kedvesség — „*gratia*” — ömlik el ajkadon.” Máskor annyit jelent, mint jóakarat, kegy, kegyelem. Mózes I. könyvében azt olvassuk (6, 8.): „Noé... kegyelmet talált — invenit *gratiam* — az Úr előtt.” Azt a hatást is jelenti, melyet a tapasztalt jóakarat vagy szeretet az emberből kivált: *hálára* indítja. Azért a latinban „hálát adni” annyit tesz, mint „*gratias agere*”: kegyet gyakorolni.

II. Az újszövetségi Szentírásban a *gratia* — kegyelem szava még sokkal gyakrabban fordul elő. Jelentése egyre határozottabban jegecesedik ki az előző fejezetben körülírt értelemben, mely szerint a kegyelem Istennek meg nem érdemelt, nagy adománya. Szent Pál leveleiben a kristályosodás e folyamata be is fejeződik. Aligha tévedünk, ha azt mondjuk, hogy a kegyelem dogmatikai fogalma Szent Pál alkotása. Persze nem tévesztjük szem elől, hogy a nagy apostol a Szentlélektől sugalmazott író. A hitigazságok, melyekről levelei tárgyalnak, a Szentlélek kinyilatkoztatott, csalhatalan tanai. A kegyelem fogalma is az. A Szentlélek Szent Pálban alkalmas és méltó eszközt választott, vagy inkább alkotott magának a kegyelem fogalmának és alapigazságainak kinyilatkoztatására.

III. A Népek Apostola talán a legnagyobb lángész, kit a történelem ismer, de egyszersmind a leghajthatatlanabb akarat is. Minden tette, leveleinek minden fejezete hirdeti az összehasonlítást sem tűrő szellemi fölényt. Ezt a páratlanul nagy lelket választotta ki a Gondviselés arra, hogy a kegye-

lem apostola legyen. Azzal készítette elő hivatására, hogy a kegyelmet vele nemcsak megismertette, hanem engedte, hogy annak valóságát, erejét, hatásait saját lelkén megtapasztalja. Szent Pálban a kegyelem lelki élménnyé lett, mégpedig életének alapvető, irányt adó élményévé.

E célból a Gondviselés megengedte, hogy ez a titán először nagyot tévedjen, hogy megteljen a farizeizmus összes előítéleteivel és a kereszténység elleni olthatatlan gyűlöletével. Nem kisebb feladatra, mint Krisztus vallásának megsemmisítésére, híveinek kiirtására vállalkozott. Nem elégedett meg azzal, hogy Jeruzsálem és környéke keresztényeit börtönbe hurcoltatta és elítéltette, hanem kellő felhatalmazással Damaszkusba, Szíria fővárosába sietett, hogy ott is az új vallás legelső csíráit szétapossa.

Damaszkus falai alatt várt rá az Isten kegyelme — kérlelhetetlen párbajra. Hogyan? Láta Krisztust! Az isteni igazság fényében, mint a köd, úgy oszlottak szét a gyermekkorától értelmét megszállva tartó előítéletek, és a gyűlölettől megkövesült akarata egy pillanat alatt felolvadt a Jézus Szívéből feléje lángoló isteni szeretetben. Aki még éppen halálos ellensége volt Krisztusnak, feltárta előtte lelkét: „Uram, mit akarsz, hogy cselekedjem?” (Ap. csel. 9, 6.) A kegyelem győzött! Felkelvén, nem látott. A kegyelem megvakította testi szemét, hogy lelkét megvilágosítsa, megerősítse, megindítsa. Három napig tartó vaksága alatt nem evett, nem ivott, csak imádkozott és gondolkodott; miféle csodás erő az, mely a neki megjelent Krisztusból lelke mélyére hatolt és egy pillanat alatt annyira átalakította, hogy amit előbb végzetes tévedésnek tartott, azt most végleges igazságnak ismeri, — amit előbb halálra gyűlölt, azt most szíve minden erejével szereti. Itt ismerte meg Saul a krisztusi kegyelem mindenható erejét: így lett Saulból Pál, a kegyelem apostola.

IV. Szent Pál igehirdetésének és írásainak középpontja a kegyelem: az az isteni erő, mely képes a nyomorult emberi nemet bűnös mivoltából kiemelni és egy új, örök életnek újjászülni. Ennek hirdetését vallja életcéljának, midőn a rómaiakhoz írt levele elején (1, 16.) mondja: „Nem szégyelem... az evangéliumot, mert Istennek ereje mindenkinek az üdvösségére, aki hisz.”

Ez a magyarázata Szent Pál apostoli munkája páratlan sikerének is. Az akkori legműveltebb népek, a rómaiak és a görögök, még inkább, mint a barbárok, megérezték, hogy a

maguk erejéből képtelenek kiemelkedni a bűn posványából, melyben fetrengtek. Az erkölcstelenség hallatlan orgiái, melyekkel lelkiismeretük büntudatát elhallgattatni akarták, még csak fokozták lelkük meghasonlását. Kulturális kétségbeesésnek nevezhetnők az akkori köztudatot. Nem láttak sem utat, sem erőt az egyes lelkiismeretek és a közerkölcsiség megjavítására. Ekkor kezdi hirdetni köztük Szent Pál azt az isteni erőt, mely képes a bűnöst ártatlanná, az embereket, még a rabszolgasorban sínylődő milliőkat is, az igaz Isten gyermekeivé tenni és őket a földi élet nyomorából felvezetni örök mennyei boldogságba... Reménysugár, megváltás voltak tüzes szavai mindazoknak, akik szenvedtek bűnös voltuk tudatában. És midőn a kegyelem természetfölötti ereje a beszédét kísérő csodákban szemlátomást mutatkozott, száz- és ezerszámra hajtották fejüket a keresztség vízétől forrás alá.

Krisztus a Megváltó, ki után az egész emberiség sóvárgott. És Krisztusnak az egyénekre gyakorolt hatása a kegyelem. Krisztust és kegyelmét hirdette a népek apostola.

12. A „kegyelem” jelentése Szent Pálnál

Említettük, hogy a kegyelem fogalma Szent Pál leveleiben jegecesedett ki. Tanításának hatása, eredménye. De tévedés volna azt hinni, hogy mindenütt mint szorosan körülhatárolt fogalmat használja a „kegyelem” szavát. A szó értelme Szent Pálnál is még némi ingadozást mutat. De épp ez az ingadozás vezetett végre a fogalom tiszta kialakulására.

Nézzünk néhány példát.

I. Néha Istennek azt a tulajdonságát nevezi „gratia”-nak, mely arra indítja, hogy a természet minden igényét meghaladó adományait az emberre fordítsa. Ily értelemben írja a korintusbelieknek (II 8, 9.): „Hiszen ismeritek a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelmét, hogy értetek szegénnyé lett, bár gazdag volt, hogy az ő szegénysége által ti gazdagok legyetek.” A „kegyelem” szó itt nem Isten ajándékát jelenti, hanem azt a lelkiületet fejezi ki, melyből ajándékai fakadnak: Krisztus emberbaráti kegyességét. A forrást nevezi meg a forrás vize helyett.

Másutt a nélkül, hogy a „kegyelem” szót rájuk alkalmazná, rámutat az Úristen legnagyobb adományaira, az *isteni személyek küldetéseire* mihozzánk: „Az Isten azzal bizonyította hozzánk való szeretetét, hogy... mikor bűnösök voltunk, Krisztus meghalt értünk.” (Róm. 5, 8.) Tartalmilag megegye-

zik az Apostol szava az Úr Jézuséval: „Úgy szerette Isten é világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta.” (Jn. 3, 16.) Hasonló-kép a Szentlelket is Isten adományának mondja: „Isten sze-retete kiáradt szívünkbe a *Szentlélek* által, aki nekünk *adatott*.” (Róm. 5, 5.)

A dogmatikusok követik Szent Pál példáját és Istennek irántunk való szeretetét, — megváltásunkra a földre jött Fiát, nemkülönbben a hozzánk küldött Szentlelket Isten adományai-nak, kegyelmének mondják, melyet azonban egyéb kegyado-mányaitól élesen megkülönböztetnek, midőn az előbbieket „*teremtetlen*”, az alább felsorolandókat pedig „*teremtett kegyelmeknek*” nevezik.

II. Az I. pontban említettektől eltérően az Apostol a „kegyelem” szót Isten *teremtett* adományaira érti a követke-zőkben: „A bűn egy ember által jött a világba és a bűn által a halál, s így a halál átment minden emberre, mert mindenki vétkezett... De nem úgy áll a dolog a kegyelemajándékkal, mint a bűnbeeséssel. Ha ugyanis egynek bűnbeesése következ-tében sokan meghaltak, az Isten kegyelme... még sokkal bőségesebben kiáradt sokakra... Valamint ugyanis a sok ember megtétetett bűnösnek egy ember (Ádám) engedetlensége által, éppúgy a sok ember megtétetik megigazultnak egynek (Krisztusnak) engedelmessége által.” (Róm. 5, 12. kk.)

A szent szerző szöges ellentétet állapít meg Ádám és Krisztus között: Ádám engedetlensége bűnbe sodorta az egész emberiséget, — Krisztus engedelmessége megszerezte nekünk a kegyelmet, mely igazolásunk forrása. Márpedig az eredeti bűn maradandó *állapotot* jelent, tehát ellentéte: a kegyelem, mely igazolásunk oka, is *állandó* jellegűnek veendő. Hasonló-kép írja Titusnak, kedves tanítványának: „Üdvözítőnk” meg-mentett minket,... hogy *kegyelme* révén igazulva, remény-beli örökösei legyünk az örök életnek.” (3, 5. kk.) És a rómaiaknak: „A bűn zsoldja a halál, az Isten kegyelme azon-ban az örök élet.” (6, 23.) Az idézett kijelentések, melyeket sok hasonlóval megtoldhatnánk, bizonyítják, hogy Szent Pál *tartós* jellegű istenadományt ismer, melyet az igazulás forrá-sának tart és *kegyelemnek* nevez. Ez a *megszentelő malaszt*.

III. Sok más helyen ellenben a nagy Apostol olyan kegyelmet emleget, mely természeténél fogva *nem* állandó, hanem csak egy bizonyos jócselekedet végrehajtására irányul. A zsidókhoz p. o. így ír: „Járuljunk azért bizalommal a kegye-lem trónja elé, hogy irgalmasságot nyerjünk és kegyelmet

találjunk alkalmas időben való segítségre." (4, 16.) Ez a *segítő* kegyelem.

Ha behatóbban vizsgáljuk a *segítő* kegyelemre vonatkozó szentpáli kijelentéseket, látjuk, hogy annak két egymástól lényegesen eltérő fajtát különbözteti meg.

1. A legtöbb esetben az a célja a *segítő* kegyelemnek, hogy Isten előtt kedvessé tegye, akinek adatik. Ebben az értelemben veendő p. o. Szent Pálnak a korintusbeliekhez írt következő szava: „Hogy a kinyilatkoztatások nagysága kevélyé ne tegyen, tövis adatott testembe, a sátán angyala, hogy arcomba üssön (az érzéki kísértés). E miatt háromszor kértem az Urat, hogy távozzon tőlem, de azt mondá nekem: Elég neked az én *kegyelemem*, mert az erő az erőtlenségben lesz teljessé." (II 12, 7. kk.) Az itt említett *segítő* kegyelem nyilván arra irányul, hogy Szent Pált a kísértések elleni küzdelemben támogassa, hogy el ne essék, hanem felettük diadalmaskodva, érdemeit gyarapítsa. Ez a „*kedvessé tevő kegyelem*”.

2. Másutt (p. o. I Kor. 1, 18. kk.) a Szentlélek különböző kegyadományait sorolja fel: a bölcsesség, tudomány, hit adománya után megemlíti a gyógyítások, a csodatevés, prófétálás, szellemek megítélésének, különböző nyelveken való szónoklás kegyelmeit. Kétségtelen, hogy a bölcsesség, a hit és tudomány erények, melyek alkalmasak arra, hogy az embert Isten előtt kedvessé tegyék. Ellenben a gyógyítás, csodatevés, prófétálás adománya nem annyira annak lelki hasznára irányulnak, akinek adattak, mint inkább azokéra, akik szenvednek, akik a beszédet hallják, akik a csodatettek által hitükben gyarapodnak. A *mások javát* szolgáló kegyelmeket a teológiai műnyelven „*ingyen adott kegyelmeknek*” nevezzük.

13. Szent Pál kegyelem-tana

Amit a Népek Apostola tizennégy levelében a kegyelem tanáról elszórtan mond, azt röviden a következő pontokba foglalhatjuk össze.

I. Isten „*azt akarja, hogy minden ember üdvözljön* s az igazság ismeretére eljusson”. (I Tim. 2, 4.) Üdv-akarata nem zár ki teremtetett lelket. Amíg tehát az ember a földön él, az Őristen hajlandó őt megsegíteni, hogy üdvözlhessen. Van remény, hogy örök célját elérí, ha a kegyelemmel közreműködik.

II. Kizárólag természetes adottságaival az ember nem képes az örök üdv felé haladni, még kevésbbé azt elérni: „nem mintha elegendők volnánk valamit gondolni magunktól, mint önmagunkból; ellenkezőleg a mi elégséges voltunk az Istentől van.” (II Kor. 3, 5.) Ha az ember még üdvös gondolatra sem képes Isten segítségére nélkül, még kevésbbé képes üdvös elhatározásra, tetre.

III. Az Úr felajánlja kegyelmét minden embernek: „Megjelent ugyanis Üdvözítő Istenünk kegyelme minden embernek, s arra oktat minket, hogy tagadjuk meg az istentelenséget... és éljünk... jámborul e világon.” (Tit. 2, 11.)

IV. Felnőtt, eszével élő embernek az Isten először segítő kegyelmét adja, hogy benne üdvös érzelmeket, megismeréseket, elhatározásokat keltsen. Hogy a kegyelem ezt a célját teljes mértékben elérje, kell, hogy az ember vele közreműködjék. De már ez a közreműködés is a kegyelem hatása alatt történik: „Isten kegyelméből vagyok az, ami vagyok, és az ő kegyelme nem volt bennem eredménytelen, sőt valamennyiük-nél többet munkálkodtam, nem ugyan én, hanem *Isten kegyelme énvelem.*” (I Kor. 15, 10.)

V. Ha az ember a segítő kegyelemmel közreműködik, ez előbb-utóbb biztosan a megszentelő kegyelemhez juttatja, rendszerint a keresztség szentsége által, mely lelkét mintegy megújítja, újjászüli és az emberben rejlő természetes Istenképét természetfölötti módon tökéletesíti. Az Üdvözítő „megmentett minket... az ő irgalmassága folytán, és pedig a Szentlélek eszközölte újjászületés és megújítás fürdője által” (keresztség). (Tit. 3, 5.)

Az így újjászült embert az Isten fiának fogadja: Isten „arra rendelt minket, hogy fiainak fogadtassunk Jézus Krisztus által”. (Ef. 1, 5. V. ö. Róm. 8, 14—17; Gal. 4, 4.) A megszentelő kegyelem tehát főképp kettőt eszközöl: újjáalakítja a lelket és Isten gyermekévé teszi.

VI. Minden kegyelem, a segítő csakúgy, mint a megszentelő, Istennek teljesen *ingyenes* ajándéka, melyet az ember természetes erőivel soha meg nem érdemelhet: „Ha kegyelemből — (hivatunk az üdvösségre), — akkor már nem cselekedetek fejében, különben a kegyelem már nem volna kegyelem.” (Róm. 11, 6; u. o. 3, 24; 4, 4.) Még határozottabban jelenti ki ezt a tételt az efezusbeliekhez írt levelében (2, 8. k.): „Kegyelemből üdvözültetek a hit által és nem magatoktól. Nem cselekedetekből, hogy senki se dicsekedjék.” Azért

hangsúlyozza annyira az Apostol ezt a pontot, hogy a zsidó szekták tanát, mely szerint a mózesi törvény megtartása vezeti az embert az igazuláshoz, letörje.

VII. A szerető családnya javaiból részt enged fiainak is, főkép, ha azok gazdaságában közreműködnek. A megszentelő kegyelem Isten fiaivá tesz minket. Minden a kegyelem állapotában végzett jócselekedet Isten dicsőségére szolgál. Meny-nyei Atyánk részt enged nekünk a kegyelem állapotában végzett cselekedeteink hasznából: ez az *érdem*. Értünk pedig érdem alatt az örök jutalomra szóló ígényt. Ha halálunk órájáig megőrizzük a kegyelem állapotát és benne lépjük át az örökkévalóság küszöbét, az Atya házában már ránk vár az örök jutalom is. Ezt tanítja Szent Pál, midőn kevéssel vértanúsága előtt ezeket írja kedvenc tanítványának, Timóteusnak: „Elköltözésem ideje közel van. A jó harcot végigharcoltam, a pályafutást bevégeztem, a hitet megtartottam. Készen várom az igazság koszorúja, melyet megad nekem azon a napon az Úr, az igazságos bíró, sőt nemcsak nekem, hanem mindazoknak, akik sóvárogják az ő eljövetelét.” (II 4, 6.) Minden a kegyelem állapotában végzett jócselekedet érdemmel jár. Aki pedig érdemeit a halálig megtartja, azaz halálos bűn által el nem veszti, a mennyei boldogságot kapja érdemei jutalmul.

VIII. Szent Pál bizonyos azonosságot hirdet a megszentelő kegyelem és az örök élet között: „A bűn zsoldja a halál, az Istennek kegyelme azonban az örök élet.” (Róm. 6, 23.) Szent Pál a megszentelő kegyelmet mintegy az örök élet magvának, *csírájának* tekinti, mely testi életünkben elrejtve leledzik a lélek mélyén. Mihelyt azonban a lélek kiszabadul a test tömlöcéből, az eddig láthatatlan kis csíra új életre ébred bennünk, mely Isten életének mása: ez az örök *boldogság*. (V. ö. I Kor. 5, 36. kk.)

A mondottak meggyőzhetnek bennünket, hogy a kegyelem tanának valamennyi sarkalatos tétele a Népek Apostolának leveleiben feltalálható. Méltán nevezzük őt a *kegyelem apostolának*.

De a közölt gyér idézetek mást is bizonyítanak: bizonyágot tesznek a kegyelem minden földi értéket messze felülmúló fontosságáról. Vele szemben eltörpül minden földi érdek. Hívó embernek nem lehet fontosabb teendője, mint a meg-

szentelő kegyelmet megszerezni, magában fenntartani, gyarapítani. Mert tőle függ halálunk órájában örök sorsunk, és kegyelmünk foka határozza meg boldogságunk mértékét.

Ez az „egy szükséges” Krisztus Urunk szava szerint. (Lk. 10, 42.)

5. FEJEZET

A SEGÍTŐ KEGYELEM ÉS FAJAI

14. A segítő kegyelem lényege és célja

I. A segítő kegyelem Istennek természetfölötti segítsége, mely az emberben üdvös érzelmeket, gondolatokat és akarást ébreszt. Természetfölöttinek nevezzük, mert az ember arra semmiféle igényt nem támaszthat, és mert általa oly lelki tényekre képesül, melyek természetes erőit meghaladják. Hogy mik ezek a lelki tények? Azok, melyek az embert örök céljára előkészítik és hozzá közelebb vezetik. Az ember végső célja Isten közvetlen látása és élvezése. Erre az embernek úgy testi, mint lelki képességei teljesen elégtelenek. Azért mindazokra a cselekedetekre is, melyek bennünket a végső célra előkészítenek, csak akkor vagyunk képesek, ha az Isten erőinket felfokozza, természetfölötti segítségben részesíti: ez a *segítő kegyelem*.

Felvetődik a kérdés: hogyan képzeljük el Istennek ezt a behatását, mellyel az ember képességeit természetfölötti módon felfokozza? Röviden azt válaszolhatnók: ez Isten titka. Mert ha gyarló emberi értelmünk Istennek azt a tevékenységét sem képes megérteni, mellyel a bennünket körülvevő természetet alkotta és fenntartja, hogy akarhat bepillantást nyerni természetfeletti működésébe? Ezért Istennek kegyelmi tevékenysége a *hit* tárgya, a *hit* titka. A hit erényével azonban nem áll ellentétben, sőt inkább a hitet erősíti, ha titkait megfelelő párhuzamokkal értelmünkhöz közelebb hozzuk és számára elfogadhatóbbá tesszük.

Emeljük fel a zongora felső fedelét. Meglátjuk benne a sok dróthúrt. Mindegyik annyira meg van feszítve, úgy van hangolva, hogy bizonyos hangot, mondjuk g vagy fisz hangot adjon. De nemcsak megütésre hallatja ezt a hangját a húr. Ha valaki beleénekel a zongora húrszekrényébe egy g hangot, tisztán hallhatja, hogy a g hangnak megfelelő húr minden érintés nélkül rezgésnek indul és ugyanazt a hangot kezdi zengeni,

melyet belekiáltott. A megfelelően hangolt húr felveszi és folytatja a beleénekelte hanghullámokat.

Isten az emberi lélek teremtője, összes tehetségét tet-
szése szerint fokozhatja, apaszthatja, mondjuk „hangolhatja”.
Megteheti, és meg is teszi, hogy lelkünk érzelmi részét úgy
hangolja, hogy az ő irántunk táplált érzelmeit felfogja, értel-
münket úgy élesítheti, hogy az ő gondolatait utánozza, —
akaratunkat úgy befolyásolhatja, hogy az ő szándékait adja
vissza. Így aztán lelkünkben oly érzelmek, gondolatok, akará-
sok támadnak, melyek Istennek üdvünkre vonatkozó érzelmei-
vel, gondolataival, terveivel párhuzamosan haladnak, tehát
szintén örök üdvünkre irányulnak: ezek a *segítő kegyelmek*.

Persze nem szabad megfeledkeznünk a *nagy különbség-
ről*: a dróthúr szükségszerűen zengi vissza a rákiáltott han-
got, az ember ellenben *szabadnak* van teremtve: akkor foly-
tatja a kegyelem által benne kezdett érzelmet, gondolatot,
indulatot, ha akar. Ezért a segítő kegyelem csak akkor éri el
célját, ha az ember vele szabadon közreműködik.

Hogy a hasonlatot befejezzük: a segítő kegyelem olyan,
mint az égből a lélekre bocsátott isteni hang, melyet érző ké-
peségével, értelmével, akaratával felfog. Ha önként tovább-
zengi a mennyei hangot és tettel követi, biztosan közelebb
vezeti örök céljához.

II. Hogy a segítő kegyelemnek mi a célja? E kérdésre
tulajdonképen már megfeleltünk: az *örök üdv*. Ha azonban ezt
a nagy általánosságban adott választ szorosabban körül akarjuk
írni, vissza kell emlékeznünk arra, amit Szent Páltól tanultunk:
az örök boldogság és a *megszentelő* kegyelem tulajdonképen
egy és ugyanaz, amint egynek tekinthetjük a fát azzal a mag-
gal, melyből kicsirázott. Lehetetlen az örök boldogságot más-
kép elérni, mint a kegyelem állapotában eltöltött étellel. És
minél erősebb valakiben a halál órájáig megőrzött megszentelő
kegyelem, annál nagyobb lesz mennybeli dicsősége is.

Igy tekintve a dolgot, belátjuk, hogy a megszentelő ke-
gyelem tulajdonképen a segítő kegyelem és az örök boldogság
között áll. A segítő kegyelem előkészíti a lélekben a megszen-
telő kegyelmet, és ez utóbbi az örök boldogságot. A segítő
kegyelem végcélját: az örök boldogságot csak a megszentelő
kegyelem által érheti el. Azért a *segítő kegyelemnek közvetlen
célja* mindig a *megszentelő*. Mindig arra törekszik, hogy a meg-
szentelő kegyelmet az ember lelkében előkészítse és abba be-
vezesse, ha még nincsen meg, — vagy fenntartsa és gyarapítsa.

ha már megvan. Isten a bűnbeesés után még nem adott embernek segítő kegyelmet, ha nem azért, hogy a megszentelőt előkészítse, fenntartsa, gyarapítsa.

Még az ingyen adott kegyelmek is kivétel nélkül a megszentelő kegyelem szolgálatában állnak. Midőn Szent Péter isteni sugallatra a jeruzsálemi Ékes-kapunál a sánta koldust meggyógyította, mindenesetre azért *is* mívelte a nagy csodát, hogy nyomorgó embertársa szenvedéseit enyhítse. De *igazi célja* más és fontosabb volt: a *hit* felélesztése a koldusban és mindazokban, akik a csodás gyógyításról tudomást szereztek. Így a lourdesi sorozatos csodák is mind a *hit* és a hit által a *kegyelmi élet* felélesztését célozzák.

Noha a segítő kegyelem mint természetfeletti, isteni tény, minden földi értéknél értékesebb, — abból, hogy mindig és mindenben a megszentelő kegyelemnek szolgál és neki alá van rendelve, kétségtelenül megismerjük, hogy ez utóbbi még fontosabb, drágalátosabb. Ha igazán hitünk szerint akarunk élni, mindennél magasabbra kell becsülnünk a megszentelő kegyelmet, mert az örök élet csírája, és a segítő kegyelmeket, mert a természetfeletti életcsíranak tápláléka, fenntartói.

15. Az érzelem kegyelme

I. Ilyen is van?

Ismernünk azt a nagy, gyakran döntő és vészes befolyást, melyet az érzelmek az ember belátására és elhatározásaira gyakorolnak. Minthogy a kegyelem mindenben az ember természetéhez alkalmazkodik, mintegy hozzásimul, már előre is valószínűnek látszik, hogy a kegyelem az ember értelmi tevékenységét megelőző és nagymértékben befolyásoló érzelmi életét is hatáskörébe vonja. Az ember érzelmi elferdülése az eredeti bűn következménye. Minthogy a kegyelem rendeltetése az is, hogy az eredeti bűn beteges következményeit meggyógyítsa, kell, hogy az isteni gyógyszer az ember érzelmi világára is hasson. Ezeket az elméleti megfontolásokat teljes mértékben igazolja a tapasztalat.

Ismertem egy kislányt, kit szülei 4—5 éves korában magukkal vittek egy híres búcsújáróhelyre. Amint a kislány megpillantotta a sűrű gyertyafényben tündöklő Mária-szobrot, annyira megdöbbent, hogy sírva fakadt. Ki kellett vezetni a szentélyből. Hiába kérdezték, mi a baja? — Miért sír? Nem tudta megmondani, csak azt érezte, hogy olyan szép, olyan megható... Ez volt az első vallásos élménye, mely azonban mérvadó ma-

radt későbbi életére. Felnőtt korában bevallotta, hogy a Szűzanya tisztelete képezi életének iránytűjét. Ki tagadná, hogy ez a kis élmény, melyben először mutatkozott lelkiségének iránya, számára valóságos kegyelem volt? De hatása mindössze érzelmekben nyilvánkozott, amint 4—5 éves gyermek lelki élete érzelmeiben szokott lejátszódni, értelme és akarata ily korban még nagyon fejletlen. Van tehát kegyelem, mely főképp és első sorban az érzelmekre hat.

Ne gondoljuk, hogy kizárólag kisgyermeknekél veszi fel a kegyelem ezt a formát. Felnőttek, főképp a nők, nagyon is az érzelmek hatása alatt állnak, azért a kegyelem is oly irányban törekszik érzelmeiket terelni, mely gondolataikat és törekvéseiket üdvös módon befolyásolhatja. Lássunk még egy példát.

Fiatal banktisztviselőn tüdőbaj jelei mutatkoztak. Az orvosok délvidékre küldték. Módszelett el volt keseredve. Pisztolyt vitt magával és azt mondta a nővérének, ha látja, hogy állapota nem javul, végez magával... Pedig állapota nemcsak nem javult, hanem a meleg tájon is rohamosan romlott. Kedély-állapota a lehető legborúsabb volt... Jární is már csak nehezen bírt, úgy tölték a tolószéken. Véletlenül a gyógyhely kis kápolnája előtt vezették el. Ének hangja szűrődött ki a kis szentélyből. Intett szolgájának, hogy álljon meg. De édes hangok! Talán egy rég hallott Mária-ének?... Kérte kísézőjét, vezesse be a kápolnába. Sírva fakadt... Próbálkozott imádkozni... Hát tud ő még imádkozni is? Pedig de jó imádkozni az embernek, akinek már úgy sincs reménye e nyomorult földön... Az első bátortalan ima megtette hatását. Megbékült sorsával. Meggyónt, megáldozott, nemsokára hazaköltözött a mennyei Atya házába. Hogyan sikerült a kegyelemnek ismét belopódzni e sívár lélekbe? A zene meghatotta kedélyét. Hát nem az érzelem kegyelme volt?

II. A legtöbb ember érzelem nélkül nem tud lelkesedni, nem tud szilárd elhatározásra jutni, nem tud áldozatokat hozni. Pedig mindez szükséges az örök üdv elnyerésére. Azért, aki az érzelmek világát kirekeszteni a vallás köréből és az érzelmek kegyelmének nem engedne tért, az emberiségnek jó fele részét kárhozatra ítélné. De éppúgy igaz az is, hogy aki a vallásos életben az érzelmek túltengésének szószólója, az emberiség másik felét sem az juttatná a mennyei házába.

Az érzelem mindig csak megindítója a kegyelmi folyamatnak és az igazi lelki életnek. Ha ez egyszer megindult, az érzelmek jelentősége kezd fogyni, és minél hatalmasabban fej-

lódik a kegyelmi élet, annál inkább csökken az érzelmek hatása. A kegyelem akkor már nem jelentkezik az érzelmek főmájában, hanem inkább az értelemre és az akaratra hat. Aminő kitűnő szolgálatot tehetnek az érzelmek a lelki élet kezdetén, annyira hátrányosak lehetnek annak későbbi folyamában. A lélek az érzelmet mint lelki édességet tapasztalja, azért szereti, könnyen ragaszkodik hozzá és a lelki élet lényegének tartja. Ha az Úristen később az érzelmek kegyelmét megszünteti vagy gyérebben adja, a lélek a lényegesnek képzelt édesség hiányában szinte kétségbe esik. Azt tartja, az Úr elhagyta, eltaszította magától, el van veszve.

A tökéletességre törekvő ember hasonló lelki krízisen megy keresztül, mint fizikai életében az anyatejtől elválasztott kisgyermek. Megjött már az ideje, — ha tovább akar fejlődni, hozzá kell szoknia erősebb, keményebb, de nem olyan édes táplálékhoz. A kis csecsemő, ha tudna gondolkodni, azt gondolná: édesanyja már nem szereti, nem törődik vele, éhen hagyja veszni... Pedig csak a javát akarja. Az érezhető kegyelmektől megfosztott lélek is azt gondolja, Isten eltaszította magától, pedig csak azért tagadja meg tőle lelki vigasztalásait, mert itt a lelki munka, az áldozat, az érdemszerzés ideje. Kell, hogy az akarat tanuljon erőlködni, nélkülözni, tűrni, mert nincs más út a mennyei hazába, mint a kereszti útja!

Azért a lelki élet szakavatott ismerői egyhangúan hirdetik, — köztük talán egy sem határozottabban, mint Keresztes Szent János, a Kármel nagy „Doctor Mysticus”-a — hogy az érezhető kegyelmi hatásokban nem szabad tetszelegni, nem szabad hozzájuk ragaszkodni, nem szabad azokat keresni, sőt jó, ha az ember néha maga is elfordul tőlük és a velük járó élvezettől, hogy ne ragaszkodjék már Isten adományaihoz, hanem egyedül a minden jó adomány Istenéhez, — amint szellemesen mondja Szalézi Szent Ferenc.

Mindenkinek szólnak ezek az útbaigazítások, — leginkább a nőknek!

16. Az értelem felvilágosító kegyelme

I. Mibenléte. — Stolberg Frigyes gróf 1750-ben született mint hívő protestáns szülők gyermeke. Alapos jogi tanulmányokat végzett. Sokoldalú tehetségét mint költő, történetíró, államférfiú értékesítette. Protestáns hitét megingatta a Szentírás szabad magyarázatának elve, mely szerint — nagyon helyesen — szükségszerűen bizonytalanságot visz a vallásrendszerbe.

Kételyeit nem bírta elhallgattatni, még kevésbé megoldani. Állhatatos, forró imában kérte az Urat, mutassa meg neki az igazságot. Hét évig úgy látszott, hogy imája és vallási tanulmányai célhoz nem vezetnek. Ötvenéves korában történt, hogy útközben „véletlenül” egy katolikus templomba tévedt. Az Isten háza megtelt gyermekekkel, kik első szentáldozásukat végezték. A szónok arról beszélt, mily boldogság katolikusnak lenni. A gyermekeknek szánt egyszerű szentbeszéd mélyen belemarkolt a komoly tudós szívébe. Lelki szeméről mintha hirtelen lehullott volna a hályog. Amit sokévi tanulmány és megfontolás nem tudott elérni, az megtörtént most egy félóra alatt. Stolberg megértette, hogy csak a katolikus Egyház lehet Krisztus igaz Egyháza: tisztán látta maga előtt az utat, melyet követnie kell. Vége volt minden kételynek, habozásnak, töprengésnek: áttért a katolikus vallásra. És jöllehet áttérése miatt jól jövedelmező állami állását elvesztette és volt hitsorsosai szemrehányásait is el kellett tűrnie, mindhalálig boldognak érezte magát, hogy megtalálta az igazságot.

Ime, az értelem felvilágosító kegyelmének kézzelfogható példája.

II. Megismerjük belőle azt is, mily csodálatos az Úristen gondviselése a kegyelmek osztogatásában. Látszólag a véletlen játéka, hogy Stolberg éppen akkor indult útnak, — véletlen, hogy betér a katolikus templomba — emberileg szólva a véletlen műve, hogy azon a napon, abban az órában tartják az elsőszentáldozás szertartását, — pusztán véletlen, hogy a lelkész oly beszédet mond gyermekeinek, mely alkalmas a tudós kételyeit megfejteni és őt a katolikus vallás kizárólagos igazvoltáról meggyőzni... De mindezeket a „véletleneket” az isteni Gondviselés előre látta, tervezte, rendelte, hogy keretül és alkalmul szolgáljanak annak a belső megvilágosító kegyelemnek, melyet az évek óta imádkozó és kutató, de még mindig a tévely sötétjében vergődő léleknek szánt...

Kérdezhetnők, miért váratta meg az Úristen e nemes lelket oly sokáig? Miért nem hallgatta meg már előbb buzgó esdeklését? — Ki volna képes az Úr útjait megérteni? Ki hivatva azokat megbírálni? De egy okot vakmerőség nélkül megemlíthetünk. A hosszas várakozás, a látszólag hiábavaló kutatás és a sokáig meg nem hallgatott ima egyre jobban meggyőzhették Stolberget lelke nyomorúságos állapotáról, tulajdon erejének elégtelenségéről, fokozták benne az alázatot, a vágyat az igazság megismerése után és megismertették vele, hogy

semmi áldozat sem nagy a hitért. A várakozás kínos évei alatt lelke megérlelődött e nagy kegyelemre, mely most már késznek találta őt nagylelkű közreműködésre.

III. Megértjük a fenti példából azt is, hogyan kell nagy kegyelmekre előkészülni és velük közreműködni. Az Úristen a mindenség kormányzatában a külső javakat teljesen alárendeli a természetfelettieknek, a kegyelemnek. Gazdagság vagy szegénység, — hatalom és dicsőség vagy alárendeltség — egészség vagy betegség, — hosszú vagy rövid élettartam: az Úristen mindezeket a szerint osztogatja, amint mindentudása az emberek örök üdvé szempontjából üdvöseknek és igazságosoknak ismeri.

Ezt az elvet, melyet az Úristen természetes és természetfeletti adományai osztogatásánál követ, kell követnünk nekünk is azok elfogadásánál és felhasználásánál. Azért:

1. A természetfeletti élet, melynek csírája a megszentelő, melynek előkészítője és támasza a segítő kegyelem, értékesebb minden földi kincsnél. Az utóbbiakat csak rövid földi életünkben élvezhetjük, halálunk végkép megfoszt tőlük. A kegyelmi élet ellenben örökké tart. És még a földi kincsek mindensége sem volna képes az ember szívét kielégíteni, a kegyelmi kincsek ellenben már itt a földön igaz lelki békét, a túlvilágon pedig oly boldogságot nyújtanak, mely földi lény „szívébe föl nem hatolt”. (I Kor. 2, 9.) A hit világánál kell megítélnünk az értékeket, nem földi okosság szerint.

2. Okos ember annál szorgosabban törekszik valamely jóra, minél értékesebb. Mindíg hajlandó kisebb értéket feláldozni a nagyobbaknak. Legnagyobb igyekezetünket kell hogy szenteljük legfontosabb feladatunknak, ez pedig *lelkünk ügye*. Ennek kell alárendelnünk, és ha Isten úgy akarja, feláldozni minden más érdeket és értéket.

3. A kegyelem minden faja Isten ingyenes ajándéka. Az Úr pedig azt akarja, hogy ajándékait előre kérjük, utólag megháláljuk.

A kegyelemnek rendes csatornája az *ima*. Állandó, nagyobb kegyelmek állhatatos, buzgó imát szoktak feltételezni. Azért mély kegyelmi életet rendes imaélet nélkül el sem lehet képzelni. Imádkoznunk kell, hogy az Úr jóakaratomkat kegyelmével megelőzze és felélessze, hogy igyekezetünket segítségével kísérje; — a jó és érdemtelen cselekedet véghezvitele után pedig hálát kell adnunk érte a minden jó adományozójának. Az egész örökkévalóság sem lesz elég hosszú arra, hogy

méltó módon hálálkodjunk irántunk tanúsított végtelen irgalmaért.

17. Az akarat kegyelme

I. Végtére minden segítő kegyelem az akaratra irányul. Az érzékekre a kegyelem csak azért hat, hogy megfelelő érzelmek által az akarat hajlamait az üdv vágyására terelje. Az értelemre azért árasztja természetfeletti világosságát, hogy az üdv útját megismerje és az akaratnak megmutassa. Az érzelem kegyelme, ha az ember kellőképp felhasználja, nem áll meg az emberi természet érzéki részében, — és az értelem kegyelme nem elégszik meg valamely fenséges gondolat vagy gondolat-sorozat sugallatával, hanem mindkettő természeténél fogva az akaratra törekszik áttérjedni, hogy üdvös elhatározásra és cselekvésre indítsa. Mert az örök üdvöt csak az éri el, aki Istennek hűségesen szolgál, Istennek szolgálni pedig akarás, cselekedet.

Nem állítjuk, hogy minden segítő kegyelem szükségképp a lélek mindhárom zónáját: az érzelmet, értelmet és akaratot átjárja. Nem. Lehetséges, hogy az Úr oly természetfeletti világosságot bocsát az értelemre, mely hatás nélkül maradt az érzelmekre. Talán lehetséges az is, hogy oly sugallattal segít az akaraton, mely nem jár egyszersmind az értelem új megvilágításával. De azt akarjuk hangsúlyozni, hogy mind az érzelem, mind az értelem kegyelme, ha az ember meg nem akasztja működését, legalább közvetve, az akarat megindítására törekszik.

II. Ebből az igazságból több, a lelki életre nagyfontosságú következtetést vonhatunk le.

1. Az akarat megindítása utóvégre minden segítő kegyelem feladata, mert közvetlen célját: a megszentelő kegyelem megszerzését vagy gyarapítását csak az akarat által valósíthatja meg.

2. A kegyelem céljával ellenkeznek és működését akadályozzák, akik a kegyelemtől elindított édes érzelmekben és lelki vigaszokban megállapodnak, bennük kéjelegnek, mert ami természeténél fogva csak *átmenet* kell hogy legyen, azt állandósítani akarják és ezzel megakadályozzák a kegyelmet tulajdonképeni feladata teljesítésében: az akarat erősítésében. Azért hangsúlyozza annyira Keresztes Szent János, hogy imában és elmélkedésben nem kell érzelmekkel törődni, hanem tovább-sietni az értelem és akarat tényeihez. Fontos figyelmeztetés, főképp nők részére!

3. De hibáznak azok is, — már inkább férfiak — akik a kegyelem hatása alatt megfogamzott, magasztos gondolatokban tetszelegnek, azokat mintegy spekulatív tanulmány tárgyává teszik. Az értelemnek ez az egyoldalú foglalkoztatása terméketlenné teszi az elmélkedést, mert megakadályozza, hogy a fenséges gondolatokban rejlő természetfölötti erő áthatoljon az akaratra és azt üdvös indulatokra és cselekvésre megtermékenyítse.

4. Legértékesebb segítő kegyelem az akaratra ható sugallat, mert mint láttuk, az érzelem és az értelem kegyelmei az előbbi kedvéért adatnak és neki alá vannak rendelve. Az akarat megindítása minden más segítő kegyelemnek is feladata.

Azért hangsúlyozzák a lelki élet nagymesterei, hogy ha az akarat akár az elmélkedés elején hajlandóságot mutat arra, hogy az imádás, hálaadás, bizalom, szeretet, átadás stb. aktuálisaival foglalkozzék, szabad utat kell neki engedni és nem szabad az elmélkedés rendszeressége kedvéért az akarat hevét elfojtani. Helytelen azt gondolni, hogy előbb föltétlenül végig kell gondolni az elmélkedési könyv összes megfontolásait, mielőtt szabadjára engednők az akaratot, hogy a benne összegyűlemlett természetfeletti erőt és készséget megfelelő indulatokban és elhatározásokban gyümölcsoztassa. Nagy tévedés és kár az értékesebbet a kevésbé értékes kedvéért feláldozni vagy veszélyeztetni. Az akarat működési hajlandóságát csak abban az esetben szabad egyideig visszatartani, ha joggal remélhetjük, hogy ezzel hevét fokozzuk.

5. Haladó lelkeknél gyakran az érzelmek teljes kiapadása mutatkozik és valóságos képtelenség a gondolkodó és következtető elmélkedésre. Érzelmi szárazságában és értelmi tehetetlenségében az a lélek mintegy honvágytól kínozva gondol vissza a lelki élete kezdetére, amikor oly könnyen ment az elmélkedés és annyi vigaszt adott. A lélek hanyatlással vádolja magát, lanyhága büntetését látja ebben a kínos állapotban, melyet Nagy Szent Teréz találóan oroszlánok vermének nevez. Keresztes Szent János *passzív tisztulásról* beszél, melynek célja, hogy a lélek minden érzelmi és értelmi vigaszcól, minden teremtet dologról lemondjon és már csak Istene birtoklására törekedjék, AKIT *hitével* megismer és minden földi salaktól megtisztult szeretetével körülölel. Az Úristen azért kapcsolja ki az érzelmeket és az értelem túlságos működését, hogy segítő kegyelmeinek teljes ereje az akaratra hasson.

6. Ha az akarat kegyelmei a legértékesebbek, ne gondol-

juk, hogy valamennyi egyenlő értékű. Annál értékesebbek, minél magasabb erényre indítanak. A legfenségesebb erény a szeretet, azért a legértékesebb segítő kegyelem is az, mely Isten szeretetére indítja az akaratot. És minél kevesebb a szeretetben az érzéki elem, rendszerint annál több benne a természetfeletti erő és érték. A szeretetnek ezt a lassú, de folytonos tisztulását célozzák a belső vigasztalanságok, szárazságok, csekély hibákon érzett rengeteg töredelmek, lelki sötétségek stb., amiket az Úr éppen a haladó lelkekre bocsát. Ez az a tüzes kohó, melyben tisztul a legnemesebb arany.

18. A kegyelem apostolának kegyelmi élete

I. Szent Pál hivatása nem merült ki abban, hogy élő és írott szóval hirdesse Krisztus kegyelmét, hanem ugyanazt a kegyelmet és csodás hatásait tetteiben, életében is be kellett mutatnia tanítványainak. Tisztán megkülönböztethetjük benne az értelem, az értelem és az akarat segítő kegyelmét. De éppen Szent Pál példájában megismerjük azt is, hogy ez a hármasság kegyelem végtére csak egy, mert minden kegyelem arra törekszik, hogy az ember akaratát áthassa, meghódítsa és szabadságának sérelme nélkül a szeretet béklyóiba verje.

A 11. elmélkedésben megemlékeztünk arról a győzelemről, melyet Isten kegyelme Saulon Damaszkus falai alatt aratott. A lesújtó erejű kegyelem legelső hatása Saul *kedélyében* mutatkozik. Érzelmi élete megváltozott. Amint addig rajongásig szerette a zsidó hagyományt, éppúgy gyűlölte Krisztust és új vallását. Most, midőn a kegyelem földre teperte, szíve minden vonzódása Krisztusé és végkép elfordul mindazoktól a szokásoktól és hagyományoktól, melyekben nevelődött és eddig élt. Krisztus legádázabb ellensége lett leg-hívebb hírnöke, és a zsidó hagyományok rajongója lett azoknak kérlelhetetlen cáfolója.

II. Saul, jóllehet haláláig nemesen érző szívet viselt beteg, megtört testben, nem volt a kedély, hanem a kérlelhetetlen logika és a túlfeszített munka embere... Már természetes adottságai arra szánták, a kegyelem még inkább azzá tette.

„Látta Krisztust” az értelmét átható isteni kegyelem fényénél. Miután a kerestségben visszanyerte szemévilágát, Arábia sivatagába vonult és három évig remeteéletet folytatott, szellemileg feldolgozva, amit Damaszkusnál Krisztusban látott. Ime, az értelem csodás kegyelme! Az a bámulatós teo-

lógiai intuíció, melyet leveleiben bámulunk, többé-kevésbé bennfoglaltatott már az első megvilágosító kegyelemben. Benne látta Krisztust és a Krisztussal összefüggő hittitkokat, benne ismerte meg hivatását és élete útját, benne sejtette meg az Egyház küzdelmeit és győzelmét. Ez az első kegyelem maradt élete fáklája... Ilyenek az istenadta nagy megismerések: egy rövid pillanat alatt annyit közölnek, amennyit az ember egy hosszú élet alatt sem képes kimeríteni, szellemileg feldolgozni és megvalósítani. De a megvalósításhoz a szellem megvilágításán kívül kell még más is:

III. az akarat természetfölötti tökéletesítése a kegyelem által. Sehol sem mutatkozik Szent Pálban a kegyelem eszközölte átalakítás oly csodás módon, mint az akaratában. Említettük az előző elmélkedésben, hogy a kegyelemnek az akaratra irányuló behatásai között legértékesebbek azok, melyek a legmagasabb erény gyakorlására indítják: a szeretetre. Ezek viszik véghez a lélekben a legistenibb átalakításokat. Sok csodálnivalót találunk Szent Pálban, de semmi sem érdemli meg csodálatunkat annyira, mint a szeretetnek ez a folyton lángoló, soha le nem lohadó tüze, mely őt emberfeletti munkák vállalására, hallatlan szenvedések eltűrésére bátorította. És mindezt teljes lelki békében!

Minden túlzás nélkül mondhatta: „Én a legkisebb vagyok az apostolok között, mert üldöztem Krisztus Egyházát, ... de valamennyiüknél többet munkálkodtam, nem ugyan én, hanem Isten kegyelme énvelem.” (I Kor. 15, 9. k.) Körülbelül 23 évig tartó apostoli tevékenysége alatt bejárta az egész latin-görög kultúrvidéket Kis-Ázsiától Spanyolországig. Hirdette az üdv evangéliumát, ezeket térített és keresztelt. És miket nem tűrt el ez alatt az idő alatt! Felsorolja szenvedéseit: „Számptalan fáradság, igen sok fogság, módfelett való verések, gyakori halálvesztély... A zsidóktól öltözben kaptam egy híján negyven ütést. Háromszor szenvedtem megvesszőzést, egyszer megkövezést, háromszor hajótörést, éjjel és nappal a mély tengeren voltam. Gyakran voltam folyóvizeken veszélyben, rablók veszélyében, veszélyben a saját nemzetbeliektől, veszélyben a pogányoktól, veszélyben városban, veszélyben pusztaságban, veszélyben tengeren, veszélyben hamis testvérek között, fáradságban és nyomorúságban, sok virrasztásban, éhségben és szomjúságban, sok bőjtölésben, hidegben és mezítelenségben...” (II Kor. 11, 23. kk.) És befejezésül a mamertini börtön és a vértanúság! 67-ben június 29.

És miért ez a tengernyi munka és szenvedés? Halljuk tulajdon válaszát: „*Mert Krisztus szeretete sűrges minket!*” (II Kor. 5, 14.) Hogy mekkora volt benne ez a szeretet, azt sejteti velünk nemcsak a végzett munkák emberfeletti mértéke és a kiállott szenvedések hallatlan súlya és sokasága, hanem elragadtatásból szülemlett szavai is: „Ki szakít el minket Krisztus szeretetétől? Nyomorúság vagy szorongatás? Éhség, mezítelenség, veszedelem vagy üldözés vagy kard? — amint írva vagyon: miattad gyilkolnak minket naphosszat, olybá vesznek, mint leölésre szánt juhokat. — De mindezekon győzedelmeskedünk azáltal, aki szeret minket. Biztos vagyok ugyanis abban, hogy sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelemségek, sem hatalmak, sem jelenlevők, sem jövődők, sem egyéb teremtmény el nem szakíthat minket az Istennek szeretetétől, mely Jézus Krisztusban, a mi Urunkban vagyon.” (Róm. 8, 35. kk.)

Csak Isten kegyelme képes emberi szívben akkora szeretetet ébreszteni, és csak akkora szeretet képes véghezvinni, amiket a Népek Apostola Istenért végzett. Mert a szeretet „mindent eltűr, ... mindent elvisel”! (I Kor. 13, 7.)

6. FEJEZET

KEGYELEM ÉS AKARAT

19. A kegyelem és az akarat együttműködése

I. A kettő közti viszony főképp a 16. század óta foglalkoztatja a hittudósokat. Vitákba nem szándékozunk bocsátkozni. Nézzük, hogy vélekedik e nehéz kérdésről az Egyház csalhatatlan tanítóhivatala.

A tridenti XIX. egyetemes zsinat (1545—1563) VI. ülése 3. kánonjában kimondja: Ha valaki azt mondaná, hogy az ember a Szentlélek megelőző sugallata és segítsége nélkül képes hinni, remélni, szeretni és bűneit megbánni, amint szükséges, hogy az igazulás kegyelmében részesüljön, az ki legyen közsítve. A határozat Pelágus 5. századbeli tévtana ellen irányul, mely szerint az ember természetes erejével képes örök célját elérni. Pelágus szerint a kegyelmet az Isten csak azért adja, hogy célját könnyebben elérhesse.

A következő 4. kánon pedig így szól: Ha valaki azt mondaná, hogy az Istentől mozgatótt és megindított emberi szabadakarat, midőn Isten indításába és hívásába beleegyezik, mitsem működik közre, ami által az igazulás kegyelmére magát előkészíti és hajlandóvá teszi, és nem is képes ellenkezni, ha akarna, hanem tehetetlenségében semmit sem tesz és csak szenvedőlegesen viselkedik: az ilyen ki legyen közsítve.

Az idézett két dogmatikus határozatból három dolgot tanulunk: 1. Kegyelem nélkül az ember az igazulásra még elő sem készülhet. — 2. A kegyelem azonban fel nem menti őt a vele való közreműködés alól. — 3. Az emberi akarat a kegyelem behatása alatt is megtartja szabadságát. Az utóbbi tételről később tárgyalunk. A jelen elmélkedésben a kegyelem és az emberi akarat együttműködését a Szentírásból vett példákkal kívánjuk szemléltethetővé tenni.

II. Isten csodás segítsége nélkül a zsidók nem bírtak volna sem a fáraó vasmarkaiból kiszabadulni, sem az ígért-földjét elfoglalni. Mózes Isten parancsára tíz nagy csapással puhította meg az uralkodó kemény szívét, míg végre bele-

egyezett a zsidó nép elvonulásába. De alig érték el a Vörös-tenger partját, seregével már ismét nyomukban volt, hogy visszakényszerítse őket. Mózes kinyújtotta karját a tenger habjai fölé és azok kettéváltak és átjáró utat engedtek a menekülő népnek. Fáraó követni akarta a zsidókat a tenger medrében, de a hullámok összecsaptak és eltemették seregestül. Isten nyilvánvaló csodája. De Mózesnek és a népnek mégis közre kellett működniök Isten csodatevő hatalmával. Ha Mózes Isten parancsára nem tárja ki karját, ha a nép nem mer rálépni a hullámfalaktól szegélyezett útra, a csoda sem menti meg őket üldözőjük bosszújától. (V. ö. II Móz. 14.)

Negyvenévi pusztai vándorlás után a Jordán partjához értek. Hogyan keljenek át a sebesen rohanó folyón? Amint József parancsára a frigyszekrényt hordó papok betették lábukat a mederbe, a fölülről jövő vizek megálltak, az alsók lefolytak és utat engedtek az átkelő népnek. Ugyanaz az istencsodája. De megint csak a bátor nép közreműködésével érte el célját. (Józs. 3. k.)

Jerikó városát is csodás módon kerítették hatalmukba. Hat napon át egyszer-egyszer, a hetedik napon hétszer kerültek meg a magas várfalakat a frigyszekrénnel, mire a falak összedőltek és a város birtokukba került. Isten csodás közbelépését itt is a nép közreműködése tette hatásossá. Ha nem engedelmeskednek az Úr parancsának, nem is győzedelmeskednek. (U. o. 6.)

De nem mindig ment ily simán a Szentföld elfoglalása. Sok kemény küzdelembe is került. És hogy a nép el ne bizza magát, az Úr megengedte, hogy csúf vereséget szenvedjen, mihelyt parancsait pontosan meg nem tartotta. Így történt Hai városánál, melyet Jerikó után vettek ostrom alá. Isten megparancsolta, hogy Jerikó zsákmányához ne nyúljanak. Egyesek megszegték a parancsot. Azért a Hai elleni első roham vérbe fulladt. Csak miután a bűnösök elvették méltó büntetésüket, sikerült a népnek Hai birtokába jutni. (U. o. 7. v.)

Ilyen, részben örömdetes, részben szomorú tapasztalatok arra tanították a zsidó népet, hogy amint Isten segítsége nélkül nem képes az ígéretföldjét meghódítani, úgy másrészt a csodák sem segítenek rajta, ha tőle telhetőleg azokkal közre nem működik.

III. Ami a zsidó nép történetében számtalanszor mutatkozott, ugyanazt tapasztalhatja mindenegyes ember tulajdon lelki életében is. Minden igyekezetünk elégtelen az igazulásra

és valódi kegyelmi életre Isten segítő kegyelme nélkül. De viszont a legbőségesebb kegyelem sem segít rajtunk, ha vonakodunk vele áldozatok árán is közreműködni. Kegyelemnek és emberi akaratnak együtt kell dolgozniuk.

A kegyelemmel való együttműködés kettőt követel: állhatatos, rendes *imát* és hű *kötelességteljesítést*. Imát: mert az ima az Istentől rendelt csatorna, melyen át kegyelmei lelünkbe özönlenek. Aki ima nélkül várja Isten kegyelmét, Istent kísérti. De kell hű kötelességteljesítés is, mert nélküle Isten kegyelme meddő marad.

Itt táruul fel előttünk a lelki életnek egyik *alaptörvénye*: kegyelmi életet csak az folytathat, aki buzgó imaéletet egybe-
kapcsol szorgalmas munkával. Aki sokat imádkozik, de egyéb kötelességeit elmulasztja, közeláll a farizeusokhoz, kiket Krisztus Urunk oly szigorúan bírált. Aki sokat dolgozik ima nélkül, nagyrészt hiába dolgozik, mert Isten áldása nélkül dolgozik, — hiába, legalább a mennyek országa számára. Ora et labora: imádkozzá! és dolgozzá!

20. A kegyelem és a természet egyesülése

I. Voltak, akik a kegyelemnek és az emberi erőnek együttműködését, a két erőnek, hogy úgy mondjam, egybeolvadását nagyon egyszerűnek képzelték. Egy MÁV tehermozdony elbír hatvan megrakott teherkocsit rendes pályán. Ahol a pálya a rendesnél meredekebb, hatvan kocsi sok egy gépnek. A végére egy tolató mozdonyt kapcsolnak. A súlytöbbletet, ami az elülső gépnek sok, vállalja a hátulsó. A kettő együtt könnyen és biztosan viszi a nagy terhet rendeltetése helyére. A mennyország elérése oly feladat, mely meghaladja az ember erejét, azért az Úr megtoldja képességét a segítő kegyelemmel.

Ez a nagyon egyszerű magyarázat — eltekintve egyéb gyöngéitől — a kegyelmet mint pusztá külső segítséget tünteti fel. A mozdony, melyet a túlterhelt vonat végére kapcsolnak, egy cseppet sem fokozza az elülső gép erejét és munkabírását. Marad, amilyen volt. Márpedig katolikus tan szerint a segítő kegyelem magát az emberi értelmet és akaratot tökéletesíti, munkaképességüket fokozza. A tolató mozdony példája, mely kizárólag külső segítséget jelent, *nem alkalmas* a kegyelem behatásának magyarázatára.

II. Maradjunk még egy pillanatig a gőzgép példájánál. Tegyük fel, hogy egy ügyes vegyész oly mű-fűtőanyagot talál-

na fel, mely a legjobb fekete kösznet kalóriatartalom tekintetében jóval felülmúlja. Ily anyaggal a mozdony gőzét tetemesen magasabb hőfokra és feszültségre lehetne hevíteni, ami a mozdony munkabírását jelentékenyen emelné, feltéve, hogy a gép kazánja, csövezete és hengere ezt a nagyobb feszültséget ki is bírja. Ily túlhevített alakban az egy gép is felcipelne a vonatot a rendesnél meredekebb emelkedésre. Hasonlóképp az Ūristen segítő kegyelme által az emberi lelket magasabbfokú teljesítményekre képesíti.

Tagadhatatlan, a megelőző pontban felhozott kifogás a jelen hasonlat ellen nem érvényesíthető. Itt nem arról van szó, hogy a segítség elvégzi a munkának azt a részét, melyre a cselekvő alany már nem képes. Itt a segítség nem a cselekvőn kívül működik, mint az első példában, hanem benne: az ő munkaerejét fokozza fel. Ez már nem külső, hanem *belső* segítség, amilyennek a segítő kegyelmet valljuk.

Ennek ellenére a hasonlatot mégsem fogadhatjuk el. Mert az az erőttöbblet, melyet a gőzgép a tökéletes fűtőanyag kalóriatöbbletétől nyer, lényegileg éppolyan hő, mint az, mellyel már előbb rendelkezett. Csak mennyiségbeli, fokbeli emelkedésről lehet szó. A kegyelem ellenben *természettől*ti erőt ad, mely lényegesen különbözik a lélek természetes erejétől.

III. Hiábavaló minden igyekezet? Nem lehet a természet körében oly hasonlatot találni, mely a kegyelemnek természetfölötti működési módját értelmünkhöz közelebb hozná? Ne rettenjünk vissza még egy kísérlettől!

Tegyük fel, sikerülne oly tükört szerkeszteni, mely az állócsillagoknak szinte végtelen távolságból a földre vetődő sugarait magában felhalmozná és később visszaadná. Nincs kizárva, hogy valamelyik állócsillagnak, mondjuk a Szíriusnak sugarai, ha nagyobb mennyiségben állának rendelkezésre, oly tulajdonságokat mutatnának, melyek a földet hevítő és megvilágító napsugaraktól, még a vörösrőn aluli és violán túli sugaraktól lényegesen különböznének és talán eddig ismeretlen gyógyító hatással bírnának. Ebből a szempontból az említett tükör nagy jelentőséggel lehetne.

Milyenek volnának most már azok a titokzatos sugarak, melyeket a csodás tükör a Szíriusról összegyűjt és lassan visszaad? Földiek vagy földöntúliak? A tükör egész szerkezete földi anyagból van összeállítva. Amit földi anyag összegyűjt és visszasugároz, azt e szempontból földinek is nevez-

hetjük. De másrészt ilyfajta sugarak — mint feltételezzük — a földön nem léteznek, hanem naprendszerünkön kívül álló állócsillagokról származnak, azért tehát joggal földöntúliaknak nevezendők. Hangsúlyozzuk: földöntúliaknak, nem természet-fölöttieknek, mert a természet magában foglalja azt is, ami a földön túl fekszik, a Szíriust és minden sugárfajtáját.

A segítő kegyelmet körülbelül úgy képzelhetjük el, mint az isteni Igazságnak egy sugarát, mely az emberi értelemre vetődik és melyet az emberi értelem fölfog és végiggondol. És mint az isteni Szeretetnek egy szikráját, mely az emberi akaratra pattan, azt felhevíti, valamely érényes cselekedetre serkenti. Milyenek ezek a jelzett megismerések és akarások? Emberiek? Csak bizonyos tekintetben azok, mert amit ember gondol és akar, az emberi gondolat és emberi akarás. De másrészt mégsem tisztán emberiek, mert ember *magától* illet nem gondolhat, nem is akarhat, hacsak az isteni sugár, az isteni szikra meg nem termékenyíti. E szempontból tehát *isteniek, természetfölöttiek*. A földöntúli sugarak példája tehát némileg közelebb hozza emberi megértésünkhöz az isteni kegyelemnek értelmünkkel és akaratunkkal való együttműködését. És ha talán csak egy lépéssel közelítettük is meg a kérdés lényegét, nem hiába győtrődtünk mozdonyokkal, mű-fűtőanyagokkal, mészbeli tűkőrszerkezetekkel és szíriusi csodasugarakkal... Mindez Isten dicsőségét hirdeti és a kegyelem végtelen értékét.

21. Az emberi öntudat tanúsága az akarat és a kegyelem egymáshoz való viszonyáról

Sokan vannak, akikben a kegyelmi élet már megszilárdult, amennyiben súlyos bűnök már nemigen fordulnak elő, de a természet gyengeségei és szenvedélyei még nincsenek teljesen legyőzve. Ily lelkek nagyonis megérik a kegyelem és a természet közti különbségeket. Lássuk, hogy vélekednek a kegyelem és az akarat egymáshoz való viszonyáról.

I. A kegyelem állapotában megerősödött lélek a kegyelem szükségességének határozott tudatával bír. Kezdetben ez a tudat inkább csak arról tanúskodik, hogy a segítő kegyelem szükséges a súlyosabb kísértések legyőzésére és a nehezebb köteleességek teljesítésére. De azt is tapasztalja, hogy néha a segítő kegyelem támogatása alatt helytáll nehéz helyzetekben, míg aránylag csekély kísértésnek enged. Így meggyőző-

dik, hogy a kegyelem szükséges a könnyebb bűnalkalmak elkerülésére is és minden jócselekedethez.

II. Lelki élete megfigyelése útján a lélek annak tudatára ébred, hogy a kegyelem hatása benne annál erősebb és biztosabb; minél tisztább szándékkal dolgozik, minél kevésbé pályázik emberi dicséretre, minél alázatosabb. Megismeri a büszkeséget mint kegyelmi élete legnagyobb akadályát, — az alázatosságot mint annak legbiztosabb bástyáját.

III. Szellemileg *szabadnak* érzi magát, ha akaratának törekvő erejét az anyagon felül álló, szellemi javakra fordítja. Minél tisztább a törekvése, annál szabadabbnak is érzi magát. Természetének alacsonyabbrendű ösztöneit, szenvedélyeit szabadsága korlátainak ismeri.

Azért a segítő kegyelemben, mely alantas hajlamainak megfékezésére segíti, nem szabadságának béklyóit, hanem ellenkezőleg annak biztosítékát látja. Az *egészséges* lélek annál szabadabbnak érzi magát, minél inkább áll a kegyelem hatása alatt és minél teljesebben engedi át magát vezetésének. Ha alkalomadtán szavának ellenáll, úgy érzi, mintha összeszorulna, mintha fesztelen mozgása meg volna akadályozva, mintha szabadságán csorbát szenvedne.

Igy minden egészséges lélek, ha a kegyelem állapotában már megerősödött.

Máskép a *beteg* lélek. Betegségének legbiztosabb körjelei a félelmi és kényszerképzetek. Már az *aggályos* lélek is hajlandó arra, hogy minden agyán átszáguldó gondolatban kegyelmi sugallatot lásson. Ha nem követi, — sokszor józanul nem is követheti — retteg, hogy súlyosan vétkezik. Így ébred benne a téves nézet, hogy a kegyelmi behatások korlátozzák egyéni szabadságát és kényszerképzetekhez vezetnek. Az ellenkezője a valóság: a beteg lélek kényszerképzeit a kegyelem hatásainak képzei, jöllehet azoknak a kegyelmi élethez semmi közük sincsen. Azok korlátozzák szabad elhatározásait.

De béklyónak érzi a kegyelem hatását a *bűnös* lélek is. Ragaszkodik bűnös örömeihez, jól érzi magát a bűn megszkott rabságában. Nem is akar megválni ferde hajlamaitól. Azért a kegyelemnek lelkiismeretében visszhangzó tiltakozását szabadsága megzavarójának tekinti. Pedig megszabadítója lehetne a bűn rabszolgaságából.

IV. A lélek a kegyelem legerősebb hatásainak pillanatában is tökéletesen *szabadnak* érzi magát. Vannak kegyelmek,

melyek úgyszólván magukkal ragadnak. Még ezeket sem érzi a lélek szabadsága korlátjainak. Követi a kegyelmet, nem mintha nem volna szabad, hanem mert helyesnek itéli és akarja, amire a kegyelem hívja. Kétségtelen tudatával van annak, hogy képes a kegyelemmel közreműködni, — de érzi hatalmát arra is, hogy ellenkezzék. Ezt a tiszta tudatát talán legtalálóbban így fejezhetjük ki: *a lélek cselekedetei urának érzi magát.*

Ha enged a kegyelemnek, ura az így művelt jócselekedetnek, jöllehet Istentől előlegezett, kölcsönkapott erővel dolgozott. Ez a cselekedet alkalmas arra, hogy Istennek felajánlja, mert az ő dicsőségére szolgál: örök érték, melyért örök jutalmat is várhat. Ellenkezőleg, ha a kegyelem hívását elutasítja, felelősnek érzi magát. Nemcsak akkor, ha ezzel Isten parancsát megszegte, tehát vétkezett, — abban az esetben is felébred a tökéletesség útján előrehaladó lélek felelősségtudata, ha isteni Atyjának valamely, bűn terhe alatt nem kötelező kívánságát mellőzte.

Minél jobban ismeri meg a lélek Isten végtelen nagylelkűségét és bőkezűségét, annál tisztábban látja, mily rút hálátlanság és jellemtelenség megtagadni bármely kívánságát. Így alakul ki benne az Isten iránti *hűség* és *hűtlenség* fogalma. Tudatára ébred annak, hogy a kegyelem tőle mindig és mindenütt — nagyban és kicsiben — *hűséget* követel Isten szent akaratával szemben.

Az Isten iránti szeretetteljes hűséget pedig úgy tekinti, mint legtökéletesebb, legboldogítóbb szabadságát, melyet e földön elérhet.

Igy vélekedik az Isten felé haladó, *egészséges* lélek a kegyelemről és saját szabadságáról.

22. Szabadság és kegyelem

I. „Mindent meg tudok tenni abban, aki nekem erőt ad” — mondja Szent Pál. (Fil. 4, 13.) Ez az erő a *kegyelem*: a legnagyobb hatalom széles e világon. De hatása oly gyöngéd, hogy az emberi akarat szabadságát nem zavarja. A tridentin zsínat szerint az ember bármikor képes a kegyelemnek ellenállani, „*ha akar*”. (VI. ülés, 4. kánon.) Sokan azt tartják, hogy a kegyelem összeegyeztetése az emberi szabadsággal a hit-tudomány legnehezebb kérdése. Alig van más kérdés, melyről annyit vitatkoztak, mint erről. Sokan, akik a kérdést megakarták oldani, tévutakra tértek, mint Kálvin, Bájus, Janse-

nus. Mások emésztő aggályokba süllyedtek, mint Szalézi Szent Ferenc egyetemi hallgató korában. — Nem lehet célunk néhány rövid oldalon oly kérdés megoldását megkísérelni, melyet nagy tudósok kötetekben nem tudtak tisztázni. De kötelességünknek ismerjük a kegyelmi élet iránt érdeklődő olvasóinkat meggyőzni arról, hogy az emberi szabadság és a kegyelem között *nincs ellentét*, hanem teljes köztük az összhang, ha mindjárt belső összefüggésüket egészen át nem láthatjuk. Ezzel oly szilárd pontra kalauzoljuk őket, melyen lelkük *megnyugodhatik* és minden kínzó kétségtől megszabadul. Ezt akarjuk megkísérelni a következő pontokban.

II. Az ember akkor cselekszik szabadon, ha azt teszi, amit akar. Semmit sem akar annyira, mint amit *szeret*. A szeretet az akarat legszükségesebb és legszabadabb megnyilatkozása. Minden más indulatát: haragot, félelmet, reményt befolyásol, irányít. A szeretetnek szükségszerű összefüggését a szabadsággal mutatja az is, hogy az akaratot minden másra lehet kényszeríteni, csak szeretetre nem. A munkakerülőt rákényszeríthetjük, hogy szorgalmasan dolgozzék, — a türelmetlent, hogy szótlanul szenvedjen, — a hazugot, hogy bevallja az igazat: de szeretetre senkit kényszeríteni nem lehet. Ha a kényszer mégis megkísérli a szeretet kicsikarását, legfeljebb annak külső jeleit eredményezi, belső valóság nélkül, az akaraton pedig az elferdülés gyászos jelei mutatkoznak: hízélgés, képmutatás, jellemtelenség.

Szabadság és szeretet elválaszthatatlanok egymástól. Ahol nincs szabadság, igaz szeretet sem lehet ottan; és ahol nincsen szeretet, ott a szabadság sem képes teljesen kifejlődni és érvényesülni.

III. Láttuk a szeretet viszonyát a szabadsághoz, — nézzük összefüggését a kegyelemmel. A Szeretet Tanítványa mondja: „*Szeretet az Isten*, és aki a szeretetben marad, Istenben marad és Isten őbenne.” (I 4, 16.) Istenben maradni: ez a *kegyelmi élet*. Ez pedig Szent János szerint elválaszthatatlan a szeretettől. A kegyelem közvetve vagy közvetlenül mindig szeretetre törekszik. Bővebbet erről a III. részben. Az igazi szeretet pedig legbiztosabb jele annak, hogy egy lélek a kegyelem hatása alatt áll. A kegyelem tehát épp arra tanítja és segíti a lelket, amit az előző pontban mint az emberi szabadság legnemesebb megnyilatkozását ismertünk meg: a szeretetre. Lehetetlen tehát, hogy a kegyelem a szabadságot korlá-

tozná, megcsonkítaná, ellenkezőleg: nemesbíti, kitágítja, megerősíti azt.

IV. Ezt tanítja Szent Pál is: „*Ahol az Úr Lelke, ott a szabadság*”, írja a korintusbelieknek. (II 3, 17.) A Szentlélek minden kegyelem szerzője, amint ezt a III. részben mutatjuk. Minden hatása a lélekre: kegyelem. Márpedig a Népek Apostolának idézett szava szerint: amely lélekben a Szentlélek működik kegyelme által, abban van meg az igazi, a tökéletes szabadság. Kegyelem és szabadság között e szerint nem lehet ellentét, teljes köztük az összhang.

V. Ezt az összhangot *érzékelhető* módon is szeretnők meg tapasztalni. Szolgálhat erre talán a következő példa. Mária baba volt szüleinek legfőbb öröme, boldogsága. Alig töltötte be első életévét, mély gyász borult a kis családra: meghalt az édesanyja. Apja tömérdek kinnal-gonddal nevelte fel az anyátlan árvát, mihelyt iskolaköteles korba lépett, intézetbe adta. Néhány évvel később kitört az első világháború, be kellett vonulnia. Mint mások segítségére szoruló nyomorék tért haza. Angyali lelkületű leánya épp akkor tette le az érettségit kitűnő sikerrel. Lemondott minden más tervről és életpályáról, csak szegény édesapjának akart élni: szenvedéseit enyhíteni, neki örömet, szeretetet adni, ezt tekintette élete céljának. Egy reggel holtan találták apját. Az orvosok nem tudták megállapítani halála okát. A boncolás büntény lehetőségét sem zárta ki. Voltak, akik a leányra gyanakodtak, igaz, csak olyanok, akik közelebbről nem ismerték. Az ügyész megindította a vizsgálatot. Kiderült, hogy a leány még a halál éjjelén is éjjélíg dolgozott egy művészi kézimunkán, melyet apja közelgő névnapjára készített. Az sem maradt titok, hogy néhány nappal előbb egy előkelő fiatalember megkérte a kezét, de Mária visszaszutasította ajánlatát azzal a megokolással: „Amíg édesapám rám szorul, addig másé nem lehetek.” Az ügyész beszüntette a vizsgálatot: „Képtelenség ily nemeslelkű leányt akkora bünténynek gyanújával terhelni.” Képtelenség, mert e büntény összeférhetetlen a szeretettel, mellyel apját szerette. Az ügyész indokolása ellen fel lehetne hozni, hogy a leány szabadakaratával rendelkezett, tehát a büntényt is elkövethette. Igaz, az apja iránt érzett szeretete nem vette el akarata szabadságát, de igenis annak lehetőségét, hogy oly irányban érvényesítse azt, mely szeretetével homlokegyenest ellenkezik. Amíg e szeretet megvolt a szívében, képtelen volt a büntényre. Előbb le kellett volna mondania szeretetéről, hogy arra képes legyen.

Igy hat a kegyelem által lelkünkbe plántált isteni szeretet is. Megkönnyít mindent, ami az isteni szeretetnek megfelel, — megnehezít mindent, ami vele ellenkezik. Amíg uralkodik bennünk az isteni szeretet, szabadok vagyunk a jóra, — kevésbé a rosszra. Ha elfordulunk az isteni szeretettől és vele együtt a kegyelemtől, kisebbedik képességünk a jóra, megnövekszik képességünk a rosszra. Ez utóbbi pedig csak tökéletlensége az igazi szabadságnak.

7. FEJEZET

SZENT PÉTER A KEGYELEMRŐL

23. Szent Péter egyénisége

I. Simon, Jónás fia, András és János után a harmadik volt az apostolok között, kit az Úr Jézus meghívott. Már legelső találkozásuk alkalmával megígérte neki, hogy Kéfásnak, Sziklának fog hivatni, és később is szeretetének számtalan jeleit adta neki. Péter erre rá is szolgált erős hitével és őszinte, egyenes, magát teljesen átadó szeretetével. Lássunk egy-két példát.

Az első kenyérszaporítás után Krisztus a kafarnaumi zsinagógában egyik legfenségesebb beszédét tartotta az Oltáriszentségről. Midőn a nép hallotta szavait: „Ha nem eszitek az Emberfia testét és nem isszátok az ő véré, nem leszen élet tibennetek”, sokan azt mondták: „Kemény beszéd ez, ki hallgatja azt?” — és hátat fordítva neki, elmenének. „Mondá azért Jézus a tizenkettőnek: Csak nem akartok ti is elmenni? Felelé neki Simon Péter: Uram, kihez mennénk? Az örök élet igéi nálad vannak. És mi hittük és megismertük, hogy te vagy Krisztus, az Isten Fia.” (Jn. 6, 54. kk.)

Nem sokkal később történt Péter második, gyönyörű valomása: „Midőn pedig Jézus Fülöp Cezareájának környékére ment, kérdezé tanítványait, mondván: Kinek tartják az emberek az Emberfiát? Ők pedig mondák: Némelyek Keresztelő Jánosnak, mások Illésnek, mások pedig Jeremiásnak vagy egynek a próféták közül. Mondá nekik Jézus: Hát ti kinek mondotok engem? Felelvén Simon Péter, monda: Te vagy Krisztus, az élő Isten Fia. Jézus pedig felelvén, monda neki: Boldog vagy Simon, Jónás fia! mert nem a test és a vér nyilatkoztatta ki ezt neked, hanem az én Atyám, ki mennyekben vagyon. És én mondom neked, hogy te Péter vagy, és erre a kösziklára fogom építeni egyházamat, és a pokol kapui nem vesznek erőt rajta.” (Mt. 16, 13. kk.)

E szerint Péter az Egyház alapköve? Több ennél. Mert az

alapkő az épületnek egy részét tartja, egy szárnyát, a szikla pedig, melyen az épület áll, az egésznek szilárd alapját képezi. Az Úr Jézus nem használhatott szebb, de egyszersmind erősebb kifejezést annak hirdetésére, hogy Simont tette meg Egyháza alapjává, mint mikor Péternek nevezte és kijelentette, hogy erre a Sziklára építi Egyházát.

És ezt a kijelentését még csak megerősítette következő szavaival: „És neked adom a mennyek országa kulcsait. És amit megkötöndesz a földön, meg lesz kötve a mennyekben is, és amit feloldandasz a földön, fel lesz oldva a mennyekben is.” (U. o. 19.) Péteré tehát a legfőbb hatalom, mely Krisztus földi Egyházát — hogy úgy mondjam — egyesíti a mennyekkel. Mert amit Péter a földön elrendel, el lesz ismervé a mennyekben is.

II. A mondottakból következik, hogy az Egyház minden tagjának, akár hívő, akár előljáró, Péternek kell hogy alárendelve legyen. Aki nem hajol meg előtte, nem ismeri el felsőbbségét, kirekeszti magát Krisztusnak mind földi, mind mennyi Egyházából. Ezt Megváltónk még két más helyen is félreérthetetlenül kinyilatkoztatta. Így az utolsó vacsoránál: „Simon, Simon... én könyörögtem érted, hogy meg ne fogyatkozzék hited, és te egykoron megtérvén, megerősítsd testvéreidet. (Lk. 22, 31. k.) Péter testvérei alatt elsősorban apostoltársai értenődők. Péter tehát az ő hitüknek is őre és támasza. Talán még jelentősebb a jelenet, mely Krisztus feltámadása után a Tibériás tava partján játszódott le. Akkor történt Krisztus szavára a második csodás halfogás. Reggeli után az Úr kétszer is kérdést intézett Péterhez: Szeretsz engem? Felelé Péter: Igen, Uram, te tudod, hogy szeretlek téged. Válaszolá Jézus: Legeltesd bárányaimat! De midőn harmadszor ugyanazt a kérdést intézte hozzá, Péter elszomorodék, hisz úgy látszott, hogy az Úr, kit megtagadott, már nem akar neki hinni... Szíve mély fájdalomában válaszolá: „Uram, te mindent tudsz, te tudod, hogy szeretlek téged. Mondá neki: Legeltesd az én juhaimat!” (Jn. 21, 1. kk.) A bárányoknak és a juhoknak megfelelnek az Úr nyájában a tanítványok és a tanítók. Mindkettőt bizta Péter főpásztori gondjaira.

III. A kinszenvedés éjtszakáján Péter megingott. Nem a hite, inkább a bátorsága. Megtagadta Mesterét! A kegyelem akkor még nem volt az apostolokban végleg megalapozva, a Szentlélek még nem is szállt le rájuk. Ez csak pünkösd napján történt. Mily változás ment ezzel végbe az összes apostolok-

ban, főképp Péterben! Elsőnek lép ki a nagy néptömeg elé és kezdi hirdetni Krisztust. Oly erővel, hogy mindjárt első napon kb. háromezren megtértek. Mikor a tanács megtiltotta az apostoloknak az igehirdetést, azt válaszolták: Inkább kell az Istennek engedelmeskedni, mint az embereknek! Mikor megostoroztatták őket, örültek, hogy Krisztusért szenvedhettek... Mindezekben *Szent Péter* volt a vezérük.

Ettől az időponttól kezdve három évtizeden át élete nem volt más, mint megszakítás nélküli terhes munka és szenvedés Krisztusért és az ő evangéliumáért. Utolsó földi lakhelye a mamertini börtön volt, melybe Néró vetette. Vasveretes ajtaja csak akkor nyílt meg előtte, mikor a vatikáni dombon fekvő cirkuszba vezették, hogy keresztre feszítsék. Végső kérése az volt, feszítsék meg fejjel lefelé, mert nem méltó arra, hogy ugyanabban a helyzetben haljon meg, mint isteni Mestere.

Szent Péter a sziklaszilárd hit embere. Így illet is, hogy a hit embere legyen alapja és feje annak az Egyháznak, mely Krisztus tana szerint a hit útján üdvözíti tagjait.

24. Szent Péter kegyelemtana

I. *Szent Péter* irodalmi hagyatéka csekély. Hittérítői tanításának rövid foglalatát *Szent Márk* evangelista adja, aki az apostolok fejedelmének tanítványa és hű kísérője volt és az ő prédikációja nyomán írta meg *evangéliumát*. Ettől eltekintve Szent Péter csak két rövid lelkipásztori *levelet* hagyott hátra, melyet rövid idővel vértanúhalála előtt Kisázsia egyházközségeihez intézett, kb. Kr. u. 62 és 66 között.

Az első levelében tízszer fordul elő a „*gratia — kegyelem*” szava. Jelentése nála még nem olyan határozott, még nem olyan szorosan körülírt, mint Szent Pálnál. Nyolc esetben kb. annyit jelent, mint Isten adományát vagy természetfeletti adományainak foglalatát. Két ízben pedig azt jelenti, ami minket Isten előtt kedvessé tesz. (I 2, 19. k.) A második levelében csak kétszer fordul elő: a beköszöntőben és a befejező üdvözlésben. (II 1, 2. és 3, 18.) Jelentése itt is általános és kevésbé körülhatárolt, mint az első levélben.

Ne felejtjük el, Szent Péter nem a toll, hanem a tett, nem a tudományos búvárkodás, hanem a lelkipásztorkodás embere volt. Elhivatottsága nem abban rejlett, hogy a kegyelem fogalmát tisztázza, hanem hogy kegyelmet terjesszen. Ennek ellenére Betsaida egykori halásza két oly kijelentést tett, mely a ke-

gyelem tanára legmesszebbmenő következményekkel járt. Az elsőt a Jeruzsálemben 51-ben Kr. u. tartott apostoli zsinaton, a másikat pedig II. levele legelején. Kell, hogy velük külön-külön foglalkozunk.

II. A legelső keresztény évtizedekben az Egyház hívóinek nagyrésze zsidó volt. Minél tovább halad előre a keresztény időszámítás, annál inkább megváltozik a zsidókból és pogányokból lett keresztényeknek arányszáma az Egyházban. A zsidók egyre fogynak, a pogányok szaporodnak. Az első két évtizedben a zsidókeresztények túlsúlyban voltak, nemcsak számban, hanem tekintélyben is. Ők a törvény tiszteletében és gyakorlatában nevelkedtek, nem csoda, hogy azt a Szentlélek eljövetele után is szentnek tekintették és hűségesen megtartották. Sokan közülük megkövetelték, hogy a pogányságból megtért keresztények is megtartsák az egész mózesi törvényt, különben nem voltak hajlandók őket testvéreiknek elismerni és velük közösséget vállalni. Talán legtalálóbban úgy adhatjuk vissza a felfogásukat: azt hirdették, a kereszténység a zsidóságnak adott istenadománya. Hisz a zsidók Messiása alapította. Ha valaki keresztény akar lenni, előbb zsidónak kell lennie.

Az első, aki ezzel a felfogással szakított, *Szent Péter* volt, aki egy isteni látomástól felvilágosítva, Kornéliust, a Cezareában állomásozó római századost az Egyházba felvette a nélkül, hogy tőle a zsidó törvény megtartását megkövetelte volna. Az esetnek gyönyörű elbeszélését az Apostolok Cselekedeteinek 10. fejezetében olvassuk. Hasonló esetek egyre gyakrabban fordultak elő és a zsidó-keresztények között visszatetszést, az egyetemes Egyháznak akkor még szűk köreibben pedig egyenetlenséget teremtettek. A kérdés végleges eldöntése elodázhatatlannak látszott. E célból gyűlt össze az Egyház első zsinata Jeruzsálemben 51-ben. Itt történt, hogy Szent Péter, mint Krisztus helytartója, a zsinat vezetője, a következő fontos kijelentést tette: „Férfiak, Testvérek . . . Mit kísértitek az Istent azzal, hogy azt az igát rakjátok a tanítványok nyakára, melyet sem atyáink, sem mi nem bírtunk elviselni? Ellenkezőleg, mi azt hisszük, hogy *Jézus Krisztus kegyelme által üdvözülünk*, és ők is úgy.” (Csel. 15, 7. kk.) Szavai után ebben az értelemben történt a döntés is, mely kimondja, hogy a zsidó törvény nem kötelező a keresztényekre. Ezzel megtörtént a végleges szakítás a zsinagógával, az Egyház kifelé is függetlenítette magát a zsidóságtól. De talán e gyakorlati döntésnél még fontosabb Szent Péter szavaiban, hogy „*Jézus Krisztus kegyelmét*”

mondja az üdv egyedüli forrásának. Kegyelem nélkül nincs igazulás!

III. Szent Péter második nyilatkozata a kegyelemről, II. levele elején (II 1, 3—7.) a kegyelem mibenlétére vet éles fényt és mindazoknak, akik a kegyelem lényegének kiderítésével foglalkoznak, megmutatja az utat, melyen a rejtett kérdés megoldását megközelíthetik. A hosszú, öt versszakot kitevő, nehézkes szerkezetű mondatból kiragadom azt a mellékmondatot, mely bennünket itt érdekel: *Krisztus „fölkölte nagy és drágalátos ígéretekkel ajándékozott meg minket, hogy ezek által részeseivé legyetek az isteni természetnek”.*

Mik azok a „fölkölte nagy és drágalátos ígéretek”, melyekkel Krisztus megajándékozott minket? — Mindaz, amit az évszázadok folyamán Mózes és a próféták hirdettek és ígértek. A bűnök bocsánata, az igazulás, az istenfiúság, az örök üdvösség. Krisztus mindazt valóra váltotta kegyelme által, melyet nekünk kereszthalála által szerzett. Mindez ígélet volt az ószövetségben, valósággá lett az újban. Valósággá lesz bennünk azzal, hogy a kegyelem által az „*isteni természet részeseivé*” leszünk. Nézzük csak! Ígélet tárgya mindig jövőbeli érték. Ajándék tárgya, jelen érték. A kegyelem ígélet is, ajándék is. Ajándék, mert már most, e földi életben az isteni természet részeseivé tesz bennünket. De ez a részesezés jelenleg még csak csíraszerű, amint a földbe vetett mag a jövő aratás ígérete. De a hit biztossá tesz bennünket reményünk helyességéről. Most még nem látjuk istenfiúságunkat, csak elhisszük. A Szentlélek tanúságot tesz róla lelkünk legmélyén. De eljön a valóság, mikor az isteni természettel *szemtől-szembe látjuk majd istenfiúságunkat* is.

A kegyelem *lényege az isteni természetben való részesezés*, melyről Szent Péter az idézett helyen szól. Neki szenteljük a következő fejezetet.

8. FEJEZET

A KEGYELEM LÉNYEGE: RÉSZESEDÉS AZ ISTENI TERMÉSZETBEN

25. Az isteni természet

I. A Szentírás könyvei a Szentlélektől sugalmazott iratok. Az ő tévmentes sugalmazása alatt íródtak. A Szentírásban foglalt összes hittétel az isteni kinyilatkoztatás tárgyát képezi, tehát minden tévedéstől mentes. Az isteni kinyilatkoztatás letéteményese az Egyház. Csak az lehet tagja, csak az igazán keresztény, aki a kinyilatkoztatás összes hittételét elfogadja, amint az Egyház azokat tanítja. Mint keresztények és mint az Egyház hű fiai hisszük és valljuk, hogy a kegyelem által az *istenti természet részeseivé* leszünk, amint ezt Szent Péter második levelében tanítja és az Egyház hagyománya is a legrégibb időktől vallja. Itt a földön csak elhiszük, a mennyei hazában majd meg is értjük. De ne felejsük: földi életünk az örök életnek előkészítője. A kegyelemtől megvilágosított értelem már itt is mélyebben szeretne behatolni a megismert hitigazságokba. Azért mondja Szent Tamás: *Fides quaerit intellectum*: a hit megértésre törekszik. Iparkodjunk magunknak e sarkalatos hittételről oly fogalmat alkotni, mely lelki életünket és Istenhez való felemelkedésünket előmozdítja. E célra kettőt kell tisztáznunk: mit értünk isteni természet alatt, — és hogy lehetünk annak részeseivé. Az első kérdéssel jelen elmélkedésünkben foglalkozunk.

II. Szent Péter apostol volt, de még inkább és mindennek előtt *ember*. Miért nevezzük Pétert embernek?

Mert megvan benne az emberi természet, — mert mindazok a jellegzetes tulajdonságok, melyek az embert emberré teszik és minden másfajta lénytől: növénytől, állattól, angyaltól megkülönböztetik, megvannak benne. Természet alatt értjük mindazon jellegzetes tulajdonságok foglalatát, melyek egy bizonyos fajta lényt azzá teszik, ami, és minden mástól megkülönböztetik. Legjellegzetesebb egy lényre a *működése*.

Azért a természetet úgy is szokták meghatározni, mint azt, ami a dolog működésének irányát adja. Szoros *bölcséleti* értelemben a jellegzetes tulajdonságok összességét *lényegnek* nevezzük. A dolog lényegét pedig, amennyiben megadta cselekvésének irányát, természetnek. A mi szempontunkból szükségtelennek látszik a lényeg és természet közti különbségtétel.

III. Mi most már *Isten* természete? Ami jó tulajdonságot a teremtményekben feltalálunk, mindaz egyesítve megvan Istenben. De nemcsak abban különbözik az Isten teremtményeitől, hogy minden tökéletességüket egyesíti, hanem azáltal is, hogy minden egyes tökéletesség benne másképp van meg, mint teremtményeiben. A teremtményekben minden jó bizonyos fokban, tehát *korlátozva* van meg, — Istenben ellenben *korlátlanul*, végtelenül. Isten végtelenül jó, igazságos, bölcs, hatalmas, szeretetreméltó stb., stb. Ellenben nem ismerünk egyetlenegy teremtményt sem, mely akár csak egyetlenegy tekintetben végtelen volna. Isten pedig végtelen minden tekintetben. Tökéletességének végtelensége, létének korlátlansága és függetlensége: ez Istennek legjellegzetesebb sajátossága. *Isten a korlátlan lét*. Mi emberek, testi és lelki, anyagi és szellemi tekintetben nagyonis végesek vagyunk.

IV. Amit a megelőző pontban kifejtettünk, azt részben már a régi pogány bölcselek is, főképp Aristoteles, tanították. De Isten *belső* életéről jóformán sejtelmük sem volt, azt kizárólag a kinyilatkoztatásból ismerjük. Belőle tudjuk meg, hogy Istennek egy oszthatatlan és sokszorosíthatatlan *természete* van és mégis *három az isteni személy*. Az Atyában, a Fiúban, a Szentlélekben megvan az *egyetlen* isteni természet. Tehát való Isten az Atya, a Fiú, a Szentlélek, de mégis csak *egy* az Isten. Ez a legfenségesebb hittitok, melyről *csak* a kinyilatkoztatás alapján alkothatunk magunknak némi halvány fogalmat.

Az Atya megismeri önmagát. Minden megismerés a megismert tárgy képét alkotja a megismerőben. Így az Atya is isteni természetének tökéletes képét alkotja, nemzi saját magában: ez az isteni Ige, a Fiúisten. Az Atyában az isteni természet, mint magában létező, a Fiúban mint megismert van meg. Egy az isteni természet mindkettőben, de más-más viszonylatban.

Az Atya és a Fiú tökéletességük tudatában kimondhatatlanul szeretik egymást és kölcsönös szeretetben lehelik a Szentlelket. Őbenne is megvan az *egyetlen* isteni természet mint isteni szeretet.

Tehát egy és egyetlen az isteni természet, de a jelzett

hármass viszonylat szerint három isteni személyben, mint Atya, mint Fiú, mint Szentlélek.

Ha a kegyelem által az isteni természet részeseivé leszünk, a három isteni személy kölcsönös viszonylataiban is valamikép részt kell vennünk. A kegyelem az igazult léleknek titokzatos áthasonulása az Isten képmására és részvétel a három isteni személy közötti viszonylatokban.

Amint tehát a Szentháromság tana a szó legszorosabb értelmében vett hittitok, melyet kizárólag a kinyilatkoztatásból ismerünk, úgy a kegyelem tana is a hit tárgya, megismerésének egyetlen forrása a kinyilatkoztatás. A hittudomány csak a kinyilatkoztatás által nyújtott ismeretek magyarázatára, kifejtésére, kölcsönös összefüggésük megállapítására szorítkozhatik. Csak ily értelemben íródtak és csak így veendő a következő fejezetek is. Valamennyi hittitokra, de talán leginkább a Szentháromságra és vele legszorosabb összefüggésben álló kegyelem tanára értendő Megváltónk gyönyörű szavai: „Hálát adok neked Atyám! Mennynek és földnek Ura! Hogy elrejtetted ezeket a bölcséktől és okosaktól és kinyilatkoztattad a kisdedeknek. Igen Atyám, mert így tetszed neked!” (Mt. 11, 25. k.)

26. Hogyan nem lehetünk — és hogyan lehetünk az isteni természet részeseivé?

I. Mi emberek, mindnyájan Ádám természetét örököltük. Ez tesz bennünket emberekké. Az emberi természet, mely Ádámban egy és egyetlen volt, az évezredek folyamán sok millió emberi egyén természetévé szaporodott. Az emberi természet egyik alkotó része, a test anyagi. Minden anyagi dolog, amint megosztható, úgy sokszorosítható is. Az ember lelke ellenben szellem, de oly szellem, mely arra van rendelve és arra van utalva, hogy anyagi testben éljen. Az emberi lélek anyagi módon nem sokszorosítható, csak az Űristen teremthet új és új lelkeket, melyeket arra szán, hogy az anyag más és más részével más és más emberi testté egyesüljön és benne éljen. Az angyalok ellenben tiszta szellemi lények és semmiféle lényeges összeköttetéssel nem bírnak az anyaggal, azért természetük sem sokszorosítható. A Szentírásból tudjuk, hogy Isten sok angyalt teremtett, de mindegyik más természettel rendelkezik, tehát mindegyik angyal külön fajt is képvisel. Így vélekedik Szent Tamás.

Még kevésbé lehetséges, hogy *Isten* természete szám-

szerint sokszorosítottassék. Láttuk, hogy az isteni természet minden képzelhető tökéletességet magában foglal. Ha léteznék két isteni természet, az egyik vagy a másiktól származnék, vagy pedig mindkettő független egymástól. Első esetben a másik az elsőtől függő viszonyban volna, ami ellenkezik föltétlen tökéletességével, tehát a másik nem is volna igaz Isten. A másik esetben a kettő együttvéve legalább mennyiség tekintetében tökéletesebb volna, mint mindegyik külön-külön véve, tehát egyik sem volna való Isten. Szóval minden sokszorosítás lerontja az istenség fogalmát és vele teljesen összeegyeztethetetlen.

Lehetetlen tehát, hogy az isteni természetnek hasonló módon részesei legyünk, mint ahogy Ádám természetét örököltük: sokszorosítás útján. Isten természete ezt fogalmilag kizárja.

II. De elgondolható az isteni természetben való részeseedésnek más módozata, melyet egyelőre csak példában akarok bemutatni.

A tűznek és a vasnak más-más a természete. De ha a vasat az égő parázsba temetjük, teljesen áttüzesedik olyannyira, hogy alig tudjuk megkülönböztetni, mi égő szén és mi tüzes vas. És ha a tüzes fémet kivesszük a parászból, még jó ideig világít és éget, mint maga a tűz, melynek természetét magába felvette. Mondhatjuk: a vas a tűz természetének részesévé lett.

A példából levonhatunk egy általános szabályt. Ha két különböző, de bizonyos tekintetben egymással összhangzó természet közül az egyik — a ható — a másikra — a szenvedőre — hat, lehetséges, hogy a szenvedő a hatónak valamely lényeges tulajdonságát magába felveszi. A ható erő természetét részben közli a szenvedővel.

Ezen behatás mértéke két körülménytől függ:

1. A ható természet erejétől. Minél nagyobb ez, annál nagyobb a szenvedő természetre gyakorolt hatása is.

2. A szenvedő természet készségétől, rátermettségétől az illető tulajdonság befogadására. Minél nagyobb ez a készség, annál nagyobb megint csak a hatás is.

Van olyan hatás, mely csak addig marad a szenvedő természetben, ameddig a ható természet befolyása alatt áll. A vas azonnal kezd lehűlni, mihelyt a tűzből kiemeljük. De arra is van eset, hogy a hatás állandósul a szenvedő természetben. Az acél pl. megtartja delezességét még akkor is, ha a villanyos áramkörből kivesszük. A hatásnak ez az állandósulása csak

akkor állhat be, ha a szenvedő természet igen nagy készséggel viseltetik az átvett tulajdonságok iránt.

III. Azt valljuk a Hiszekegyben: „Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában.” A mindenhatóság az isteni természetnek szükséges velejárója. Nem mindenható isten, nem Isten. Megtehet mindent, ami magában véve lehetséges, azaz ami ellentmondást nem zár magába. Így a Mindenható sem teremthet négyyszögletes kört, mert ellentmondás, esztelenség. Hasonlóképp Isten nem teheti a már megtörténtet meg nem történtté. Megsemmisítheti, amit teremtett, de nem teheti, hogy amit egyszer megteremtett, meg nem teremtett legyen, mert szintén ellentmondás.

Minden teremtmény, melyet Isten mindenhatósága alkotott, kész és alkalmas behatásait felvenni. Nem képeznek kivételt ez általános törvény alól, bár némileg különleges helyzetet foglalnak el, a *szabadakarattal* rendelkező lények: az angyalok és az ember sem. Isten erejének és akaratának ők sem állhatnak ellen. De Isten, aki a szellemi lényeket *szabadoknak* teremtette, tiszteletben is tartja a nekik adott szabadságot, és természetfeletti behatásait csak akkor engedi bennük kifejlődni, ha ők is akarják, ha akaratuk Istenével párhuzamos, ha vele közreműködnek. Ez a kegyelmi életnek egyik fontos alaptörvénye, melyre még sokszor vissza kell térnünk. Nem mintha az Úristen erő hiányában nem tudná az embert bármire is rákényszeríteni, hanem nem akarja őt kényszeríteni, mert akit szabadnak teremtett, akarja, hogy szabadon cselekedjék is.

Azt valljuk, hogy az embernek az isteni természetben való részesedését a kegyelem által e szerint a második mód szerint a tűz és vas példájára kell megértenünk. Ez a mód nem foglal magában semmi ellentmondást és megfelel egyrészt Isten végtelen tökéletességének, másrészt az ember szabadságának. A következő elmélkedésekben arra törekszünk, hogy ezt a módot lépésről-lépésre kifejtsük.

27. Mit tanít a kis virág és a még kisebb harmatcsepp?

Hogy értsük Istennek azt a behatását, mely bennünket természetének részesévé tesz? Jelentkeznek a kis virág és a harmatcsepp, állítják, hogy e kérdésben nekik is volna mondanivalójuk.

I. Azt mondják, ami a virágnak napsugár, az az Isten az

emberi léleknek. Hasonlat, csak pusztá hasonlat! És amint a legtöbb hasonlatban, ebben is van egy kis igazság, de nem a teljes igazság. És a háttérben nagy és vészes tévedés lappang. Hámozzuk ki a benne rejlő igazságot és vessük el a tévedést.

Joggal mondhatjuk, hogy a nap a virág élete. Sugárzó ereje ébreszti életre a föld méhében fuldokló parányi magvacs-kát. És a csirából a nap heve kis palántát fejleszt és megadja neki az erőt, hogy a föld nedvét magába szívja. A nap fénye alakítja át ezt a nedvet éltető chlorophillé. A kifejlett növény úgyszólván föltárolja magában a napnak ráeső kalóriáit és a virágok ezerféle színpompája a nap visszfénye. A fény és a meleg behatása alatt termékenyül meg a kis virág és megérleli gyümölcsét, magvát, mely jövő tavasszal újból hirdeti a nap erejét és, ne felejtjük, a kis virág és a nagy nap közös Teremtőjének bölcsességét, mindenhatóságát, végtelen jóságát... Így folytatódik, ismétlődik ez a folyamat évezredek óta a világ végéig.

Azért szereti is a kis virág a nagy napot és megmásíthatatlan, hűséges szeretetét azzal árulja el, hogy kelyhét a nap felé fordítja. Nemcsak a napraforgó, — lassabban, de nem kevésbé állhatatosan majdnem valamennyi virág. Megérzi, hogy onnét jön az élete és mintegy hálául feléje fordítja szépségét. Ha a virágot elzárjuk a naptól, elsápad, elhervad, tönkre megy.

Nem szakasztott ilyen a lélek viszonya Istenéhez? Minden erő, minden szépség és tökéletesség, ami benne van, Istentől ered. A lélek, amíg ártatlan és Isten felé iparkodik fordulni, meg is érzi ezt. De ha a világ piszka magához vonzza és a lélek enged a csábnak és elfordul éltető Istenétől, nemsokára biztosan a föld sarában fuldoklik.

Hasonlat, de nem fejez ki mindent. Mert nem mondhatjuk igazában, hogy a virág a nap említett behatásai alatt annak természetében részesül. Csak hatásait tapasztalja. A lélekről azonban azt mondja Szent Péter, hogy a kegyelem által Isten természetének részesévé lesz. Tehát egészen más kell hogy legyen Istennek az a behatása a lélekre, mely a kegyelemmel lelkünket éri. És aztán a háttérben lappangó tévedés: A nap csak fejleszti a virágot, de *nem* teremtette. Létét Istennek köszöni, akár mi emberek. Aránytalanul többel tartozunk tehát Istennek, mint a kis virág a napnak.

II. A kis harmatcsepp is szót kér. Azt állítja, sok a mondanivalója, mégpedig legszemélyesebb tapasztalatából. Halljuk tehát tiszta hangját. Szól pedig így:

Igaz, én még kisebb és könnyebb vagyok, mint a kis virág. — De joggal mondhatom, hogy még közelebb állok a naphoz. Földi víz vagyok, de a nap megtisztított engem csodálatos módon. Midőn meleg sugarai a föld felületét érték, engem párává változtattak és felemeltek a magasba. Minden földi kötöttségtől, sártól, salaktól, ásványi alkatrészekről meg kellett válnom, mindent vissza kellett hagynom a földön, csak így emelkedhettem az égnek. Mikor aztán este a nap meleg sugarai eltűntek, egyedül már nem tarthattam magamat fönt a magasban. Újból le kellett szállnom a földre, de már nem mint földi víz, hanem mint tiszta, égi harmat. Ezt a teljes megtisztulást csak a napnak köszönöm. Így szállhattam rá a kis virágra mint az ég csókja.

Virradatkor a nap első sugara a virág kelyhén ért. Tegnap csak megtisztított engem a jó nap minden földi piszoktól, ma reggel még csodálatosabbat mivelt velem. Mintegy jutalmul nagy tisztaságomért a kimondhatatlanul nagy és tüzes nap gyönyörű tükörképét rajzolta kicsi, hideg testembe. Sugarai érintésére mintha én is áttüzesedtem volna, úgy ragyogtam, tündököltem. A szép nap pontos képét hordtam magamban, amíg rám süttött. Igaz, mert magam is oly kicsi vagyok, a nap képe énbennem sem lehetett nagy. De mégis egész pontosan a fenséges, nagy napot mutatta és nekem is kimondhatatlan bájt és szépséget adott.

Ti emberek! Engedjétek át magatokat Istennek, amint én magamat a napnak. Ő majd megtisztít titeket a föld salakjától, felemel titeket a föld fölé. És ha tiszták vagytok és teljesen felé fordultok, fényének és isteni melegének sugarai érnek titeket és lelketekbe belerajzolják isteni képét: *ez az isteni kegyelem*, mely kimondhatatlan szépséget és értéket ad nektek... Így a harmincsepp.

Nem hiába jöttél az égből, kis cseppecske. Bölcseséged is mennyei. Szavadból kivesszük, hogyan kell megértenünk az isteni kegyelmet: Valamiféle isteni sugarak az istenség képét rajzolják lelkünkbe... Megmutatod az utat, melyen tovább kell kutatnunk. De azért — már bocsáss meg, kis bölcs, ha kimondom — a kegyelem *igazi* mibenlétét még nem fejtetted meg. Mert mondd csak, azzal, hogy a nap képét hordod magadban, sugarai érnek, joggal azt is mondhatod, hogy a nap természetének részesévé lettél? Csak fényének, alakjának, szépségének — de nem természetének! Ez még sokkal többet jelent. Pedig Szent Péter isteni ihlettől vezérelve, azt állítja, hogy igenis az

isteni *természet részeseivé* tesz bennünket a kegyelem. Sokat mondtál, kis harmatcsepp, de még nem mindent. Még többet keresünk. Isten veled! Továbbra is hirdesd Isten dicsőségét!

28. Százzorszép és óriás juhar — fénykép és tükör

I. Tisztázzuk a fogalmakat.

A belső Svájc Mechthal nevű völgyében, fent egy magas almon, mint rég letűnt századok ottfelejtett maradványa, egy óriás jávorfa díszlik. Törzsének kerülete kb. 16 m, magassága ennek megfelelő. Lábánál egy kis százzorszép vagy más virágocska virít. Mily kirívó a különbség a kettő között: óriási nagyság, — elenyésző kicsiség! És mégis oly közel állnak egymáshoz, nemcsak helyileg, hanem belsőleg, lényegileg is. Mindkettő a növényország egyede és mindkettőnek egy a szerkezete kiterjedésbeli különbségük ellenére. A nagy fában tisztán megkülönböztetünk három főrészt: gyökérzetet, törzset, koronát. És teljesen így oszlik meg a kis virág alkata is: pár szál gyökér, egy vékonyka szár és azon a helyes kis virág mint korona. Tagadhatatlan, a két növény minden különbségében is nagyon hasonló egymáshoz, mert egy a belső szerkezete. De ez a hasonlóság elegendő arra, hogy a kis virágot a nagy fa *képének* mond hassuk? — Nem. Mert a hasonlóság nem terjed ki a jellegzetes, megkülönböztető vonásokra. De még másért sem. A virág alakja nincsen a nagy fáról másolva, hogy azt ábrázolja. Két tojás teljesen hasonlít egymáshoz, de az egyik mégsem nevezhető a másik *képének*, mert az egyik nem készült, mint a másik utánzata.

II. Míg csodáljuk a fát és hasonlóságokról és különbségekről elmélkedünk, hátunk mögött kattogást hallunk. Turista kis mignon-gépének két és félszer két és feles lemezére rögzítette a faóriást. Rajta van az egész fa, minden ága, minden levele, törzsének minden barázdája. Igaz, oly kicsi minden, hogy jó szem vagy inkább jó nagyítóüveg kell, hogy megkülönböztessük. A fotó még kisebb, mint a százzorszép, mégis ez már képe, valóságos *képe* a nagy juharfának, mert alakjának minden jellegzetessége rajta van és tisztán megkülönböztethető. És aki világlátásban valaha látta az alpesi óriást, a párányi képről is ráismer, hisz nincsen párja. De bármily pontos a fénykép a maga nemében, más tekintetben mégis tökéletlen. Mindent egy színben, barnás-szürkén ad vissza, éspedig abban az állapotban, melyben a fa és összes ágai és levelei a felvétel

pillanatában voltak. Pedig a hegyi szellő szüntelenül mozgatja a fa lombozatát és minden új tavasz új hajtásokat varázsol a régiekhez: szóval ez csak *holt* képe az *élő* fának.

III. De tartsunk a fotógép helyett tiszta *tükört* a fa elé. Benne már nemcsak a törzs, az ágak, a lombozat alakját, hanem a színeit is látjuk. De még a levelek mozgását, az ágain vidáman himbálódzó madárkákat, a körülötte röpködő pillangókat is. ... Ez már *tökéletes* kép. Nem nevezhetnők-e a fa természetében való részesedésnek? — Nem, mert a tükör is csak a fa *alakját* és *színeit* és *külső mozgását* mutatja, de belsejébe nem hatol, és marad, ami volt: egy holt és hideg darab üveg. A külső alak még nem teszi a természetet.

IV. Ügylátszik, a természet köréből vett összes hasonlat csödöt mond, ha a természetfeletti kegyelemre akarjuk alkalmazni. Igen! De azért ne mondjuk azokat hiábavalóknak, mégiscsak közelebb visznek minket megértéséhez, ha tervszerűen és óvatosan alkalmazzuk. Próbáljuk csak!

Tegyük fel, hogy egy feltalálónak sikerülne oly tükört alkotni, mely az előtte álló embernek nemcsak alakját és színeit, méreteit és mozgását mutatná, mint más tükör, hanem az egész kép benne úgy szólva testet és lelket öltene, *megelevenednék*. Megindulna a képben a szív működése, az érverés, a légzés, a vérkeringés, az anyagcsere, de még agyában ugyanazok a gondolatok jelentkeznének, melyeket az előtte álló ember végiggondol... Tudom, ily tükör nincs és soha nem is lesz, — de ne feszegessük most a valóságokat és lehetőségeket, csak álljunk meg egy pillanatra a képzeletbeli csodatükör előtt. Amíg előtte állok, igazán *élő* képemet mutatná. A tükör azzá lenne, ami én vagyok. Külsőmet, belsőmet, egész valómat, *való természetemet tükrözné vissza*. Joggal mondhatnók, hogy a tükör *természetem részesévé lett*. — Hasonlóképp mondja Szent Péter, hogy a kegyelem által mi az isteni természet részesévé leszünk. (II. 1, 4.)

Szent János azt írja (I 1, 5.): „Ez az üzenet, melyet tőle (Krisztustól) hallottunk és nektek hirdetünk: hogy az *Isten világosság* és nincs benne semmi sötétség.” Nem akarja azt mondani, hogy Isten olyan világosság, mint a mi napfényünk, — nem akar bennünket napimádókká tenni. Csak azt akarja mondani, hogy Isten oly erő, oly fény, melynek a nap világossága halvány árnyéka. De mindenesetre hasonlóságnak kell lennie Isten és a földi világosság között, különben a Szeretet Tanítványa nem nevezte volna Istent világosságnak. Ha tehát

fennáll ez a hasonlatosság, akkor kell, hogy legyen hasonlóság Isten világosságának sugárzása és a földi fény visszaverődési törvényei közt is. Senki se értsen félre: *hasonlóságról*, nem *azonosságról* beszélünk. Amint Szent János a világosság képét felhasználja arra, hogy bennünk Isten fogalmát kialakítsa, úgy legyen szabad nekünk is a fény visszaverődését felhasználni arra, hogy magunknak az isteni természet sugárzásáról, a kegyelemről némi halvány fogalmat alkossunk.

Hogy ezek szerint mi a kegyelem? Az Isten kisugárzása lelkünkre, mely azt teljesen átjárja, magához természetfeletti módon hasonlóvá, élő tükörképévé, természetének részesévé teszi.

29. Az ember Isten képmása

I. Miután az Ūristen megteremtette az eget és a földet, a végtelen tengereket és az égbe magasló hegységeket, a nagy fákat és gyönyörű kis virágokat, a halakat, madarakat, hullóket és emlősök sokaságát, meggyőződött, hogy *mindez jó*. De tudott még jobbat alkotni, azért így szólt magában: „Alkossunk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra, s uralkodjék a tenger halain, az ég madarain, az állatokon és az egész földön, meg minden csúszó-mászón, mely mozog a földön. Meg is teremté az Isten az embert: a *maga képére*, az *Isten képére* teremtette, férfiúnak és asszonynak teremtette. És megáldá őket az Isten.” (I Móz. 1, 26. kk.)

Minden teremtményéről mondá az Ūristen, „*hogy jó*”. De az ember teremtése után így szól a Szentírás: „És látá az Isten, hogy mindaz, amit alkotott, *felette jó volt*.” Csak miután a teremtés egész művét befejezte és az ember megalkotásával rátette koronáját, tündöklött fel az anyagi mindenség egész jósága és szépsége: minden együttvévé „*felette jó*”. (U. o. 31.)

De még mást is ki kell emelnünk Mózesnek a világ teremtéséről írt klasszikus jelentéséből. A többi teremtményről csak azt mondja, hogy az Ūristen teremtette. Nincs tehát semmi, ami nem az ő keze műve volna. Az ember teremtéséről beszélve hozzáteszi: *saját képére* és hasonlatosságára teremtette. Az ásványok, növények, állatok csak Isten teremtményei, az ember *Isten képmása*. Biztosan nem a véletlen műve, hogy az Istentől ihletett szent szerző máskép beszél a többi teremtményről és máskép az emberről. Kell, hogy köztük valami fontos, valami *lényeges* különbség legyen. Kutassuk fel, mi az.

II. Bámulatos a műtörténészek tudása, ügyessége. Valami régi kastélyban vagy templomban ráakadnak egy eddig nem ismert festményre. Rövid vizsgálat után már megállapítják, melyik századból való, melyik művészi iskolából, sőt sok esetben azt is megállapítják minden kétséget kizáró módon, Botticelli, Cellini vagy Raphael műve-e. Minden mesternek más a vonalvezetése, a színezése, más kompozícióinak összhangja... Sőt talán nem tévedünk, ha azt mondjuk, minél nagyobb és eredetibb egy mester, annál tisztábban tűnik ki keze nyoma minden művén.

Az Úristen a mesterek mestere, a művészek művésze. Akármit alkot, teremt, mindenre rásüti isteni művészetének félreismerhetetlen nyomát olyannyira, hogy ne csak a tudós kritikus, hanem még a vadember is felismerje: ez csak Isten műve lehet. És mik Isten művészetének félreismerhetetlen jelei? Csak hármat említsünk.

Isten tiszta szellem. Az ő legtisztább szellemisége ri le minden alkotásáról. Másképp dolgozik az anyag, másképp a szellem. Az anyag belső kényszerűségéből működik, nem tehet másképp... A szellem *szabadon* dolgozik, mert *akar*. És tudja, mit akar, és tudja, miért akarja. Minden művében az első a cél, aztán jön a kivitel, az eszme megvalósítása. Szóval minden művén *célszerűség* uralkodik. Az egész teremtetésen uralkodó általános *célszerűség* Isten *mesterjegye*. A *bölcsesség* ihlete!

Egy másik ismertető jele Isten műveinek: látszólag nagyon különböző, sőt ellentétes erőket és alkatrészeket egyesít *isteni összhanggá*: a *szépség* isteni mesterjegye.

Végre: minden művén látható a *jóság*, a *szeretet* hatása. Isten csupa jóság, csupa szeretet: kiönti jóságát, szeretetét teremtményeire is.

Ezek Isten nyomai a természetben és nincsen teremtmény, legyen nagy vagy apró, mely Teremtője mesterjegyét magán nem viselné. Isten nyomai...

III. Bármennyire kiütözik, mondjuk Raphael minden művén jellegzetes raphaeli művészete, senkinek sem juthat eszébe, hogy akár legremekebb festményét képmásának nevezze. Mert képmás csak az a kép, mely valamely személynek jellegzetes *külső* vonásait tükrözi vissza, éspedig azzal a célzattal, hogy azt a személyt ábrázolja. Raphael festményei pedig nem az ő jellegzetes arcvonásait tüntetik fel, hanem művészetét, és nem is az a rendeltetésük, hogy a művészre emlékeztessenek, kivéve egyetlenegy festményét, híres önarcképét. Azért Istennek vala-

mennyi földi teremtett remekműve sem nevezhető Isten képének, mert csak bölcseségének és mindenhatóságának nyomait mutatják, *nem* jellegzetes *vonásait* és nincsenek is arra rendelve, hogy Istent ábrázolják, kivéve egyetlenegy művét: az *embert*. Ő igenis arra van rendelve, hogy Isten *szellemiségét* testi-lelki természetében ábrázolja, amennyiben Isten három jellegzetes vonását magában hordja és visszatükrözi: Isten *értelmét*, mely elvontan gondolkodik, — *akaratát*, mely *szabadon* rendelkezik cselekedeteiről és *halhatatlanságát*, mely ment minden anyagi megoszlástól, felbomlástól, tehát *örök életű*.

Értelménél, szabadakaratánál és lelki halhatatlanságánál fogva az anyagi testben élő ember visszatükrözi a szellemi Istenség képét: az ember igazán — amint a Szentírás is mondja — *Isten képére* van teremtve.

Félreértések és a fogalmak összezavarása elkerülése céljából hangsúlyozzuk, hogy az ember már *természeténél* fogva, testi-lelki alkatánál fogva Isten képmása, nemcsak a neki ajándékozott kegyelem folytán. Azért Ádám és Éva, kiket az Úr már a paradicsomban természetfeletti kegyelmével felruházott, a bűnbeesés és a kegyelem elvesztése után is megmaradtak Isten képmásának, és összes, a kegyelem állapotán kívül született ivadékaik is azok és azok maradnak a bűnben, sőt a kárhozatban is. Ebben rejlik a bűnös ember rettenetes felelőssége, hogy a neki ajándékozott istenképet, mely hivatva van, hogy a mennyországban díszlegjen, meggyalázza és az örök kárhozatba süllyeszti.

30. A lélek tükre

I. Az ember természeténél fogva az Isten képmása. A kegyelem pedig az isteni természetnek részesévé teszi.

A kép azoknak a jellegzetes vonásoknak foglalata, melyekről egy személyt megismerünk. A természet pedig mindazoknak a jellegzetes tulajdonságoknak összessége, melyek valamely lény működésének, életének irányát megszabják. Hogy tehát az ember az isteni természetnek részesévé legyen, kell, hogy Istennek a három isteni személy körében lejátszódó belső *életét* is visszatükröztesse. Hogy alkossunk magunknak a kegyelemnek e titokzatos folyamatáról megfelelő fogalmat?

A természet köréből vett példák és hasonlatok sok esetben alkalmasak arra, hogy általuk az elvont természetfeletti igazságokat a hívőknek szemlélhetővé tegyünk és némileg megértessük. A természetes és természetfeletti dolgok ugyanannak

a Teremtőnek a művei, aki mindkét rendben ugyanazon jóságát, igazságát, szépségét akarta nyilvántartani. Nem csoda tehát, hogy sok köztük a hasonlatosság, és hogy az egyiknek megértése megsegít a másik helyes megítéléséhez is. De nem hangsúlyozhatjuk eléggé, hogy a természetből vett hasonlatok alkalmazása nagy óvatosságot és körültekintést követel. Mert a hasonlóság mindig csak egy bizonyos pontig terjed, melyet ha tekintetbe nem veszünk és azon túl is folytatjuk a párhuzamot, a természetfeletti igazság megértését nemcsak nem elősegítjük, hanem ellenkezőleg elhomályosítjuk.

Ha mármost Szent János, amint hallottuk, azt mondja, hogy „az Isten világosság, és nincs benne sötétség” (I 1, 5.), — Szent Pál pedig azt tanítja, hogy az Úristen híveit arra rendelte, hogy a kegyelem által „hasonlók legyenek Fia formájához” (Róm. 8, 29.), aki az Atya „dicsőségének fénye és lényegének képmása” (Zsid. 1, 3.), önként felvetődik a gondolat, hogy az isteni világosságnak ez a hasonmása, melyet a kegyelem lelkünkbe rajzol, hasonló módon keletkezik bennünk, mint ahogy a sugárzó nap képe lerajzolódik a tükör lapján: holmi sugárzás, tükrözés útján. Annál kevésbbé félünk ezen hasonlat alkalmazásától, mert már Szent Teréz, Keresztes Szent János, Szalézi Szent Ferenc és Bossuet francia püspök, az újkor egyik legnagyobb egyházi szónoka, is éltek vele.

II. Hogy a tükörben a fénylő nap képe megjelenjék, *első feltétel*, hogy sugarai a tükör síma felületét érijék. Mert ha a tükör fával borított hátlapját fordítja a nap felé, annak sugarai képpé nem egyesülhetnek és vissza nem verődhetnek. Ha ellenben a tükör üveglapját egyenest a napnak fordítja, ennek oly fényes, tüzes képe keletkezik, hogy éppoly kevésbé bírjuk nézni, mint magát a napot, — vakít. Ha pedig a tükör nem egyenesen a napnak fordul, hanem ferdén áll, a nap sugarai is rézsút érintik a tükröt és ferde vagy torz képet alkotnak.

Hasonlót tapasztalunk a kegyelem terén is. Ha a lélek Istentől elfordul, parancsait megveti, jóságával, szeretetével nem gondol, Isten világosságának és szeretetének sugarai sem tudnak a lélekbe behatolni, tehát isteni természetének visszfényét sem ébreszthetik benne. Ha pedig a lélek a segítő kegyelem hívó szavának engedve, kezd Isten iránt érdeklődni, az isteni világosság sugarai beszűrődnek eddig sötét lelke mélyére: megsejti, mily rút a bűn, mily veszedelmes ez a lelke állapota, üresnek, szerencsétlennek érzi magát. Az isteni világosság kezd derengeni lelkében... Ha követi jobb belátását,

melyet a segítő kegyelem benne ébreszt, és megteszi, amit javasol, ha egyre határozottabban Isten felé fordul, főképp ha felhasználja a krisztusrendelte szentségeket is, az isteni fényesség egyszerre csak eltölti egész lelkét, és sugarai benne Isten természetfeletti képévé egyesülnek: ez a megszentelő kegyelem. Azért nevezzük a megszentelő kegyelmet Isten *természetfeletti* tükörképének, mert nem azokat a tulajdonságait tükrözi vissza, melyeket teremtményeiben nyilvánított, hanem belső életét, melyet kizárólag az isteni kinyilatkoztatásból ismerünk.

III. Forgathatod a tükört jobbra, balra, — előre, hátra, hiába minden, nem kapod bele a nap képét, ha üveglapja nem tiszta, ha vastag por- vagy piszokréteg takarja. A nap sugarai nem érinthetik a tükörlapot, nem tudnak benne képpé egyesülni és róla visszaverődni.

A lélek is csak akkor egyesítheti a kegyelem sugarait Isten természetfeletti képévé, ha *tiszta*, ha nem ragaszkodik a halálos bűnhöz. Ha a csecsemőt megkeresztelik, a *Szentlélek* *lelkébe önti a Fiúisten hasonmását, a megszentelő kegyelmet* és megtisztítja az eredeti bűn szennnyétől. Tiszta kis lelke visszátükrözi ezt a gyönyörű istenképet mindaddig, amíg halálos bünt el nem követ, tehát mindenesetre addig, míg esze használatára nem ébred. Ha később halálos bünt követ el, vége a megszentelő kegyelemnek is. Isten természetfeletti hasonmása, mely részesedés isteni természetében, megsemmisül és csak akkor fénylik fel újból, ha tökéletes bánat vagy papi feloldozás által halálos bűnétől megszabadul.

A bocsánatos bűn nem öli meg a megszentelő kegyelmet, nem is kisebbíti. De *közvetve* mégis árt neki. Megnehezíti a megszentelő kegyelemmel egybekapcsolt természetfeletti érények működését és a jócselekedetek gyakorlatát és hajlandóvá teszi a lelket újabb bűnök elkövetésére, amint ennek a műnek harmadik részében látni fogjuk.

*

A tükörtől tanuljuk, mit kell tennünk, hogy a Fiúisten természetfeletti hasonmását lelkünkben sértetlenül megőrizzük: Kerüljük a bűnt, főképp a halálost és akarattunk minden erejével iparkodjunk Isten felé fordulni: így mindig Istenben maradunk és Isten bennünk. Ez pedig a legnagyobb boldogság, az egyedüli, mely örökké tart.

31. Segítő és megszentelő kegyelem

I. Bármekkora legyen a hasonlatosság a napnak a tükörben jelentkező képe és az isteni természetnek a lélekben megjelenő hasonmása: a megszentelő kegyelem között, nem szabad megfélemednünk arról, amit már említettünk, hogy a természetes és természetfeletti dolgok közti párhuzam mindig csak bizonyos határig terjed, melyen túl elválnak útjaik. Ha nem akarjuk, hogy a hasonlat tévútra vezessen, a hasonlóság után most már az eltérést is szemügyre kell vennünk.

A nap *feltételezi*, hogy a tükör fényes lapja feléje forduljon és hogy tiszta legyen, csak e kettős feltétel alatt rajzolja képét belé. És ha e két feltétel nincs meg? Akkor tükörkép sem keletkezik. A nap a feltételeket meg nem adhatja, hanem feltételezi azokat.

Az Úristen is feltételezi és elvárja, hogy lelkünk tiszta legyen és előre feléje forduljon? Akkor örökké várhatna, és mi is örökké várhatnánk a megszentelő kegyelemre, mert a lélek a maga erejéből sohasem tehetne szert arra a tisztaságra és sohasem irányulhatna annyira Istenre, mint a megszentelő kegyelem azt megkívánja. Az Úristen maga kell, hogy segítsen a kettős feltétel megvalósítására. Csak az ő segítségével, az ő erejében készülhetünk fel a megszentelő kegyelem befogadására. És hogy mikép segít meg erre? Megint csak a kegyelmével.

De itt — úgylátszik — ellentmondásba bonyolódunk. Azt mondtuk, a lélek tisztasága és Istenre való irányítása feltétele a kegyelemnek, és most mégis azt állítjuk, hogy Isten kegyelme segít meg minket a szükséges feltételek megvalósítására. Másszóval: a kegyelem előbb működne bennünk, mint megvan bennünk. Ez kézenfekvő ellentmondás.

Ellentmondás, — de csak annak, aki nem tesz különbséget segítő és megszentelő kegyelem között, ahogy az Egyház tanítja.

II. A segítő kegyelem az isteni belátásnak és akarásnak mintegy szikrája, mely rávetődik értelmünkre, hogy benne Istenéhez hasonló gondolatot, — vagy akaratunkra, hogy benne Istenéhez hasonló akarást ébresszen. Minthogy pedig az ember szabad, és senki jobban tiszteletben nem tartja szabadságát, mint aki alkotta, az Úristen, azért az embertől függ, vajjon az isteni, természetfeletti segítséget elfogadja és felhasználja vagy nem. Ha visszautasítja, a segítő kegyelem benne meddő marad

és elvész. Isten később *talán* megint próbálkozik az embert újabb segítő kegyelemmel magához vonzani. Hogy hányszor, hogy meddig, az az ő titka. Nincs kizárva, édes lelkem, hogy a segítő kegyelem, mellyel *most* rendelkezel, az utolsó . . . Vigyázz!

III. Ha az ember követi a segítő kegyelem megvilágításait és indításait, ha közreműködik az isteni erővel, melyet az Úr irgalma belé csepegtet, lelke jobban és jobban megtisztul a föld porától és sarától és egyre inkább Isten felé fordul. Lassan megéri benne a vágy, hogy Istenével kibéküljön és vele belső közösségbe lépjen. Így rászánja magát, hogy a keresztség vagy a bűnbánat szentségéhez járul, melyeket az Úr Jézus arra alapított, hogy a léleknek a megszentelő kegyelmet megszerez-zék vagy visszaszerez-zék. Ha pedig az emberben már megvan a szükséges lelki készség, de külső okok meggátolják a szent-ség áldásaiban való részesülését, a segítő kegyelemnek még más mellékútja is van, mely a szentséget ideiglenesen pótolhatja és még a szentség előtt megszerzi a megszentelő kegyelmet: felébreszti benne az Isten iránti szeretetet és azon fokig növeli azt, hogy Istenét jobban szereti minden más lény-nél, és kész inkább mindenről lemondani, mindenét odaadni, mint Istentől elváltan élni. Ez a *tökéletes szeretet*, mely egyrészt teljes odafordulás Isten felé, másrészt teljes sza-kitás mindennel, ami a lelket beszennyezi, tehát igazi lelki tisztulás. Ezt a tökéletes készségét a léleknek az Istennel való egyesülésre, az Úr soha meg nem veti, teljesíti a lélek óhaját. Ragyogásának sugarai most már ellenállás nél-kül rávetődnek a lélekre és beléhatolnak és kirajzolják benne az isteni *természet képmását*.

Most, mihelyt a megszentelő kegyelem az emberben fel-éled, már nem egyes elkülönített isteni sugarak érintik a lelket, mint előbb a segítő kegyelemmel, hanem „az Atya dicsőségé-nek fénye és lényének képmása” díszlik benne és kimondha-tatlan, minden emberi képzeletet meghaladó szépséget kölcsö-nöz neki. Ez az, amiről az Udvözítő mondotta: „Isten országa bennetek vagyon.” (Lk. 17, 21.) Ez a legnagyobb szépség, mely földön létezik, a legnagyobb kincs, melyet a föld hordoz, ez a mennyország kezdete, az örök élet földi csirája. Ez a lélek-nek egyedüli maradandó értéke.

Helyesen mondja Krisztus: „Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri, lelkének pedig kárát vallja? Hisz

mit adhat az ember cserébe a lelkéért?" (Mt. 16, 26.), melyet elveszít, ha elveszti a megszentelő kegyelmet.

32. A kegyelem lényege

I. A jelen 8. fejezet megelőző hét elmélkedésében több bölcsészeti fogalmat tisztáztunk: a lényeg és természet, a kép és a nyom fogalmát, az idegen természetben való részesedés lehetőségeit stb. Sok példával igyekeztünk a nehezen érthető bölcséleti, természettudományi és főképp természetfeletti folyamatokat szemlélhetővé tenni és ezáltal értelmünk felfogóképességéhez közelebb hozni.

Az olvasó talán azt gondolta, minek ez a sok hasonlat és párhuzam? Minek ez a céltalan eltérés a tulajdonképeni tárgytól egészen idegen tájakra? Azért láttuk szükségét, hogy a tárgyalás egyenes irányától letérve újabb és újabb példákhoz folyamodjunk, mert egyenes utunk elé hatalmas akadályok, oly szinte áthághatatlan sziklatömbök tornyosultak: bölcséleti és hittudományi nehézségek, melyekkel a teológia szaknyelvezetéhez nem szokott, tárgyalási rendjét nem ismerő olvasó közönség legfeljebb csak kerülő úton tudott megbirkózni. Vagy talán vakmerő vállalkozás volt olvasóinkat az égnek meredő jegeseknek ebbe a gyönyörű világába kalauzolni? A modern népszerű vallásos irodalom valóban nem teszi. Ami nehezen érthető, arról inkább hallgat. Talán épp innét származik a szomorú helyzet, hogy a kegyelem tanáról, annak páratlan szépségéről és óriás értékeiről még a művelt katolikus közönség is csak halvány, határozatlan fogalmakkal bír. Nem így tettek az egyházatyák. Aki Nagy Szent Leó, Szent Ambrus, Szent Ágoston, Szent Gergely stb. a nagyközönségnek szánt iratait olvassa, csodálkozva látja, hogy az Egyház ez örök fáklyái nem riadtak vissza hallgatóikat és olvasóikat a legrejtettebb hittudományi kérdésekről tájékoztatni. Ez a mély hit nevelte a hitvallók és vértanúk seregeit. Éppen a kegyelem tanában csak mélyreható, mélyen megalapozott hit vezet a kegyelem értékének megismeréséhez, megbecsüléséhez és neveli a hívőket a kegyelemért hozandó áldozatokra. Szükségesnek tartottuk azért a nehézségek előtt nem kitérni, hanem velük szembenézni, de másrészt azok megértését az olvasónak lehetőleg megkönnyíteni. Ez az utóbbi törekvés tette szükségessé, hogy a tárgytól néha látszólag eltérjünk, járhatóbb utak keresése és egyengetése céljából. — Amit tehát az előző hét fejezetben

elszörtan letárgyaltunk, mindazt most mintegy közös nevezőre kell hoznunk és alatta egyesíteni. Mi tehát a kegyelem lényege?

II. A kérdésre a következő három pontban felelünk meg:

1. Léhetetlen a kegyelem lényegét mélyebben és egyszersmind rövidebben meghatározni, mint ahogy azt az Apostolok Fejedelme II. levele elején teszi: *a kegyelem részesedés az isteni természetben*. Értjük pedig isteni természet alatt nem kizárólag Istennek azokat a tulajdonságait, melyeket a *teremtésben kifelé* nyilvánított: bölcsességét, mindenhatóságát, jóságát, hanem mindenekelőtt *belső életét*, mely a három isteni személy körében lefolyik. Ez oly rejtett, oly titokzatosan mélységes, hogy a pogány bölcséletnek róla halvány sejtelve sem volt, kizárólag a kinyilatkoztatásból ismerjük, mint szent hitünk legszentebb tárgyát.

2. Hogyan lehet az ember e titokzatos isteni életnek részesévé?

Ez az élet isteni megismerés és isteni szeretet. A megismerést világosságnak, a szeretetet melegnek mondják, mert világosság feltétele a legelemibb megismerésnek: a látásnak, a szeretet pedig hevíti az ember szívét. Világosság is, meleg is sugárzás útján árad ki. Azért az isteni természetben és életben való részesedést sugárzásból eredő *tükröképpel* igyekeztünk megmagyarázni. Az isteni világosság és meleg sugarai rávetődnek a segítő kegyelem által kellőképp előkészített emberi lélekre és belérajzolják az istenség *természeteletti* képét.

Természetelettinek nevezzük azt az istenképet, melyet a megszentelő kegyelem a lélekben létrehoz, ellentétben azzal a természetes isteni képmással, melyet az ember szellemi természete ábrázol. Az ember értelme, szabadakarata és lelki halhatatlansága ábrázolják Istennek azokat a jellegzetes tulajdonságait, melyeket a teremtésben kifelé nyilvánított: értelmében rejlő bölcsességét, szabadakarataiban nyilvánuló mindenhatóságát és örök létét. Ezért nevezzük az embert Isten *természetes* képmásának. — A kegyelem ellenben Istennek azokat a tulajdonságait tükrözi vissza, melyeket semmi teremtmény a maga erejéből meg nem ismerhet: *belső háromszemélyűségét* és a köztük lefolyó életet: a megismerés isteni világosságát és az isteni szeretet melegét. Ezekhez teremtett lény hozzá nem fér, azért a kegyelemmel a lélekbe mélyített képet Isten *természeteletti* képének nevezzük.

Isten természetes képmása, mely az ember természetében rejlik, és a kegyelmet alkotó természetfeletti istenképe között

nincs ellentét. A kegyelem kiegészíti, tökéletesíti a természet: a képet, mely eddig csak Isten külső tulajdonságait mutatta, Isten legbensőbb életének tükrévé varázsolja.

3. A megszentelő kegyelem telje az Úr Jézus *emberi* lelkében honol. Visszfénye az isteni Igének, mellyel személyileg egyesült. Azért Krisztus Szent Pál szerint az Isten „dicsőségének fénye és lényegének képmása”. (Zsid. 1, 3.) Minden más embernek adományozott megszentelő kegyelem Krisztus kegyelmének utáinzata, másolata. Az igazultakról mondja Szent Pál, hogy az Űristen őket „eleve arra rendelte, hogy hasonló legyenek Fia *formájához*, s így ő elsőszülött legyen sok testvér között”. (Róm. 8, 29.) Azt mondhatjuk tehát, hogy a természetfeletti istenkép, melyet a kegyelem lelkünkbe rajzol *Krisztus képmása*. Krisztust követni, Krisztushoz hasonlókká lenni, Krisztus életét élni, ez a mi hivatásunk. Ezért mondotta Üdvözítőnk: „Én vagyok az út, az igazság és az élet.” (Jn. 14, 6.)

9. FEJEZET

SZENT JÁNOS A KEGYELEMRŐL

33. A tanítvány, „kit Jézus szeret vala”

I. Szent János evangéliuma két helyén is beszél egy tanítványról, „kit szeret vala Jézus”. (13, 23; 21, 20.) Közelebbről nem nevezi meg, de tudjuk, hogy saját magáról beszél. Jézus szerette összes tanítványait, és pedig kiváltságos szeretettel, — még Júdást is. Nekik mondotta: „Már nem mondlak benneteket szolgálknak, mert a szolga nem tudja, mit mivel az ura, hanem barátainak mondtalak titeket, mert mindent, mit hallottam Atyámtól, tudtul adtam nektek.” (Jn. 15, 15.) Ha tehát Jánosról külön megjegyzi az evangélium, hogy szerette őt a Mester, csak az lehet a magyarázata, hogy őt a többi apostolnál még jobban szerette.

Ezt a kiváltságos szeretetét János iránt az Úr különben többiben külső jelekben és tettekben is kimutatta. Péterrel és az idősb Jakabbal Jánost is a táborhegyi megdicsőülés látomásában részesítette és ugyancsak említett két társával a getsemani kertben haláltusájának és véres veritékének tanújául választotta. Szeretetének még nagyobb tanújelét adta neki, amidőn az utolsó vacsorán megengedte, hogy szentséges Szívén pihenjen. Másnap pedig a keresztfán, halála órájában Jánosra bízta Szűzanyját, hogy fiúi szeretetének letéteményese legyen és édesanyjáról gondoskodjék. Bízást mondhatjuk: Jézus nem adhatta kiváltságos szeretetének kétségtelenebb tanújelét és értékesebb zálogát, mint ezt a golgotai végrendelkezést. Hogy János mennyire méltó volt Jézus bizalmára és szeretetére, azt mutatja egész élete.

II. A János név az ószövetségben éppoly használatos, mint manap. Körülbelül annyit jelent, mint „Isten irgalmas”. Apja Zebedeus, anyja Salome. Halász volt. Az Úr tanítványai között ő volt a legfiatalabb, de egyike a legelsőeknek, akik Jézushoz csatlakoztak. János tüzes természetű volt, amiért is Jakab testvérével együtt Boanergesz-nek, a Mennydörgés Fiai-nak nevezték őket. Hevessége miatt az Úr feddésében is része-

sült. (Mk. 3, 17; Lk. 9, 55.) Ügylátszik a nayravágyás, mely anyját arra indította, hogy két fia számára a mennyország legjobb helyeit kérje az Úr Jézustól, Jánosra is átragadt. (Mt. 20, 20. kk.) De mindezek emberi tökéletlenségek, melyeknek véget vetett az isteni szeretetnek egyre magasabbra lobbanó és minden emberit felemésztő lángja.

Életszentségének két jellemző vonása a rendkívüli lelki *tisztaság* és a nagy szeretet. Ez a két erény egymást erősítette és táplálta. Mert lelke ment volt minden földi vonzalomtól, azért tudta Istenét és felebarátját Istenben anynyira szeretni, és viszont a nagy szeretet arra ösztönözte, hogy lelkét egyedül Istenre irányítsa és minden emberi szeretetről lemondjon. Angyali tisztasága és szerafi szeretete mindig közelebb és közelebb vonzották lelkét Jézus szentséges Szívéhez és Szűz Máriához, benne tiszteljük a Jézus Szíve-ájtatos-
ság és a Mária-tisztelet első apostolát.

Az összes apostolok között egyedül János követte Mes-
terét a kereszt útján, egyedül ő állt Mária mellett a kereszt tövében. Ő volt Szűz Mária hűséges őrzője és gondozója annak haláláig. A nélkül, hogy a többi apostol és evangélista érdemét csorbítanók, ki kell jelentenünk, hogy János volt Jézus legbensőbb érzelmeinek és gondolatainak leghűségesebb megértője és tolmácsa. Evangéliumában ő gyűjtötte össze az Úr Jézus legszebb beszédeit, főképp a kafarnaumi eucharisztikus szöveget és Krisztusnak az utolsó vacsora után mondott gyönyörű búcsúbeszédét. Rendkívüli tisztasága és forró szeretete képesítette arra, hogy mélyen behatoljon Jézus érzés- és gondolatvilágába: mondjuk szentséges Szívébe és annak kincseit a világnak feltárja.

III. Valószínűleg Szent Pál halála után (Kr. u. 67.) vette át az efezusi egyház kormányzatát. Domitianus császár alatt (81—96.) Rómába vitték és hite miatt halálra ítélték. Forró olajjal telt üstbe dobták, de Isten csodája sértetlenül kimentette. Majd Patmoszba, a Fekete-tenger szigetére száműzték. A kietlen sziget magányában még bensőségesebben egyesült Istenével, beteljesült rajta, amit az Úr Ozeás prófétánál mond: „Majd magamhoz édesgetem és kiviszem a pusztába, hogy szívére beszéljek.” (2, 14.) Itt részesítette az Úr azokban a csodálatos látomásokban, melyeket Apokalipszis-ében összegyűjtött. Csodás könyvet képeznek ezek a „Titkos Látomások”: teli isteni bölcsességgel és legforróbb természetfeletti szeretettel.

Szent János nemcsak nagy misztikus és az újszövetségi

misztika apja, hanem mély bölcselelő is. Evangéliumának kezdete, melyben az isteni Igéről értekezik, a keresztény bölcseletnek, de egyúttal az ékesszólásnak igazi remeke. Evangéliumán és a Titkos jelenésein kívül még három levelet hagyott hátra, melyek közül az első a hit- és erkölcsstan szempontjából igen fontos.

Patmoszi száműzetése után visszatérhetett Efezusba, ahol legvégső aggkoráig folytatta lelkipásztori működését. Mikor hajlott kora miatt már nem tudott prédikálni, rendszerint csak annyit mondott gyülekezetének: „Fiacskáim, szeressétek egymást.” Hívei megkérdézték, miért mindig ezt az egyet mondja nekik. „Mert így hallottam az Úrtól — volt a válasz — és ha egymagában történik, elég.”

Osszes apostoltársait túlélve, körülbelül 100 éves korában halt meg. Óriási a különbség közte és Szent Péter és Szent Pál között. De azért egyben, a lényegesben mégis megegyeznek: a Krisztus iránti forró szeretetben, az igazi életszentségben.

Ez „a tanítvány, kit Jézus szeret vala”.

Nézzük most már, mit tart és tanít a kegyelemről.

34. Szent János a kegyelemről: Újjászületés és istenfiúság

I. Szent Jánosnál a kegyelem nem szerepel oly gyakran önálló fogalomként, mint Szent Pálnál. De amit a kegyelem magában foglal, a belső tartalmát annál világosabban és határozottabban fejti ki.

Mindjárt evangéliumának fenséges bevezetésében a kegyelem egyik főhatását, az istenfiúságot meglepő megvilágításban mutatja be. (Jn. 1, 1. kk.)

Kiindul az isteni Igéből, melynek fényében az egész teremtettség valóság lett: az Ige a világban volt, és a világ nem ismerte meg. Tulajdonába jött, de övéi nem fogadták be. Az emberek nagyrésze visszautasította. „Mindazoknak pedig, akik befogadák, hatalmat ada, hogy Isten gyermekeivé legyenek, kik hisznek az ő nevében, kik... Istenből születtek.” (U. o. 12. és 13.)

A kegyelem — már bőven tárgyaltunk erről — részese-
dés Isten természetében, legbensőbb egyesülés Istennel. Ezt az egyesülést a szeretet tanítványa egészen új képpen, egészen új megvilágításban mutatja be. Szerinte ez a részese-
dés az isteni természetben abban áll, hogy az ember magába fogadja

Isten Igéjét. A kegyelem a *hittel* kezdődik, amint Szent Pál is megállapítja: „Hit nélkül lehetetlen Istennek tetszeni.” (Zsid. 11, 6.) A hívőkről pedig mondja Szent János: „Mindazoknak, kik befogadák, hatalmat ada, hogy Isten gyermekeivé legyenek.” A hit tehát „*hatalmat*” ad arra, hogy az ember Isten gyermeke legyen. A „*hatalom*” szó itt kettőt jelent: *lehetőséget és jogot*. Lássuk először a lehetőséget.

Aki hisz és hite szerint él, azt a hite biztosan elvezeti vagy a keresztség szentségéhez, vagy ha annak a lehetősége számára meg nem adódott, a tökéletes szeretethez. Akár az egyik, akár a másik úton, a hit elvezeti az igazuláshoz, lelke újjászületik a testté lett isteni Ige képmására. Ezzel már tökéletes módon magába zárja az isteni Igét. Hasonlóvá lett Isten „*Fia formájához*” (Róm. 8, 29.), aki az Atya „*dicsőségének fénye és lényegének képmása*”. (Zsid. 1, 3.) Ezért mondja, hogy „*akik hisznek*”, Istenből születtek, az isteni Egyszülött képmására. Ezt a lehetőséget — Szent János szerint „*hatalmat*” — adja a hit, hogy az ember a legbensőségesebben egyesüljön az isteni Igével és ezáltal természetének részesévé legyen.

De a „*hatalom*” itt *jogot* is jelent. Miféle jogot?

Az isteni Ige befogadása az emberi lélekbe, kimondhatatlan szépséget és mennyei bájt kölcsönöz neki. Szemléletétől elragadtatva az Atya fiává és örökösévé fogadja az embert és Egyszülöttje társörökösévé, „*hogy elsőszülött legyen sok testvér között*”. (Róm. 8, 29.) Az örökbefogadás jogi tény, a „*hatalmat*”, melyet a hit közvetítésével kapunk, hogy Isten fiaivá fogadtassunk, tehát helyesen jognak nevezzük. Szent János az első az apostolok között, aki ezt a jogigényt megemlíti.

Az igazulás, a megszentelő kegyelem Szent János szerint tehát kettőt foglal magában: A lélek belső átalakítását a megtestesült Ige képmására, melyet az *Ige befogadásának* nevez, és ennek következményeképpen a *jogi aktust*, mellyel az Atya a lelket *gyermekévé fogadja* és az isteni gyermekség jogaiban részesíti.

II. Szent János első levelét a szentírástudósok evangéliumához csatolt kísérőlevélnek tekintik. Érthető e szerint, hogy az istenfiúság tanára, melyet oly fontosnak tartott, hogy már evangéliuma legelején hirdette, levelében is visszatér. Annak 3. fejezetében ezeket mondja: „*Lássátok, minő szeretetet tanúsított irántunk az Atya, hogy Isten fiainak nevezetünk és azok is vagyunk* . . . Szeretteim, most Isten fiai vagyunk, és még nem tűnt ki, hogy mik leszünk. Tudjuk azonban, hogy amikor meg

fog jelenni” — Jézus az utolsó ítéletre — „hasonlók leszünk hozzá, mert látni fogjuk őt, amint van.” (I Jn. 3, 1. kk.) Az Apostol hangsúlyozza, hogy az istenfiúság nemcsak szép név, hanem valóság, melynek egész mélységes értelmét most még fel sem fogjuk. De a hitből tudjuk, hogy ha átlépjük az örökkévalóság küszöbét, meg fogjuk érteni, hogy az Istentől való újjászületés által természetfeletti hasonlóságot szereztünk Krisztussal, mely arra képesít bennünket, hogy Istent szemléljük, ahogy van: színről-színre. Ez részesedés Isten természetében.

De nemcsak az emberi értelem, hanem az akarat is a kegyelemből származó végső tökéletesedését az örökkévalóságban nyeri. Ugyanezen levele 3. fejezetének 9. versében azt mondja Szent János: „Mindaz, aki Istentől született, bűnt nem cselekszik, mert az ő magva van benne, és nem vétkezhetik, mert Istentől született.” És az 5. fejezet 18. versében visszatér erre a gondolatra: „Tudjuk, hogy mindaz, aki Istentől született, nem vétkezik, hanem az Istentől való születés megőrzi, őt és a gonosz nem érinti őt.”

Az Istentől való születés tehát kizárja az ember lelkéből a bűnt. Jelenleg pedig lépten-nyomon tapasztaljuk, hogy még megvan bennünk a bűnre való gyászos képesség. Nem ellentmondás? Nem. A kegyelem már megvan bennünk, de még csak csíraszerű állapotban. Már Isten fiai vagyunk, bár az újjászületés még nem fejeződött be véglegesen. Azért a kegyelem sem erősödött meg bennünk és még nem gyakorolja életünkre teljes befolyását. Csak a végleg megerősödött kegyelem teszi lehetetlenné a bűnt, amilyen még földi életében Szűz Máriában honolt és ügylátszik még néhány kiváltságos szentben: pl. Szent Józsefben. De bennünk a megszentelő kegyelem még nem erősödött meg végleg, még csak csíraszerű állapotban van, mely csíráat az Őristen melenget, ápol, táplál, amint az édesanya a szíve alatt fejlődő magzatot. Ha majd átlépjük az örökkévalóságot, akkor fejeződik be újjászületésünk Istentől, vele kezdődik büntelen, örök életünk.

35. Szent János a kegyelemről: Kegyelem és szeretet

I. Szent János nemcsak az Istentől való újjászületést és az istenfiúságot tanítja, hanem a kegyelem tanának egy harmadik, nagyon fontos kérdését is tisztázza: a kegyelemnek és a

szeretetnek összefüggését. Erre vonatkozó tanítását a következő pontokba foglalhatjuk össze:

1. A Szeretet tanítványa szerint a kegyelem és a szeretet egymással elválaszthatatlan és szükségszerű összefüggésben állnak. És megnevezi ezen összefüggés *belső, teológiai okát* is: „Szeretteim, szeressük egymást, mert a szeretet Istentől van. És mindaz, aki szeret, *Istentől született* és ismeri Istent. Aki nem szeret, nem ismeri Istent, *mert az Isten szeretet.*” (I Jn. 4, 6. k.) Vegyük szavait részletenkint.

„Az Isten szeretet”, azaz lényege, természete a szeretet. Az előző elmélkedésben megtanított minket a „tanítvány, kit Jézus szeret vala”, hogy a kegyelem újjászületés Istentől. Isten a tulajdon természetét adja nekünk a kegyelemmel. Minthogy tehát természete szeretet, a kegyelemmel járó újjászületés is azzal jár, hogy szeretetet plántál lelkünkbe. Azért mindenkinek, aki a kegyelem állapotában él, szeretnie is kell. És aki szeret, „ismeri Istent”, mert természete benne van. És aki nem szeret, nem viseli magában az isteni természetet, nem is ismeri.

Ahol tehát igazi kegyelmi élet van, ott szeretet is van. És ahol szeretet honol, igazi, *tökéletes* szeretet, ott biztosan az Úr kegyelme is megvan. A kettő között a legbensőségesebb összefüggés áll fenn.

2. Megnevezi az *erkölcsi okot* is, mely minket *kötelez*, hogy szeressünk: „Abban nyilvánul még az Isten szeretete mi irántunk, hogy az ő egyszülött Fiát elküldötte Isten a világra, hogy óáltala éljünk. Ebben áll a szeretet; nem mintha mi szerettük volna az Istent, hanem mivel ő előbb szeretett minket és elküldötte az ő Fiát engesztelésül a mi bűneinkért. ...Mi tehát szeressük Istent, mert Isten előbb szeretett minket.” (U. o. 9. k. 19.)

Minden jótétemény hálát, minden igaz szeretet szeretetet követel. Nincs, aki annyi jótéteményben részesített volna minket, mint az Úr, és az Úr legnagyobb jótéteménye, hogy Fiát adta engesztelésül bűneinkért. És mindezen reingeteg jótéteménynek indítóoka irántunk való irgalma, szeretete. Végtelen hálával tartozunk Istennek, és a hála, melyet tőlünk megkövetel, a *viszonszeretet*. Azért a szeretet parancsa az első és legnagyobb parancs.

3. Szent János erkölcsstanának *sarkpontja az isteni és felebaráti szeretet egysége*. Miért szeretjük Istent? Végtelen jósága, szeretetreméltósága miatt. Természetének tökéle-

tessége miatt. Tehát mindent kell szeretnünk, amiben az isteni természetet feltaláljuk. Nemcsak a három isteni személyt, kikben az isteni természet állagilag megvan, hanem az anyagokat és embereket is, kik az isteni természetben a kegyelem által részesülnek. Minden felebarátunk, aki a kegyelem állapotában él, részese az isteni természetnek, Istenért neki is szeretettel tartozunk. Aki pedig még nincs a kegyelem állapotában, hivatva van arra. Szeretetünkkel segíthetjük elő hivatása valóra válását. Szóval szeretettel tartozunk minden embernek. Ez a szeretet tanítványának nagyfontosságú tana. Halljuk szavait:

„Abban ismertük meg Isten szeretetét, hogy ő életet adta miérettünk; tehát nekünk is kell életünket adnunk testvéreinkért. Aki bírja e világ javait és szűkölködni látja testvérét és elzárja előle szívét: hogyan marad meg abban Isten szeretete? Fiatskáim, ne szeressünk szóval, se nyelvvvel, hanem cselekedettel és igazsággal... És ez az ő parancsa, hogy... szeressük egymást, amint parancsot adott nekünk. És aki megtartja az ő parancsait, az őbenne marad és ő abban.” (I Jn. 3, 16. kk.) És folytatja a következő fejezetben: „Szeret-eim, ha Isten így szeretett minket, nekünk is kell egymást szeretnünk... Ha valaki azt mondja: Szeretem az Istent és felebarátját gyűlöli, az hazug. Mert aki nem szereti testvérét, akit lát, Istent, akit nem lát, hogyan szeretheti? És az a parancsunk van Istentől, hogy aki szereti az Istent, szeresse testvérét is.” (U. o. 4, 11—21.)

A kegyelem mindnyájunkat Isten gyermekeivé tesz, azért mindnyájan testvérek vagyunk. És amint a családban a szülők iránti szeretet egyesíti a gyermekeket egymás között is, így legyen Isten nagy családjában: az Egyházban és az egyetemes emberiségben is. Ez a szeretet egyetemessége, totalitása.

II. Szent János tana a kegyelem és a szeretet elkülöníthetetlen egységről óriási jelentőséggel bír a gyakorlati keresztény életre és a keresztény világnézetre. Csak néhány pontot emeljük ki:

Ahol nincs szeretet, nincs is kegyelmi élet, bármilyen legyen a külszín. És viszont: ahol igazi, önfeláldozó felebaráti szeretet uralkodik, ott kegyelemnek is *kell* lennie. Azért tapasztaljuk, hogy azok a nemkatolikus körök és személyek, kik hősiek módon gyakorolják a felebaráti szeretetet, sohasem gyűlölik az Egyházat, hanem lelkileg közel állnak hozzánk és

tisztelik Egyházunkat. A bennük dolgozó kegyelem vonzza őket a kegyelem letéteményeséhez: az Egyházhoz.

A karitászbuzgó gyakorlata óriási *hitvédelmi érték*. Felér a legragyogóbb hitvédelmi beszédekkel. Oly bizonyíték szent vallásunk igaz volta mellett, melyet senki meg nem cáfolhat.

Azért a karitás terén kell keresnünk az együttműködést a nemkatolikus körökkel. Ha együttműködünk a szeretetben, együttműködünk a kegyelemben is, és csak a kegyelem, nem a sok tárgyalás és vitatkozás, képes legyőzni az egyesülés óriási nehézségeit.

Ebben látjuk az Actio Catholica jelentőségét és időszerezését.

10. FEJEZET

KRISZTUS URUNK A KEGYELEMRŐL

36. Miért nem használja Krisztus Urunk a kegyelem szavát?

I. Láttuk, mit tanított a kegyelemről az alakuló Egyháznak három főoszlopa: Szent Péter, Szent Pál és Szent János. Kutassuk, mit tart hitünknek ezen sarkalatos tételéről a mi Urunk Jézus Krisztus.

Itt nagy csalódás érhet mindenkit, aki inkább a szót, mint az értelmet tekinti. Mert drága Udvözítünk a kegyelem — malaszt szavát az evangéliumokban egyáltalában nem használja. Hogy egészen pontosak legyünk: ha követjük a latin, ú. n. Vulgáta szöveget, mindössze kb. négyszer halljuk Megváltónk ajkáról a „*gratia*” szót. Lukácsnál háromszor egymásután, — de itt a szó nem kegyelmet, hanem inkább jutalmat jelent: „Ha azokat szeretitek, kik titeket szeretnek, micsoda jutalmat érdemeltek?” A latin szöveg szerint: „*quae vobis est gratia?*” (6, 32.) Éppígy a következő két versszakban. Mégegyszer használja Udvözítünk a „*gratia*” szót. (Jn. 11, 41.) Itt azonban a „hála” értelmében. Lázár feltámasztásánál mondja: „Atyám! Hálát adok neked, hogy meghallgattál engem. — *Pater gratias ago tibi, quoniam audisti me.*” A felsorolt négy eset tehát nem tartozik ide és nyugodtan állíthatjuk, hogy Krisztus Urunk az evangéliumokban nem használja a „kegyelem — malaszt” szót.

Vajjon *miért* nem? Mindenekelőtt azért nem, mert Krisztus idejében a kegyelem fogalma még nem kristályosodott ki. Ez — mint mondtunk — csak Szent Pál prédikációjában és leveleiben történt meg. Azért Szent Péter és Szent János is csak ritkán használják ezt a szót. Még ott is, ahol nyilván a kegyelemről beszélnek, nem használják mai nevét. Így p. o. Szent Péter a kegyelem tanára oly nagyjelentőségű II. levele nének 1. fejezete 3—7. versében, melyekben az isteni természetben való részesülést hirdeti, meg sem említi a kegyelem

szavát. Az ószövetségi kegyelem-fogalom nem volt elég pontos és nem illett arra, amit Krisztus Urunk, Péter és János kifejezni akartak, azért nem is említik. Csak Szent Pál formálta át az ószövetségi fogalmat azzá, ahogy ma is használjuk; ő tette a kegyelem fogalmát a teológia nélkülözhetetlen alkatrészévé.

II. De említhetünk még egy más, mélyebb okot is. Krisztus Urunk a néptömegeknek beszélt. Aránylag csak kevés helyén a négy evangéliumnak beszél kizárólag apostolainak, mint p. o. az utolsó vacsoránál. De a Szentlélek eljövele előtt apostolai sem különböztek sokat a nép értelmesebb részétől. Azért az Úr Jézus kerülte az elvont, nehezebben érthető beszédet és könnyen szemlélhető, tárgyi fogalmakat szokott alkalmazni. Emlékezzünk csak az Isten országáról szóló példabeszédekre Máté 13. fejezetében: csupa kép, hasonlat, a mindennapi életből vett tárgyak. Mindig és mindenütt a nép fogalmaival tanítja isteni tanát. A kegyelem pedig elvont fogalom. Azért Krisztus inkább körülírja. Beszél születésről és újjászületésről, — atyáról és mennyei atyáról, — életéről és örök életéről, — szeretetről... Ezekbe öltözteti a kegyelem alkatrészeit és hirdeti azokat a nagy tömegeknek és apostolaira és azok utódaira bízva, hogy ezeket az alkatrészeket összeillesszék egységes fogalommá, amint ezt főképp Szent Pál oly mesterien meg is tette.

III. De ne mondja senki, hogy akkor a kegyelem tana nem kinyilatkoztatott, hanem emberi fogalom. Nem! Az alkatrészek, melyekből felépül, az elsőtől az utolsóig kinyilatkoztatott igazságok. De ezeknek az elemeknek csiszolása, egymáshoz illesztése és egyesítése egy logikai egységgé: egy fogalommá, — ez a Szentlélek vezetése és irányítása mellett az apostolok és az egyházatyák műve. Tehát *isteni mű emberi közreműködéssel*.

Ugyanezt látjuk vallásunk és Egyházunk minden más terén is. Mily fenséges szent liturgiánk, főképp a szentmiséé. Nem igazán természetfölötti, isteni? És mégis Krisztus Urunk annak csak legbelsőbb tartalmát adta meg, főképp az utolsó vacsorán. Annak bővebb kifejtését az apostolokra és utódaira hagyta. És ezek a Szentlélektől ihletett hatalmas szellemek lassan, a századok folyamán alkották Krisztus-adta elemekből a keresztény liturgia csodadomját! — Krisztus a lelki hatalom teljét Szent Péterre, az apostolokra és utódokra ruházta: Neked adom a mennyország kulcsait... Amit meg-

kötöztök a földön, meg leszen kötve a mennyben is. (Mt. 16, 19; 18, 18.) De ennek a széleskörű hatalomnak rendezését, kifejlesztését megint csak rájuk és utódaikra bízta. És századok munkája kellett, míg a kánonjog hatalmas rendszere felépül. — Krisztus maga hirdette ki szent vallásunk alapigazságait. De ezeknek kiépítését vallásrendszerre és tudománnyá itt is azokra bízta, akiknek megígérte: Ime, én veletek leszek a világ végezetéig. (Mt. 28, 20.) Ki a megmondhatója, hány százan és ezren dolgoztak megfeszített munkával a hit-tudomány felépítésén. Hány emberélet morzsolódott fel e szent cél szolgálatában... Hát azért talán emberi alkotás a hit-tudomány? A liturgia? Az egyházi jogrend? Isteniek ezeknek összes szerves alkatrészeik, — emberi a külső kidolgozás, de ebben is érvényesült a Szentlélek irányítása és ereje, akiről az Úr Jézus mondotta: „Ő majd emlékeztet titeket mindenre, amit mondtam nektek.” (Jn. 14, 26.)

Egyházunk, vallásunk, egész örök üdvünk Isten műve az emberek közreműködésével. Így vagyunk a kegyelem fogalmával is. A gyémánt Isten teremtménye, csiszolását, foglalátát az emberekre bízta a Szentlélek irányítása alatt.

37. Krisztus és Nikodémus

I. Nyilvános tanítása elején Nikodémus, előkelő tanács-tag jött Jézushoz, éjnek idején. Nem akarta, hogy köztudomású legyen, hogy ő is a názáreti mester híve. Megvallotta Jézusnak, hogy hisz isteni küldetésében, „mert senki sem cselekedheti e jeleket, melyeket te cselekszel, hacsak nincs vele Isten.” (Jn. 3, 1. kk.) Felelé neki Jézus: „Bizony, bizony mondom neked, ha valaki újra nem születik vízből és Szentlélekből, nem mehet be Isten országába. Ami testből született, test az, ami lélekből született, lélek az... A szél, ahol akarja, ott fú; és hallod zúgását, de nem tudod, honnét jön, vagy hová megyen, így van mindaz, aki a lélekből született.”

Nikodémus Isten országának tagja akart lenni, azért jött Jézushoz. És a Mester mindjárt figyelmezteti őt, hogy csak az mehet be a mennyek országába, aki újraszületik „vízből és Szentlélekből”. Testi születésével kapja az ember természetét, mely őt az emberi nem tagjává teszi. Ha Krisztus azt mondja, hogy Isten országa megköveteli az ember újraszületését, ez csak annyit tehet: senki sem mehet be a mennyországba, hacsak emberi természetén valami mélyreható vál-

tozás nem megy véghez. Meg is mondja, miféle változásra céloz: Az ember testből és lélekből áll, de a bűn következtében a test mintegy lenyűgözi a lelket, akadályozza, hogy méltó szellemi életet éljen. Mert ami testből született, test az. Átalakulásra van szükség, mely a lelket mintegy megszabadítja *nem* a testtől, hanem a test túlsúlyától. Erre kell, hogy az ember testi születése után újrászülessék lélekből, természetfölötti erőre tegyen szert. Ez az újjászületés az igazulás, és a természetfölötti erő, melyet nyújt, a megszentelő kegyelem.

II. Erről az újrászületésről, mely az embernek megnyitja a mennyország kapuját, mondja az Udvözítő, hogy létszen *vízből és Szentlélekből*. Lehetetlen itt észre nem venni az utalást a keresztség szentségére, melynek az a célja, hogy az ember igazulását eszközölje. Ne mondja senki, hogy ezt az utalást Nikodémus meg sem érthette, mert Krisztus az első szentséget csak feltámadása után alapította. Ne felejsük, hogy épp abban az időben Keresztelő Szent János a Jordán partján a bűnbánat keresztségét hirdette, melynek Krisztus Urunk is alávetette magát. Ez a szentjánosi keresztség *nem* volt szentség, hanem a krisztusi keresztségnek *előképe*. János általa azt akarta kifejezni, hogy amint a Jordán vízében való kereszteselés megtisztítja az ember külsejét, a testét, úgy a bűnbánat, melyet hirdet, megtisztítja a lelket a bűn szennytől és előkészíti a mennyek országára. Nikodémus kétségtelenül hallotta Szent János igehirdetését, hiszen tömegesen vonultak a Jordánhoz Jeruzsálem lakói. A vízből való újjászületésből tehát legalább annyit értett, hogy szükséges az Isten országába való felvételhez a lelki tisztulás, melyet János oly megározóan hirdetett.

De megérthette Jézus szavaiból azt is, hogy a bűnbánat egymagában még nem elég az újjászületéshez. Kell, hogy az ember újjászülessék a *Szentlélekből* is. Amikor Krisztus ezeket a szavakat mondotta, a Szentháromság tana még ismeretlen volt a zsidó nép előtt. De annyit megérthetett Nikodémus a hozzá intézett krisztusi szavakból, hogy a Szentlélek Isten lelke, tehát *Isten*. Szentlélektől születni tehát annyit jelent, mint Istentől születni. És minthogy a szülött a szülő természetében osztozik, a Szentlélektől való újjászületés az isteni természetben való részesedés, amint Szent Péter tanítja. Nem merjük állítani, hogy a jeruzsálemi tanács tudós tagja ezt tisztán megértette, talán inkább megsejtette, megérezte, mit

akar az Üdvözítő kifejezni. Ezért csodálkozva felkiáltott: „Miképen lehetséges mindez?”

III. Krisztus a csodálkozó és kételkedő kérdésre kettős választ ad:

1. Az ember hallja a szél fuvallatát, de nem látja, honnét jön és hová megy. Így van az ember is, ki a Szentlélektől újraszületett. Látni ezt a belső átalakítást nem lehet, sem megérteni a mikéntjét, már itt a földi élet alatt. Csak hallani lehet ezt a kinyilatkoztatás szavában és elhinni. E csoda látása és megértése túlvilági életünknek van fenntartva.

2. Végtelenül nagy dolog bemenni a mennyek országába. „Senki sem ment föl a mennybe, hanem csak az, aki a mennyből szállt alá, az Emberfia, ki a mennyben vagyon.” De hogy nekünk embereknek mégis megnyissa a mennyországot, azért „amint Mózes fölemelte a kígyót a pusztában”, melyre bizalommal tekintve a mérges kígyóktól megmártak meggyógyultak, — „úgy kell fölemeltetnie az Emberfiának, hogy mindaz, aki őbenne hisz, el ne vesszen, hanem örök élete legyen. Mert úgy szerette Isten e világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta, hogy mindaz, aki őbenne hisz, el ne vesszen, hanem örök élete legyen. Mert nem azért küldte Isten az ő Fiát e világra, hogy ítélje a világot, hanem hogy üdvözljön a világ ő általa.”

Nagy csoda a Szentlélektől való újjászületés. Hihetővé teszi a *megváltást*. Mert úgy szerette Isten az emberiséget, hogy Egyszülöttjét adta oda érte, hogy érte emberré legyen, szenvedjen, a keresztfán meghaljon... és ezáltal a Szentlélektől való újraszületést nekünk megérdemelje.

Krisztus itt az igazulás *három* okát nyilatkoztatja ki: 1. a *vízet*, azaz a *keresztség* szentségét, mely a Szentlelket arra indítja, hogy a lelket újjászülje. — 2. A *Szentlelket*, az igazulás igazi ható okát, — 3. Krisztus *megváltását*, mely a Szentlélektől való újjászületést nekünk megérdemelte.

38. Jézus a mi életünk

I. „Én azért jöttem, hogy életük legyen, és minél több legyen.” (Jn. 10, 10.) Kiknek? Azoknak, kiket Jézus juhainak nevezett, tanítványainak, hívőinek, kik követik őt, mint a bárányok a pásztort. „Életük legyen, és minél több legyen”: túlaradó életet akar adni az Üdvözítő mindazoknak, kik őt hűségesen követik. Oly életet, melyet még a halál sem képes

tőlük elragadni. Mártának mondja Lázár feltámasztása alkal-mával: „Én vagyok a feltámadás és az élet, aki énbennem hisz, még ha meg is halt, élni fog; és mindaz, aki él és énbennem hiszen, nem hal meg soha mindörökké.” (Jn. 11, 25. k.) Tehát örök, elpusztíthatatlan életet. Az utolsó vacsorán elhangzott búcsúszavában újra visszatér erre a gondolatra: „Én vagyok az út, az igazság és az élet!” (Jn. 14, 6.) Az Úr Jézus szavait alig érthetjük máskép, mint hogy az ő tulajdon élete átkerjed miránk és bennünk is természetfölötti, isteni életet fakaszt.

Ezek hallatára Nikodémussal fel szeretnénk kiáltani: „Miképen lehetséges mindez?” (Jn. 3, 9.) Találunk-e a természetben példát arra, hogy egy egyén élete átkerjed másra és mást is életet? Azt hiszem, találunk. Az édesanya tulajdon vérével táplálja, életmelegével és életerejével életre kelti a szíve alatt szunnyadó magzatot. Gyermeke nemcsak test a testéből, vér a véreből, hanem élet az életéből. Az anyaság ezen titkában rejlik a női nem méltósága, mely az egész emberiséget tiszteletre, hálára, szeretetre kötelezi az édesanyák iránt. Az édesanya testi szerepéhez hasonló, de még fenségesebb szellemi szerepet vállalt az édes Üdvözítő mind-azokkal szemben, akik megváltásának részeseivé óhajtanak lenni. Természetfölötti, isteni életét árasztja lelkünkbe... Joggal mondhatja: „Én vagyok az élet!” De — vigyázat!

II. Bármily szép és kedves a hasonlat, sajnos, *nem* állja meg a helyét. Mert az édesanya és az édes Üdvözítő szerepe között *lényeges* különbség tátong. Az anyai szerep arra irányul, hogy magzatát kész, *független* emberré fejlessze. Ehhez szükséges, hogy édesanyjától elváljon. Ha ez az elválás meg nem történik, az anya is, gyermeke is elpusztul. Születése után is a gyermek még jóideig rászorul édesanyjának gondjára, szeretetére. De e téren is kell, hogy az anya lassan és bölcsen visszavonuljon, hogy önállóságra szoktassa gyermekét, különben egész életén át megsínyli az oktalan elkényeztetés következményeit. — Egészen más természetű az összeköttetés, melyet az Úr Jézus hívőivel teremtet. Örök! Minél nagyobbra fejlődik a lélek, annál inkább rászorul az Üdvözítőből beléje áramló erőre. És minél szorosabban egyesül egy lélek Megváltójával, annál erőteljesebben tud fejlődni és működni is. Azt mondjuk valahol e mű folyamán (I. 58.), hogy amíg a földön élünk, Istennel szemben mindig kiskorúak maradunk. Csak halálunk után, a mennyországban érjük el

lelki nagykorúságunkat. De éppen akkor lesz legteljesebb egyesülésünk Jézussal is. Látjuk a különbséget, — látjuk az ellentétet: az édesanya csak egy ideig maradhat egyesülve gyermekével, aztán el kell válnia tőle, mert ezentúl az egyesülés mindkettő vesztét jelentené. Jézussal ellenben mindig szorosabban kell egyesülnünk, míg a mennyországban eléri egyesülésünk a teljesség fokát.

III. Egyesülésünk Jézussal sokkal szorosabb, sokkal állandóbb, mint a gyermeké édesanyjával. Hogy képzeljük el ezt? Maga az Üdvözítő tanított meg arra, midőn az utolsó vacsorán a következő hasonlatot mondja apostolainak: „Én vagyok az igazi szőlőtő, és Atyám a szőlőműves. Minden szőlővesszőt, mely én rajtam gyümölcsöt nem hoz, lemetsz és minden gyümölcstermőt megtisztogat, hogy többet teremjen... Miként a szőlővessző nem tud gyümölcsöt hozni önmagától, ha nem marad a szőlőtőn: úgy ti sem, ha bennem nem maradtok. Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők. Aki énbennem marad és én őbenne, az bő termést hoz; mert nálam nélkül semmit sem tehettek. Ha valaki énbennem nem marad, kivetik azt, mint a szőlővesszőt, és elszárad; és összeszedik és tűzre vetik, és elég. Ha énbennem maradtok, és az én igéim tibennetek maradnak, amit csak akartok, kérjetek, és meglesz nektek. Azáltal dicsőíttetik meg az én Atyám, ha sok gyümölcsöt hoztok, és tanítványaim lesztek.” (Jn. 15, 1. kk.)

Igen! Amint a szőlővessző a szőlőtővön függ, úgy kell nekünk egyesülnünk Megváltónkkal. A szőlővessző egész erejét, termékenységet, életét a töből kapja. Minél szorosabban egyesül vele, annál termékenyebb. S jaj neki, ha elválík tövétől. Elszárad, tűzre vetik, elég. Minden üdvünk a Jézussal való lehető szoros egyesülésben van.

IV. Nézzük, miben áll ez az egyesülésünk Jézussal? Ő maga mondja. Kettőben:

1. Az első az *eleven hit*. „Mert ez Atyámnak akarata, ki engem küldött, hogy mindenkinek, aki a Fiút látja és *hisz* őbenne, örök élete legyen, és én feltámasszam őt az utolsó napon... Bizony, bizony mondom nektek: aki *hisz* énbennem, örök élete vagyon.” (Jn. 6, 40. 47.) Tehát a hit közvetíti azt a titokzatos összeköttetést Jézussal, amely által isteni, örök életének részeseivé leszünk. A hit itt legteljesebb értelmében veendő, melyben magába zárja a *hit szerinti életet*.

2. A másik kapocs, mely a hittel megkezdett egyesülést erősebbé, bensőségesebbé, termékenyebbé teszi, az Oltári-

szentség, a *szentáldozás*. Erről bőven beszél Krisztus Urunk kafarnaumi nagy beszédében (Jn. 6, 48. kk.), melyből helyszűke miatt csak egy mondatot ragadok ki: „Amint engem küldött az élő Atya, és én élek az Atya által, úgy *aki eszik engem, az él énáltalam*.” Másszóval: Krisztus lesz életének ható okává.

Ez az a titkos egyesülés Krisztussal, melyről Szent Pál írja: „Élek pedig már nem én, hanem *Krisztus él bennem*” (Gal. 2, 20.), — melyet Szent Péter az isteni természetben való részesedésnek nevez. — Szent János pedig az Ige befogadásának az emberi lélekbe.

39. Mi atyánk, ki vagy a mennyekben...

I. „Örök szeretettel szerettelek téged, azért könyörületességemben magamhoz vontalak téged.” Így szólt az Úristen választott népéhez Jeremiás prófétánál. (31, 3.) Ugyanazzal a szeretetteljes lelkülettel viseltetik minden lélek iránt, kit a megszentelő kegyelemmel fiává fogadott. Istennek az ember iránti örök szeretetének legvilágosabb, legbiztosabb bizonyítéka, hogy fiának ismerve el őt, atyai szívéhez kívánja ölelni. Ezt vallja a Szeretet tanítványa is már idézett szavaival: „Lássátok, minő szeretetet tanúsított irántunk az Atya, hogy Isten fiainak neveztetünk és azok is vagyunk.” (I 3, 1.) Szent János szerint az istenfiúság a megszentelő kegyelemnek egyik leglényegesebb mozzanata. Ezt isteni Mesterétől tanulta, kinek evangéliumában az istenfiúság központi helyzetet foglal el. Vannak, kik az istenfiúságot a keresztség legbensőbb magvának tekintik. Nem bocsátkozhatunk a kérdés taglalásába, de azt hisszük, kik e véleményen vannak, nincsenek messze Isten országától. Mert tény, hogy Jézus egész evangéliumát áthatja a gondolat: Isten a mi Atyánk; és a törekvés, hogy a népet erről meggyőzze.

Mint minden mást, úgy ezt a kérdést is Üdvözítőnk teljesen gyakorlatilag tárgyalja. Ide vonatkozó tanítását a következőkben foglalhatjuk össze:

II. Az Úr Jézus azt akarja, hogy az istenfiúság gondolata és tudata tanítványainak egész életét áthassa és kormányozza. Mindenben úgy viselkedjenek, amint Isten fiaihoz illik. Főképp a következőkben:

1. Krisztus egész nyilvános életében nagyon hangsúlyozta az *ima* szükségességét. Szent Lukács evangélista

szerint azt tanította: „hogy mindig imádkozni kell és abba bele nem fáradni”. (18, 1.) De nem kevésbbé, mint az ima állhatatosságát, sürgeti annak bensőségét. „Mikor imádkoztok, ne legyetek mint a képmutatók, akik szeretnek a zsinagógákban és az utcák szegletein állva imádkozni, hogy lássák őket az emberek... Ne szaporítsátok a szót, mint a pogányok...” A külsőségek helyett a benső lelkiületre helyezi a súlyt: az istenfiúi tudatra. „Ti pedig így imádkozzatok: *Miatyánk*, ki vagy a mennyekben...” (Mt. 6, 5. kk.) Az „*Atya*” szó, melyel Krisztus parancsa szerint imánkat elkezdjük, kettőt mond: *szeretetet* és *bizalmat* az iránt, kihez imánkat intézzük és kit Atyánknak nevezünk. Szeret bennünket, mert fiaivá tett, tehát szeretettel közeledhetünk feléje. Szeretetét már eddigi életünkben is számtalan jótéteménnyel bizonyította. Bizalommal kell hogy legyünk iránta. Ha látja, hogy javunkra szolgál, amit kérünk, meg is adja. És azt az istenfiúi tudatot, melyet imánk elején magunkban felébresztünk, tartama alatt lehetőleg meg is őrizzük. Nagyon nehéz hosszabb imákban mindig követni a kimondott szó értelmét. Nehéz és fárasztó. Egyszerűbb és könnyebb, de nem kevésbbé érdemtelen, ha isteni Atyánk jelenlétében törekszünk maradni, eléje tárva kívánságainkat, de meg is nyugodva elhatárolásaiban. Így ajánlja Szalézi Szent Ferenc.

2. De nemcsak imánkban, hanem minden kötelességteljesítésben szemünk előtt lebegjen isteni Atyánk, kinek minden kötelességteljesítéssel szolgálunk, kinek dicsőségét minden jócselekedettel előmozdítjuk. Ő lesz a mi jutalmunk is. A mennyei Atyára való tekintet legyen minden cselekvésünk indítóoka. Ez az a *szent egyszerűség*, mely mindenben csak Istenre tekint. „Vigyázzatok, hogy igazságotokat ne cselekedjétek az emberek előtt, hogy lássanak titeket, mert akkor nem lesznek jutalmatok Atyátoknál, ki mennyekben vagyon.” (Mt. 6, 1. kk.) Minél több az emberi tekintet egy cselekedetben, annál kevésbbé végezzük azt Istenért, annál kevesebb az érdeme is. Az isteni Atyára való tekintet indíson bennünket arra is, hogy sértegető felebarátunknak szívünk mélyéből megbocsássunk, „mert ha megbocsátjátok az embereknek vétkeiket, nektek is meg fogja bocsátani mennyei Atyátok a ti bűneiteket. Ha pedig meg nem bocsátotok az embereknek, Atyátok sem fogja megbocsátani a ti bűneiteket.” (Mt. 6, 14. k.)

Ne elégedjünk meg felületes, külsőleges keresztény élet-

tel, mert Atyánk belát lelkünkbe. Ő csak az igazat, az egészet, a tökéletest szereti. Azért mondja Udvözítőnk: „Szeressétek ellenségeiteket, jót tegyetek azokkal, kik titeket gyűlölnék... hogy fiai legyetek Atyátoknak, ki napját fölkelte jókra és gonoszokra... Legyetek tökéletesek, miként a ti mennyei Atyátok tökéletes.” (Mt. 5, 38—48.) Egész életünknek arra kell irányulnia, hogy méltó fiai legyünk mennybeli Atyánknak. Istenfiúi öntudatunk hassa át minden ténykedésünket.

3. Nyomatékkal arra int Udvözítőnk, hogy ne kínozzuk magunkat *földi gondokkal*. Tegyük meg lelkiismeretesen, amit kötelességünk megkövetel, de fáradozásunk sikerét és egész jövőnket bízzuk mennyei Atyánkra. „Ne aggódjatok tehát, mondván: Mit eszünk vagy mit iszunk vagy mivel ruházkodunk? Mert mindezt a pogányok keresik. Hiszen tudja Atyátok, hogy mindezekre szükségtek vagyon. Keressétek azért először az Isten országát és az ő igazságát, és ezek mind hozzáadottnak nektek.” (Mt. 6, 31. kk.) Az istenfiúi öntudatból fakad a meggyőződés, hogy amit a mennyei Atya küld, az csak javunkra lehet, ha jelen pillanatban nehéz is. Ebben a meggyőződésben mondotta Jób: „Ha meg is öl engem, benne reménykedem.” (13, 15.)

4. Még akkor is, ha a bűntudat bénítóan lelkiismeretünkre nehezedik, kell, hogy az istenfiúi tudat megőrizzen a kétségbeeséstől és fenntartsa bennünk a mennyei Atya végtelen irgalmába helyezett bizalmat. Ez a bizalom sugallja az elhatározást: „Fölkelek és atyámhoz megyek és mondom neki: Atyám! vétkeztem... már nem vagyok méltó fiadnak hivatni...” (Lk. 15, 18.) De erről bővebbet később.

Nincs az a földi helyzet, melyben az istenfiúi öntudat nem bírná a megtört lelket felemelni, új bizalommal eltölteni. Mindenütt megmutatja a helyes utat az Atyához.

11. FEJEZET

ISTENGYERMEKSÉG

40. Atya és gyermek

I. Három mozzanat határozza meg az atya és gyermeke közti erkölcsi viszonyt.

1. Nagy köztük a *hasonlóság*. Alapja ennek a természet közössége, mert a gyermek emberi természetét apjától örökli. Rendszerint nagyobb köztük a hasonlóság, mint más emberek között. A gyermek nemcsak az általános emberi vonásokat örökli atyjától, hanem sok esetben annak jellegzetes személyes sajátságait is. A természet közössége arra indítja őket, hogy erkölcsileg egynek érezzék magukat. Az atya részt enged gyermekének társadalmi állásában, szociális rangjában, anyagi birtokában. Ami a szülőé, az bizonyos tekintetben a gyermeké is. Így a szülő és a gyermekek magasabb, egyénen felüli egységbe olvadnak össze: *családot* alkotnak.

2. De nagy köztük a *különbség* is. A gyermek kicsi, gyenge, segítségre szoruló. Az atya nagy, erős, önálló, független. Az emberi természet, melyet a gyermek apjától kapott, alapja életének, emberi méltóságának, bizonyos tekintetben minden más javának is. Azt mondhatjuk: mindenét apjának köszöni, tehát hálával, hódolattal tartozik. Így a gyermek függő viszonyban áll apjával szemben. Az atya parancsolhat, a gyermek tartozik engedelmeskedni.

3. Nagy különbségek rendszerint elválasztólag hatnak. Egységgé csak ott forrnak össze, ahol különleges egyesítő erők működnek.

A családban is kell, hogy meglegyen és működjék egy ilyen egyesítő erő: a *szeretet*. A szeretet indítja a szülőket arra, hogy gyermekük kicsiségét, gyengeségét, tehetetlenségét saját kényelmük és jólétük árán felkarolják és mindenüket vele megosszák. És a gyermek, látva nap-nap után az áldozatok szakadatlan sorát, melybe nagyranevelése szüleinek kerül, megérti, mit tesz szeretni és szíve egész erejével azon

van, hogy szüleit viszontszeresse engedelem, alárendeltség, hála formájában.

Ezt a szeretetet semmi a világon nem pótolhatja. A leszármazás, a közös természet sem biztosítja a helyes szülői-gyermeki viszonyt ott, ahol nincs szeretet. A szeretet ellenben, ha magas fokban megvan, képes pótolni mindent a világon, még a leszármazás hiányát is. Ezt a világ legrendszeresebb joga, a római is belátta, amely pedig csak a rideg tényeket, nem pedig a szív érzelmeit szokta tekinteni, amikor megengedte, hogy személyek, kik nagy szeretettel viseltetnek oly gyermek iránt, ki nem az övé, azt mégis magukévá tehesék jogi úton: örökbe, gyermekükké fogadhassák. A szeretet pótolja ez esetben a gyermeki viszony természetes alapját: a vér közösségét.

II. Az ember kerülhet-e valaha gyermeki viszonyba Istennel? Hogy a kérdésre megfelelhessünk, meg kell vizsgálnunk, hogy a gyermeki viszony fentemlített három alkotó-eleme Isten és ember közt lehetséges-e. A sorrendet itt meg kell változtatnunk és a második helyen tárgyalt különbségeket első helyen kell vennünk, mert

1. az Isten és ember közti távolság akkora, hogy hasonlót sem a földön, sem az egész világűrben nem találunk. Teremtő és teremtmény! — Ha mindjárt a teremtmények közt a legelső, a legnemesebb: óriási, szinte áthidalhatatlan távolság választja el mindenható Alkotójától. Legjobban jellemzi az ember semmiségét Istennel szemben az Úr maga, mikor Jeremiás prófétánál így szól: „Vajjon nem tehetek-e én is úgy veletek, ... mint ahogyan ez a fazekas cselekszik? ... Ime, amilyen az agyag a fazekas kezében, olyanok vagytok ti az én kezemben. Egy pillanat, és kimondom egy nemzetről és egy országról, hogy gyökeresen kitépem, elpusztítom és szét-szórom.” (18, 6.) Végtelenül több ez, mint rabszolgai alá-vettség ... De azt mondtuk előbb: a szeretet képes mindent kiegyenlíteni, mindent áthidalni, a végtelent is.

2. Igen, végtelen *szeretete* indította az Őristent arra, hogy a kis embert világosságának sugárkörébe vonja, hogy lelkét megtisztítsa és maga felé fordítsa, — hogy értelmét megvilá-gosítsa és akaratát melegével megindítsa, — hogy isteni ter-mészetének valóságos, élő tükörképét belérajzolja. Így a gyarló teremtmény valósággal az isteni természet részesévé lesz. Az agyagból készült ember átistenül, a Fiúisten kép-másává válik. Végtelennek látszik a távolság, mely az embert

elválasztja Istenétől, — és a szeretet mégis áthidalja — a szeretet *egységet* és hasonlóságot teremt Isten és ember között.

3. És az Atyaisten látja Egyszülöttjének hasonmását az igazult lelkében felragyogni és atyai szíve végtelen gyönyörűséggel telik el. Az a kimondhatatlan *szeretet*, mellyel Fiát szereti, most már annak képmására, a megszentelő kegyelem állapotában tündöklő emberre is áttérjed. Egyszülöttje kedvéért most már az annak képét viselő embert is oly bensőségesen akarja magával egyesíteni, ahogy isteni mindenhatósága csak bírja: *gyermekévé fogadja*, hogy Egyszülöttje „elsőszülött legyen a sok testvér között”. (Róm. 8, 29.)

A megszentelő kegyelem tehát nemcsak Isten élő tükörképét rajzolja lelkünkbe, — nemcsak az isteni természet részeseivé tesz minket, — hanem valósággal *Isten gyermekeivé* is.

41. A gyermek hármassága

Minden gyermeket — akár édes, akár fogadott gyermeke szüleinek — hármasság jog illet meg: a jog szülei szeretetére, szülei gondoskodására, szülei örökére.

I. Említettük, hogy a szülői-gyermekei viszonyoknak kettős alapja van. Az első a leszármazás, a vér, a természet közösége. De ez magában véve még nem elég. A gyermek és édes szülei között csak abban az esetben fejlődik ki az a jellegzetes viszony, mely gyermeket és szülőt egyaránt boldogít, ha a leszármazáshoz hozzájárul a másik tényező: a szülők és a gyermek közti mélységes *szeretet*. Ahol ez a szeretet megvan, képes még a természetes leszármazás hiányát is pótolni. Nem ritkán tapasztaljuk, hogy a fogadott gyermek szorosabban símul a fogadó szüleihez, mint az édes gyermek, mert őszintébb köztük a szeretet. De mindkét gyermeknek, az édesnek és a fogadottnak egyaránt joga van szülei szeretetére. Az édes gyermek jogának alapja a természetes *származás*, mely szüleit kötelezi, hogy szeressék, — az örökbefogadott gyermeknek pedig az örökbefogadás ténye adja meg a jogot, mert ezzel az örökbefogadó kötelezi magát, hogy a gyermeket sajátjának tekint. Ez a szabadon vállalt kötelesség adja meg a gyermeknek a jogot, hogy örökbefogadójától a szülői szeretetet megkövetelje.

II. Szeretni annyit tesz, mint másnak jót *akarni* és jót

tenni. Az akarat csak ott elég, ahol a tett lehetetlen. Ahol megvan a tett lehetősége és a szeretett személy rá is szorul, ott az igazi szeretet mindig megköveteli a cselekedetet is.

A gyermek Istennek leggyámoltalanabb teremtménye, mely teljesen mások szeretetére szorul. Kell neki táplálék, kell ruha, kell lakás, kell nevelés, kell öröm, kell — egy szóval tömérdek sok szeretet. Nagyon lassan fejlődik. Soká tart, míg képes magáról gondoskodni. A legnagyobb állatok is 3—4 év alatt kifejlődnek, — az ember másfél évtizedig is rászorul mások segítségére. Mindaddig, míg a maga emberségéből nem tud megélni, mások, elsősorban szülei tartoznak róla gondoskodni. A szeretet kötelessége ez, melyet a gyermek a szeretet nevében és a szeretet jogán meg is követelhet. És ha később betegség vagy egyéb oknál fogva gyámoltalan lesz és ismét segítségre szorul, elsősorban szülei kötelesek segítségére sietni, éspedig tehetségük arányában. A táplálék, a ruha, a lakás és nevelés kell, hogy megfeleljen a szülők állásának, vagyoni helyzetének. A szülői szeretet szegényektől kevesebbet, gazdagoktól többet követel. Az igazi szeretet csak akkor nyugszik, ha megtett, amennyit tehetett.

III. Az igazi szeretet közössé tesz mindent. A családban a gyermekek is élvezik szüleik vagyonát. És ha meghalnak; kié legyen a hátrahagyott vagyonuk? Nem természetes, hogy azoké, akik legközelebb állnak hozzájuk: gyermekeiké? Azért a kultúrnépek jogrendszerei úgy rendelkeznek, hogy más intézkedés hiányában a gyermekek szülei természetes örökösei. Sőt legtöbb jogrendszer értelmében a szülők teljesen ki sem tagadhatják gyermekeiket, hacsak fontos okok, mint p. o. a gyermek nagyfokú hálátlansága mást nem követel. A gyermeknek joga van a szülői köteles örökrészre.

Újabban akadnak, akik tiltakoznak a gyermeki öröklés ellen, mely szerintük csak növeli a vagyoni egyenlőtlenséget és az osztályellentéteket. Nagyon helytelenül. Az öröklési jog eltörlése nemcsak nagy igazságtalanság volna, hanem közgazdasági tekintetben is súlyos hátrányokkal járna. A halál után megmaradt vagyon rendszerint a szülők egyéni szorgalmának és takarékosságának gyümölcse. Kiért dolgoztak, kiért takarékoskodtak a szülők? Nemde gyermekeikért? És ha nincs örökösödési jog, akad-e még, aki áldozatok árán vagyont gyűjt, mely azután az állam vagy idegenek kezébe kerül? Maga a természet és a helyes társadalmi rend megköveteli a gyermekek öröklési jogát.

IV. Nincs jog kötelesség nélkül. A gyermekeket megillető jogok is kötelességeket rónak rájuk szüleik irányában. A szülők szeretete viszonszeretetre kötelezi őket, — a szülők gondoskodása hálát követel, — a szülők leereszkedése gyengeségükhöz a felsőbbségük elismerését, tehát engedelmességet, hódolatot parancsol. És ha a szülők aggkorukban segítségre szorulnak, erre minden más előtt a gyermekek kötelesek. Jog és kötelesség az érem két oldala.

V. Midőn az Űristen az embert gyermekévé fogadja, teszi ezt minden belső szükség és külső kényszertől menten, — hiszen ezek Istennél lehetetlenek. — Teszi pusztá jóakaratból, irgalomból, igazán *isteni* szeretetből. Az Űr cselekedetei teljesek, tökéletesek. Isten nem végez fél munkát. Az istenfiúság, melyet nekünk kínál, melyre — Szent János szavai szerint (1, 12.) — nekünk *hatalmat* adott, igazi, tökéletes gyermekség, annak minden jogával együtt, de persze minden kötelességével is.

A megszentelő kegyelemmel az Űristen megadja az igazult embernek a fent kifejtett hármast: jogot:

1. jogot az ő atyai szeretetére,
2. jogot isteni gondviselésére,
3. jogot mennyei örökségére.

Tekintettel Isten végtelen tökéletességére, a három jog némi módosítást követel: nem megszorítást, ellenkezőleg, tetemes *bővítést*. Azért szükségesnek látjuk róluk külön fejezetekben tárgyalni.

De már most is belátjuk, mennyi okunk van szívünk mélyéből szeretni *Azt*, aki már előbb szeretett minket. (I Jn. 4, 19.)

42. Az Isten fiává fogadás szentsége

I. Az ember igazulása kettőt foglal magában: a lélek belső, természetfölötti *átalakítását* és *örökbefogadását* Isten részéről. Az igazulás Krisztus-rendelte eszköze a keresztség, mely szertartásaiban az igazulásnak említett két részét világosan kifejezésre hozza.

A 37. elmélkedésben említettük, hogy midőn Nikodémus éjnek idején az Űr Jézushoz jött, hogy felvilágosításokat kérjen tőle a mennyek országáról, ezt a választ kapta: „Bizony, bizony mondom neked, ha valaki újra nem születik vízből és Szentlélekből, nem mehet be az Isten országába.” (Jn. 3, 5.)

Az Úr Jézus itt minden kétséget kizáró módon a keresztség szentségére céloz. Hirdeti a lelki újjászületést vízből és Szentlélekből. — Szentlélekből: mert a harmadik isteni személy vízi véghez a lélek természetfölötti átalakítását. Vízből: mert a víz az az anyagi eszköz, melyhez a Szentlélek az Úr Jézus rendelkezése folytán lelki hatásait köti.

Az Úr Jézus az összes szentségekben külső, anyagi, érzékelhető jelekhez kötötte a lelki hatásokat. Úgy felel meg legjobban az ember testi-szellemi természetének. Hogy pedig a keresztség külső jelének miért választotta éppen a *vizet*, arra két okot hozhatunk fel: 1. Mózes I. könyvének 1. fejezete 2. versében azt olvassuk, hogy „az Isten Lelke ott lebegett a vizek felett”. A Szentlélek termékenyítette meg a vizeket. Hasonlóképpen a lelkek újjáteremtésére, újjászületésére is a vizet használja fel eszközül. — De 2. a víz a legáltalánosabb tisztító eszköz. A keresztség egyik főhatása pedig a lélek megtisztítása az eredeti és minden addig elkövetett személyes bűn szennytől. Azért a mi Urunk, midőn külső jelet keresett, melyhez a Szentlélek belső hatását köthesse, nem talált megfelelőbbet, mint a vizet.

Keresztelő Szent János is keresztelt. Az ő keresztsége nem volt szentség, csak előképe a Krisztus által alapítandó szentségnek. De Krisztus maga jóváhagyta és megszentelte János keresztségét, mikor maga is alávetette magát e bűnbánati szertartásnak. Midőn pedig megkereszteltetése után kilépett a Jordán medréből, megnyíltak felette az eget és e hang hallatszott a magasból: „Ez az én szeretett Fiam, kiben nekem kedvem telt!” (Mt. 3, 13. kk.) Krisztus már előbb is az Atya Egyszülöttje volt. A keresztsége után azért hirdettette ki istenfiúságát, hogy előre jelezze a keresztség szentségének egyik főhatását: az örökbefogadást a mennyei Atya részéről.

Mindezt kifejezik a keresztség szertartásai, melyek két részre oszlanak. Az első megsegíti a keresztelendőt azoknak a lelki előfeltételeknek elsajátításában, melyek a szentség méltó felvételéhez szükségesek, — a másik kifejezi a lelki hatásokat: az ember újjászületését a természetfölötti életre és Isten fogadott gyermekévé avatását.

II. Értelme használatával bíró ember csak szabad közreműködésével igazulhat. Azért a keresztség előtt Isten szolgálja a templom előcsarnokában azt kérdezi a keresztelendőtől: Mit kívánsz Isten Egyházától? Feleli: A hitet. Tudjuk, hogy a hit az igazulás kezdete és nélkülözhetetlen feltétele. A pap tovább

kérdezi: Mit ad neked a hit? — Válasz: Az örök életet. Ez pedig csak a parancsok, főkép a szeretet parancsának megtartása által érhető el. Hogy a jelölt a hitet elfogadja és megtarthassa és a parancsokat gyakorolhassa, a pap több imát mond el felette, melyek arra irányulnak, hogy a Sátán hatalma felette megszűnjék. Majd egy szem szentelt sót tesz ajkára, jelezve ezzel az isteni bölcseséget, melynek hajlékává lenni hivatott. Keresztel jelöli meg homlokát és mellét, hogy az ördög ne merje Isten választott hajlékát háborgatni. Régi időben ezután következett a hitoktatás, mely hetekig, esetleg hónapokig tartott. Kellő előmenetel után vizsgának vetették alá a jelölteket. Eddig az első rész, mely előkészület a nagy szentségre.

III. A jelölteket, kik úgy tudás, mint erkölcsös viselkedés tekintetében az Egyház várákozásainak megfeleltek, a régi Egyházban rendszerint húsvét és pünkösd vigiliáján bevezették az Úr házába. Itt letették és még ma is leteszik a szent hitvallást. Befejezése után a keresztelő pap nyállal érinti a keresztelendő füle tövét, amint Krisztus tett a siketnémával, mondván: Ephpheta, azaz nyíljal meg. Hallja a hit szavát és kövesse azt! Majd ünnepélyesen ki kell jelentenie, hogy ellene mond a sátánnak, minden üzelmének és pompájának; hogy hiszi, amit az Egyház tanít és a szerint kíván élni is. Most a keresztelendők olajával megkenik mellén és vállai közt annak jeléül, hogy a keresztségre ki van szemelve.

A keresztelő pap megkérdezi a jelöltet, akar-e megkeresztelkedni. Fontos elhatározás, mert vele kötelezi magát Krisztus parancsainak megtartására, keresztjének hordozására. Igenlő válaszára a pap leönti homlokát vízzel e szavak kíséretében: Én téged megkeresztellek az Atyának és a Fiúnak és a Szentlélek nevében. Ez a „le mosás” — keresztelni görögül és latinul baptizo, annyi mint lemosni — a keresztség *lényege*. Ha ez megtörtént, megvan a keresztség hatása is, ha mindjárt a többi szertartás elmaradna. A lélek ezzel a megszentelő kegyelem állapotába kerül, Isten fiává lesz, minden bűnétől megtisztul. Lelke mélyébe eltörölhetetlen jel vésődik be, mely jelzi, hogy ez a lélek Istené, mert Krisztus vére árán megváltotta és Isten gyermekévé tette. Ennek jeléül homlokán megkeni krizmával, mint a királyokat, jelezve ezzel az *istentiúság* méltóságát. Rája adja a *fehér ruhát*, lelke tisztaságának jeléül. Kezébe adja az *égő gyertyát* a hit jelképeül, mely életútját megvilágítja. Adjad, Uram, hogy úgy legyen!

12. FEJEZET

JOGUNK ISTEN ATYAI SZERETETÉRE

43. Van-e jogunk Isten atyai szeretetére?

I. Szent Istvánt apostoli királynak nevezzük, mert II. Szilveszter pápa apostoli kettős keresztet küldött neki, elismerésül nagy, igazán apostoli buzgóságaért, mellyel népe megtérítésén dolgozott. Az apostoli szeretet jellegzetessége, hogy *általános*, mindenkit magába foglal, senkit ki nem zár. Így tett első szent királyunk is. Szerette népe minden tagját, a legutolsó jobbagyot is. Szerette ellenségeit; még háborúban sem engedte, hogy katonái azoknak több kárt okozzanak, mint szükséges volt. És ha legyőzte őket, már csak azon volt, hogy a legnagyobb földi jótéteményben, az üdvözítő hitben részesítse őket. De még jobban szerette azokat, kik erényes életükkel több szeretetet érdemeltek, de még azokat is, akik hozzá közel álltak: házanépét, családját. Alig tévedünk, ha azt állítjuk, hogy a legeslegjobban fiát, Imre herceget szerette, kiből a fenti két feltétel egyesült: legközelebb állt hozzá, mint egyetlen fia, és legérdemesebb volt szeretetére, mert szent volt.

Isten is mindenkit szeret, még ellenségeit is. Aki jobb, azt még jobban szereti. És aki közelebb áll hozzá, azt is különös szeretetével tünteti ki. Legközelebb pedig azok állnak az Úrhoz, kiket fiaivá fogadott, kik a kegyelem állapotában élnek. Ezeket nemcsak szereti, hanem *jogot* is ad nekik szeretetére, mert gyermekei.

II. Csakhogy óriási a különbség ezen atyai szeretetben, ha emberi szülőben és ha Istenben tekintjük. A gyermeknek joga van szülője szeretetére, — a szülő köteles gyermekét szeretni. Az Isten-alkotta természettörvény kötelezi arra. De Istennel szemben senkinek joga — a szó *szoros* értelmében — nem lehet, mert minden jog kötelezettséget szül, ez pedig korlátozást, függést, bizonyos tekintetben alárendeltséget jelent. Mindez pedig Istenben lehetetlen, mert végtelenül tökéletes, független... De Isten saját magának: hűségének,

igazmondásának tartozik azzal, hogy fogadott gyermekeinek adott ígérletét, hogy szeretni fogja őket, teljesítse. Saját magáért, nem nekünk van lekötve: ez ad nekünk feltétlen biztosságot, hogy tényleg szeret bennünket, nagyobb, mint akármilyen törvényes jog. Azért emberi módon *jogról* beszélünk, bár alapja nem az igazságosság, hanem az isteni hűség.

De nemcsak az alapja más az isteni szeretetnek, mint a szülőinek, hanem a módja, hatóereje is. Mi emberek azért szeretünk valakit különösképen, mert megérdemli, mert jobb másnál, vagy mert közelebb áll hozzánk. A szülő is azért szereti gyermekét jobban minden más embernél, mert gyermeke, mert legközelebb áll hozzá. Nem így az Úristen. Nem azért szeret valakit jobban másnál, mert jobb, hanem azért jobb, mert az Úr jobban szereti. Mert jobban szereti, azért adott neki több erőt és kegyelmet, ez oka minden emberi jósnak. Igaz, a felajánlott isteni kegyelem csak akkor válik igazán az ember tulajdonává, ha az ember elfogadja és vele közreműködik, mert hisz ellene is állhat. Ha elfogadja és közreműködik, szaporítja érdemeit és ezzel Istennek alkalmat és okot ad még nagyobb kegyelmek adományozására. Ezért mondja az Udvözítő: „Akinek vagyon, annak adatik, és bővelkedni fog; akinek pedig nincsen, amiye van is, elvételik tőle.” (Mt. 13, 12.) Másszóval: Akinek van kegyelme, mert a felajánlottat elfogadta és vele közreműködött, annak újabb, nagyobb kegyelem adatik és bővelkedni fog. Akinek pedig nincsen, mert a felajánlott kegyelmet visszautasította és vele közreműködni nem akart, az is elvételik, amivel látszólag rendelkezett, a neki felajánlott, de el nem fogadott kegyelem. Aki tehát jó, Istennek köszöni, mert Isten adta az erőt; aki pedig rossz, magára vessen, mert a felajánlott kegyelemmel visszaélt.

Ha pedig valaki hű és közreműködik az isteni kegyelemmel, az Úristen egyre jobban szereti, egyre több és nagyobb kegyelmeket ad, mindig közelebb vonzza lelkét isteni Szívéhez. A több és nagyobb kegyelemmel a lélek is egyre forróbban szereti Istenét. A kölcsönös szeretet kapcsa mindig erősebb, boldogítóbb, bizalmasabb lesz: a lélek igazán Isten gyermekének érzi, hiszi, tudja magát: úgy él, mint a kisdéd édesanyja karján...

III. Tudja, hogy isteni Atyja szereti és hogy joga van szeretetére. Pedig minden áldott nap keservesen tapasztalja, mennyire gyenge, mennyire tökéletlen, mennyire hűtlen isteni

Atyjához... Számtalanszor megszegi, ha nem parancsait, de tanácsait, kívánságait... És éppen a kegyelem természetfölötti világossága oktatja ki a lelket, hogy a végtelen nagy és szent Istennel szemben a legkisebb hiba, parányi tökéletlenség, emberileg alig észrevehető hűtlenség is nagyobb rossz, hogysen az ember azt teljes rútságában felismerhetné. Azért olvassuk a nagy szentek életében, mennyire tudtak bánkódni oly tökéletlenségeken, melyeket más halandó észre sem vesz. Voltak, kik csekély hibák miatt majd kétségbe estek... De nem! Ezt életüknek csak abban a korszakában olvassuk, mikor még *nem* voltak igazán szentek, mikor életszentségük még csak kialakulófélben volt. Mert mikor a kegyelem már diadalmaskodott az önszereteten és a büszkeségen, — csak ezek rántják a lelket kétségbeesésbe — akkor az észlelt mindennapi gyengeségeknek éppen ellenkező hatásuk volt: arra készítette őket, hogy még szorosabban símuljanak az isteni Atyához és annál erősebben bízzanak irgalmában, minél nyomorultabbaknak érezték magukat. Így tettek és tesznek még ma is az *igazi* szentek. Mert tudják, hogy szent joguk van mennyei Atyjuk szeretetére, a szeretet pedig semmit sem tesz szívesebben, mint megbocsátani, könyörölni, mint keblére ölelni a *bűnbánó gyengeséget*. Így diadalmaskodik a szeretet az emberi gyengeségen! Mindenek ellenére mondja: „Uram, te mindent tudsz, te tudod, hogy szeretlek téged!” (Jn. 21, 17.)

44. Anyai szeretet Istenben

I. Nincs nehezebb, mint elvont igazságokat tanulatlan embereknek megmagyarázni. A Szentírás könyvei nyújtják ezen értékes művészetnek utólérhetetlen példáit. Rendszerint a természetbői vagy a mindennapi életből vett képekkel és hasonlatokkal élnek.

Nehezen érthető az Űristen végtelen szeretete az emberek iránt is. Hogy azt szemlélhetővé tegye, az Űr Izaiás prófétánál (49, 15.) mindenkinek drága, kedves képet használ: a gyermekéért aggódó édesanyához hasonlítja szeretetét az emberek iránt.

Külső bajok, belső lehangoltság előbb-utóbb minden ember sorsa. Úgy tűnik neki, az Űristen már nem törődik vele: „Elhagyott engem az Űr! Megfeledezett rólam az Isten!” (Iz. 49, 14.) Erre a szemrehányásra így válaszol az Űr: „Hát megfeledezhetik-e gyermekéről az asszony, hogy, ne könyö-

rüljön méhe fián? De még ha az megfeledeznék, Én akkor sem feledkezem meg rólad! Ime, tenyeremre rajzoltalak téged."

A lélektan azt állítja, hogy az emberi érzelmek között az anyai szeretet a legerősebb, a legmélyebb. Az élet tapasztalata igazat ad az elmélet megállapításának. Nincs semmi bensőségesebb, tisztább, gyöngébb és mégis áldozatrakészebb e földön, mint az édesanya szeretete gyermekéhez. Isten a megmondhatója, mennyi könnyet szárított már fel az anyai szeretet, mennyi szenvedést tett tűrhetővé, mennyi bajt és bűnt előzött meg, mennyi kis lelket tartott vissza a jó úton, vagy vezetett arra vissza... Ez egyike a leggyönyörűbb virágoknak az emberiség kertjében: mindenki ismeri, mindenki szereti, tiszteli.

Ezt a legtisztább, leggyengédebb és mégis oly erős szeretetet választja az Úr példaképül, hogy saját szeretetét irántunk emberek iránt érthetővé tegye. Azt mondja: amint az anya nem tud megfeledekezni magzatáról, úgy én sem az emberekről. És ha mégis akadna anya, ki nem gondolna gyermekére, én akkor sem szűnök meg gondolni rátok. Mert erősebb, mint az anya szeretete fiához, az én isteni szeretetem.

Nemes, nagy szívek nem szokták mások előtt kitérni legbensőbb érzelmeiket. Szenteknek tekintik azokat, azért nem szeretik elárulni. Ha néha mégis megteszik, biztos, hogy súlyos okok indítják őket arra. Így tesz az Úr is. Azért árulja el atyai szíve titkát, mert meg akar győzni bennünket, arról, mily végtelenül közel állunk hozzá. Lehetetlenné akarja tenni még a kételyt is, hogy előadódhatnék oly helyzet, melyben már nem törődnek gyermeke sorsával.

II. Miért oly bensőséges az anyai szeretet? Miért oly gyöngéd és mégis oly hű és erős? — Amit az ember drága pénzen vásárolt, azt nagyra becsüli. Az édesanya kimondhatatlanul sokat szenvedett gyermekével, nélkülözött, fáradt miatta, azért drága neki, azért szereti annyira. Nemcsak életközösség van anya és gyermeke között, mint azt a keresztény családban látjuk, hanem valóságos életegység állt fenn közöttük hosszú kilenc hónapon keresztül. Az édesanya vért ad gyermekének tulajdon véreből, életet tulajdon életéből. Gyermeke úgyszólván énjének része. Az anyának meg kellene tagadnia természetét, hogy ne gondoljon gyermekére, ne gondoskodjék róla. A testi egység, mely köztük fennáll, szükségkép lelki egységre törekszik. Lelki egység pedig *szeretet*.

Az Úristen olyan kötélekkel fűzte az emberiséget magá-

hoz, melynek sem a földön, sem a mennyben nincsen párja: Egyszülöttje emberré lett. Az isteni Ige felvette az emberi természetet isteni személyébe. Az isteni és az emberi természet Krisztusban egy személy. Ez az egyesülés bensőségebb és erősebb, mint az édesanyáé gyermekével, kit szíve alatt hord, — nem is csak kilenc hónapig tart, hanem megmarad örökké. Amint Krisztusban az emberi és isteni természet el nem választható egymástól, éppoly kevéssé szűnhet meg Isten az emberre gondolni, az embert szeretni.

De szeretetének ezt a bizonyítékát még világosabbá akarta tenni: harminchárom éven át érettünk nyomorúságos életet folytatott, nehéz, fáradságos munka közben. Érettünk engedte, hogy félreismerjék, megvessék, igazságtalanul halálra ítéljék. Érettünk hagyta magát megostoroztatni, tövissel megkoronázni, keresztre feszíteni. Érettünk vérzett el a keresztfán három óráig tartó rettenetes haláltusában... És ezt az agyonkínzott testét és széjjelfreccsent vérért táplálékul és áldozatul hagyta nekünk az Oltáriszentségben...

Kezének, lábának és szentséges Szívének sebhelyeit feltámadt és megdicsőült testében is megőrizte megcáfolhatatlan, örök bizonyítékaul végtelen szeretetének: „Ennyire szerette Isten e világot!” (Jn. 3, 16.) Erre céloz a már idézett izaiási szó: Ha mindjárt az anya megfeledkezne gyermekéről, — „Én akkor sem feledkezem meg rólad, íme, tenyeremre rajzoltalak téged!” Krisztusnak soha el nem halványuló véres sebhelyei mindörökké hirdetik égnek és földnek, de még a pokolnak is, azt a soha el nem hidegülő szeretetet, mellyel az Úristen az emberiség iránt viseltetik!

Gyönyörűen mondja a Népek Apostola: „Krisztus szeretete sürget minket, mivel úgy vélekedünk, hogy ha egy meghalt valamennyiért, akkor valamennyien meghaltak; és valamennyiért meghalt Krisztus, hogy azok is, akik élnek, már ne önmaguknak éljenek, hanem annak, aki értük meghalt és feltámadt.” (II Kor. 5, 14. k.)

45. Isten atyai szeretete az emberiség iránt

I. Ami az anyai szeretetnek páratlan bájt és kedvességet ad, az érzelmek bősége és gyengédsége, mely benne nyilvánul. Úgy alkotta a Teremtő az anyai szívet, hogy a legnemesebb érzelmek szentélye legyen. Benne gyökerezik az a

bőség, gyengédség, de egyúttal az az önfeláldozó erő, mely az anyai szeretet jellemző vonása.

Az atya másképp szeret. Szívében nem lakozik annyi érzelem, — de több az értelmi ereje, az ítéletképessége, szilárdabb az akarata. Mindenegyben emberben kell hogy az érzelem és az értelem egymást áthassa, kiegészítse, csak így alakul ki benne kiegyensúlyozott, összhangzatos lelki élet. Hasonlóképp a családban is az édesanyának érzelmekben bővelkedő és érzelemre ható meleg szeretete kell hogy összevegyüljön az atyának inkább észszerű, gondolkodó szeretetével. A kettő együttvéve alkothatja azt a kedélyt és értelmet egyaránt kielégítő és a gyermek egész lelkét boldogító légkört, mely a szerencsés nevelésnek feltétele és alapja. Ily családban a gyermekek csakúgy fejlődnek, mint a harmatdús és napsütéses talajon a virágok.

Ha az iskolában egy tantárgy nagyon bő, megosztják két részre. Két tanárra bízzák, hogy mindegyik a neki jutó anyagra összpontosítsa egész erejét. A gyermeknevelés legfontosabb tárgya: a gyermeket megtanítani, mit tesz igazán, helyesen szeretni és hogy kell a szeretetet az életben gyakorolni. Kell, hogy abban közreműködjék az érzelem csakúgy, mint az ész és az akarat. Az előbbit édesanyjától tanulja meg a gyermek, az utóbbit inkább édesatyjától. De mindkét szülő szeretetteljes egyetértése győzze meg a gyermek fejlődő értelmét arról, hogy érzelmi és értelmi világa közt teljes összhang lehetséges és szükséges: ez adja meg a lelki egyensúlyt és a cselekvéshez szükséges lelki erőt.

Mindkettő: anyai szeretet és atyai szeretet nem más, mint az egy isteni szeretetnek más-más utánzata. Azért az Őristen irántunk való szeretetét nemcsak az anyai szeretet képében mutatja be, hanem még gyakrabban atyának nevezi és mutatja magát. A szinte számtalan szentírási helyből, mely itt tekintetbe jöhetne, idézzük a tékozló fiúról szóló példabeszédet, mely kitűnő alkalmat nyújt arra, hogy Istenünk atyai szeretetének jellegzetes vonásait felismerjük. Halljuk mindenekelőtt teljes szövegét. (Lk. 15, 11—32.)

II. „Egy embernek volt két fia. És monda az ifjabbik atyjának: Atyám! add ki nekem az örökség részét, mely rám esik. És elosztá köztük vagyonát. Kevés idő múlva összeszedvén mindenét az ifjabbik fiú, messze országba költözék, és ott eltékozolá vagyonát léha étellel. Miután mindent elpazarolt, nagy éhség lett azon a földön, és ő szűkölködni kezdé. És

menvén, elszegődött azon ország egy polgárához, ki tanyájára küldé őt, hogy őrizze a sertéseket. És szerette volna megtölteni gyomrát a sertések eledelével, de abból sem adtak neki. Akkor magába szállván, mondá: Hány béres dúskál atyám házában kenyérben, én pedig itt éhen veszek. Fölkelek és atyámhoz megyek és mondom neki: Atyám, vétkeztem az ég ellen és ellened; már nem vagyok méltó fiadnak hivatni, csak béreseid közé fogadj be engem. És fölkerekedvén atyjához méne. Mikor még messze volt, meglátá őt atya, megesett rajta a szíve, és hozzá futván, nyakába borula és összeölelése őt. És mondá neki fia: Atyám! vétkeztem az ég ellen és ellened, már nem vagyok méltó, hogy fiadnak hívassam. Atyja pedig mondá szolgáinak: Hamar vegyétek elő a legdrágább köntöst és adjátok rá, húzzatok gyűrűt kezére és sarút lábaira; és hozzátok elő a hizlalt borjút, öljétek le, együnk és vigadjunk; mert ez az én fiam megholt vala és feltámadá, elveszett vala és megtaláltatott. És elkezdének vigadozni. Az ő idősebb fia pedig a mezőn volt, és midőn megjött, közeledvén a házhoz, hallá a muzsikát és táncot. És előszólítván egyet a szolgák közül, tudakozódék, mi van itten. Az pedig mondá neki: Megjött az öcséd, és atyád leölette a hizlalt borjút, mivelhogy egészségesen kapta őt vissza. Erre amaz megbosszankodék, és nem akart bemenni. Atyja tehát kimenvén, elkezdé őt kérlelni. Amaz pedig felelvén, mondá atyjának: Ime annyi esztendő óta szolgállok neked, és soha át nem hágtam parancsodat, és sohasem adtál nekem egy gödölyét sem, hogy barátaimmal lakmározzam. Mikor pedig ez a fiad, ki elmulatla vagyondat parázna személyekkel, megérkezett, leölted neki a hizlalt borjút. Ő pedig mondá neki: Fiam, te mindig velem vagy, és mindenem a tied; de illet vigadni és örvendezni, mert ez a te öcséd meghalt vala és föltámadott, elveszett vala és megtaláltatott."

III. A Szentírás nem említi a tékozló fiú édesanyját. Talán már nem élt, mikor Benjaminja ballépését elkövette? Vagy anyai könnyei sem bírták őt végzetes útvjáról visszatartani? Vagy talán épp fia eltávozása vitte korai sírjába? — Nem tudjuk. De feltételezhetjük, hogy ha fia visszatérésekor még élt, férjénél még szívélyesebb és hangosabb kifejezést adott örömének és feltámadt gyermeke iránti szeretetének...

De mondjuk őszintén: az anya örömkönnyei tisztább, erősebb szülői szeretetnek lehettek-e tanúi, mint az atya méltósággteljes nyugalma és bölcs szavai? Éppen az atya visel-

kedése oly tulajdonságokról tanúskodik, melyek az anyai szeretetben ritkábban fellelhetők: igaz szeretetből fakadó *szigorúságról, okosságról*. Az idézett példabeszéd kapcsán tegyük ezeket külön-külön elmélkedésünk tárgyává.

46. Az atyai szeretet első vonása: bölcs szigor

I. Krisztus Urunk azért mondotta el a tékozló fiú példabeszédét, hogy belőle atyai szeretetét megismerjük és megértjük.

A tékozló fiú atyjában oly tulajdonságot észlelünk, mely felületesen nézve nagy szeretetével ellentétben látszik: *szigorúságát*. Keményen neveli fiait, szolgamódra bánik velük, mint napszámosokat dolgoztatja meg őket, nem érezteti velük, hogy előkelő, gazdag úr gyermekei. Azért is mondja hozzá idősb fia: „Ime, annyi esztendő óta szolgálok neked, és soha át nem hágtam parancsodat, és sohasem adtál nekem egy gödölyét sem, hogy barátaimmal lakmározzam.” Szigorú volt parancsaiban, tartózkodó dicséretében és jutalmával. Hogy fér ez össze atyai szeretetével, melynek mintaképül állítja eléink az édes Udvozító?

Fiai arra voltak hivatva, hogy atyjuk nyomdokaiba lépjenek és mint ő, előkelő urak legyenek, nagy birtokokon gazdálkodjanak és nagyszámú cselédségnek parancsoljanak. Aki arra van hivatva, hogy előkelő úr, hogy vezér legyen, mindenekelőtt alázatosságot kell hogy tanuljon, mert később erre már nem lesz alkalma, alázatosság nélkül pedig be nem fér a mennyek országába. — Akinek majd gazdagnak kell lennie, tanuljon nélkülözni, hogy legalább a lelki szegények közé számíthasson a mennyek országában. — Akinek majd parancsolnia kell, ifjú korában tanuljon engedelmeskedni, hogy tudja, mit és mennyit követelhet alattvalóitól. A példabeszéd atyja fiaiból derék embereket akar nevelni, akik a rájuk váró vezérszerepnek majd meg is felelnek, — akiknek a nagy birtok, melynek várományosai, nem vesztükre, hanem áldásukra legyen: nekik is, környezetüknek is. E magas célhoz egyetlen út vezet: fiatal éveikben kell gyakorolniok az alárendeltséget, a fegyelmet, az engedelmességet, az egyszerűséget, a józan nélkülözést. Ily erőskezü, szigorú nevelés volt a legértékesebb örökség, melyet az atya fiaira hagyhatott. Nagy szeretete parancsolta, hogy így nevelje őket.

Töméredek nagyra hivatott embernek az az átká, hogy

uraknak születtek, és mindig csak mint urakkal bántak velük. Nevelés vagy éppen önnevelés vezérszerepre? A probléma nem új. Újak csak azok az utak, melyeket jelenleg ajánlanak. Nem a *vezér-öntudat* nagyra nevelését tartjuk fontosnak, hanem inkább amit Kempis Tamás ajánl: „Senki sem lehet bátran másnak előljárója, csak az, aki örömet függ mástól. Senki sem parancsolhat bátran, csak aki jól megtanult engedelmeskedni.” (Krisztus követése I. 20.) Mindenesetre kell még más is. De azt megadja, aki a vezérszerepre hív: a mennyei Atya.

II. Tény, melyet a lelki élet mesterei megerősítenek, hogy az Úr rendszerint annál szigorúbban bánik a lélekkel, minél jobban szereti. Szigora a következőkben nyilvánul:

1. Erős kézzel dolgozik a lélek tökéletesedésén. Kiméltelenül érezteti vele gyengeségeit. Megengedi, hogy azok mások előtt is nyilvánvalók legyenek, ami sokszor megaláztatással jár. Szigorúan megbünteti hibáit. Megfenyegeti, hogy kegyelmét tőle megvonja. Nagy Szent Teréznek megmutatta a helyet a pokolban, melyet majd el kell foglalnia, ha ifjúkori, lányos kevélységéről le nem tesz. Kevésbé önkéntes gyarlóságait is keményen megrója előljárói és gyóntatói szavaival, valamint lelkiismerete keserű szemrehányásai által.

2. Gyakran megengedi a Gondviselés, hogy nagy tökéletességre hivatott lelkek legönzettelenebb munkáikban és vállalkozásaikban jóideig feltűnően kevés eredményt érnek el. Balsiker, félreértések, betegségek, mindennemű szenvedések fáradozásaik látszólagos jutalma.

3. Lelki tisztulásuk érdekében az Úr rendszerint hosszabb ideig tartó lelki szárazságot bocsát rájuk. Az ima, mely előbb legnagyobb vigaszuk és erőforrásuk volt, most ügyszólván undorral tölti el őket. Képteleneknek érzik magukat akárcsak egy okos gondolattal Istenhez fordulni. Úgy érzik, Isten mindenható keze erővel távoltartja őket szent színétől és nem akar tudni róluk.

Ki nem látná a hasonlatosságot? Az Úristen úgy nevei a neki kedves lelkeket, mint a példabeszéd atyja fiait...

III. Példabeszédünkben a fiatalabb fiú atyja szigorában nem szeretetének bizonyítékát látta, hanem azt inkább ridegségnek minősítette, melytől szabadulni kívánt. De voltak pillanatok, melyekben az idősb, hű fiún is az elkeseredés jelei mutatkoztak. Így történik majdnem minden lélekkel, melyet az Úr kiváltságos szeretetből a tökéletes tisztulás útján vezet.

Adódnak pillanatok, midőn azt gondolja, az Úristen elvetette őt, már nem törődik vele, — hiába minden erőlködése... Ily hangulatban fontolja meg a következőket:

1. „Semmi fertőzött nem lép be” a mennyországba. (Jel. 21, 27.) Minden léleknek meg kell tisztulnia, vagy itt a földön vagy a purgatóriumban. Akiről az Úristen azt akarja, hogy minél előbb kerüljön szent színe elé, annak alkalmat ad, hogy már ez életben megtisztuljon: erre a legjobb alkalom az ecse-telt szenvedések. Csak szeretetből küldi az Úr.

2. Minél magasabbra hívja az Isten a lelket fel a meny-nyekbe, annál hasonlóbbnak kell lennie Egyszülöttjéhez. A szenvedés tesz minket hasonlókká a szenvedő Jézushoz. Az isteni szeretet a keresztek forrása.

3. A mennyei boldogságot *jutalmul* kapjuk érdemeinkért. Az érdemszerzés leggazdagabb alkalmá a szenvedés. Helye-sen mondja Kaszap István: „Földi életünk legnagyobb értéke a néma, panasz nélküli szenvedés.”

Itt mindezeket vakon el kell hinnünk. Odaát a boldog örökkévalóságban meg fogjuk érteni, hogy az Úristen atyai szeretetének legbecsesebb ajándékai a nekünk küldött keresz-tek voltak.

47. Szeretet és okosság

I. Már az egészséges szigor, mellyel a tékozló fiú apja gyermekeit nevelte, mutatja okos ember voltát. Ugyan-azt bizonyítja eljárása, midőn kisebb fia örökrészét követelte és az atyai házat elhagyni kívánta. Ellene lehetne vetni, hogy ismernie kellett fiának hajlamait, tehát előre kellett látnia, hogy a rábizott javakat nem fogja jóra fölhasználni, hanem rossz útra fog térni és elzúlleni. Ha ennek ellenére mégis enge-dett fia kívánságának, nem bűnpátorló és részes fia vesztében?

Igaz, a fiú eltékozolta vagyonát és rossz útra tért. De végre mégis töredelmesen visszatért édesapjához, kit mindig szeretett, kit mindig megbecsült, kiből bízni soha meg nem szűnt. Mikép alakult volna a sorsa, ha apja erővel visszatartja? Az egyszerű munkásélet elleni ellenszenve még csak növeke-dett volna, a kényszer elidegenítette volna apjától, meggyűlöl-tette volna vele az atyai házat. Valószínűleg apja háta mögött mégis csak léha életet folytatott, adósságokba verődött volna és apja halála után még nagyobb hévvel engedett volna szen-vedélyeinek, melyeknek kielégítésében boldogságát vélte ta-

lálni. De akkor már nem lett volna, aki a fuldoklónak mentő karját nyujtsa, tehát féltő, hogy menthetetlenül tönkre ment volna. El kell ismerni, hogy az atya eljárása mély emberismeretről, bölcs előrelátásról tanúskodik. Meglehet, hogy ez volt az egyedüli mód fia megmentésére.

II. Isten az embert szabadnak teremtette. Ebben különbözik minden más földi teremtménytől, melyek mind szükség-szerűen követik a beléjük fektetett isteni törvényt. Az ember ellenben arra van hivatva, hogy akarata *szabad* gyakorlata által szolgáljon Teremtőjének és ezáltal üdvözüljön. Az ember csak szabadon érheti el célját. Aki szabadságát természetellenes módon korlátozza, akadályozza őt abban, hogy Teremtőjének szolgáljon és érdemeket szerezzen. Szabadság minden erkölcs alapja. Aki aláássa a szabadságot, megsemmisíti az erkölcsöt is.

Az emberi szabadság egyike azoknak a dolgoknak, melyeket az Úristen e földön leginkább becsül. Tudjuk, mennyire óhajtja az Úr az ember üdvét. Még egyszülött Fiát is odaadta, hogy örök üdvünket biztosítsa. És mégis inkább megengedi, hogy számtalan ember örökre elkárhozzék, sem hogy szabadságukat természetellenes módon befolyásolná. Ennyit ér az Istennek az emberi szabadság! — Látva azt a sok embert, aki szabadságát tévesen felhasználván, vesztének rohan, önként az a gondolat támad bennünk, nem volna-e jobb, ha az Úr megvonná az embertől szabadságát, mintsem megengedni, hogy számtalan lélek örökre elveszzen? Óriási tévedés! Mert szabadság nélkül — igaz — ember el nem kárhozhatnék, — de nélküle nem is tudna üdvözülni. Szabadság nélkül nincs erkölcsös cselekedet, — ennek hiányában nincs érdem, — érdem nélkül nincsen jutalom, nincs örök boldogság. Szabadság nélkül az ember csak állat, állat pedig nem képes Istent szemtől-szembe látni. Pedig ez az örök élet lényege. Az örök boldogság az Istennek teljesített *legnagyobb* szolgálat jutalma. Ez a legnagyobb szolgálat pedig abban áll, hogy a lélek külső kényszer és belső szükségyszerűség nélkül teljesíti Isten parancsát. Egyetlenegy lélek, aki szabadon engedelmeskedik Isten törvényének, nagyobb dicsőségére van, mint a csillagóriások milliói, melyek csodás módon futják be égi pályájukat, mint a gyönyörű kis virágok megszámlálhatatlan tömege, mint az állatok végeláthatatlan sokasága, melyek mind hajszálnyi pontossággal teljesítik Isten törvényét, de belső szükségyszerűség-

gel. Mily megfoghatatlan nagyság rejlik az emberi szabadságban, — mily végtelen érték!

III. Megérteni az emberi szabadságot, igaz bölcsesség, — értékét mindig szem előtt tartani, kiváló okosság. Szem előtt tartandó főképp három viszonylatban: az egyén személyes életében, a nevelésben, a közéletben.

1. Az egyéni élet értéke a szabadság helyes felhasználásától függ. A szabadságot, mely Istennek legnagyobb ajándéka, Istennek vissza kell adnunk azáltal, hogy szabadon teljesítjük parancsait. A legnagyobb alávalóság: a szabadsággal visszaélni, azt Isten akarata ellen felhasználni. Ez a *bűn* lényege. Az erény pedig: a szabadság tökéletes felhasználása.

2. A mondottakból belátjuk, hogy minden *nevelés* legfőbb célja a fiatal lelkeket a szabadság helyes felhasználásához hozzászoktatni. A nevelés nem idomítás, nem gyakorlati cselekvési módoknak gépies megrögzítése, hanem az ifjúság hozzászoktatása szabadakaratának *észszerű és erkölcsös* felhasználásához. A *legrosszabb* nevelési rendszer az, mely a gyermekek istenadta szabadságát elkobozza. A jó nevelő mindig annyi szabadságot enged neveltjének, amennyi korának, szellemi fejlettségének megfelel, hogy ezt a szabadságot felügyelete és vezetése alatt helyes irányban gyakorolja. Vészes hiba, ha a nevelő a gyermeknek engedett okos szabadságot bűnalkalomnak tekint. A szabadság nélkül nevelt gyermek kis angyalka lehet az intézetben, az életben nem ritkán kis ördöggé vedlik.

3. A szabadság ura, aki adta, az Őristen. Az *államhatalom* nagyot téved, ha nemcsak a szabadság helytelen felhasználását igyekszik a maga ügykörében meggátolni, amint kötelessége kívánja, hanem illetéktelen beavatkozással és bűnös kényszerrel a lelkiismeret szentélyét egyedüli Urától és Isténétől eltéríteni és földi céljaira felhasználni törekszik. Hagyja meg Istennek, ami Istené, akkor megkapja alattvalóitól, ami az övé.

48. Az irgalom szeretete

I. Irgalmas, aki szereti a nyomorultakat. Minél méltatlabbak a szeretetre, annál nagyobbnek tűnik a nekik tanúsított irgalom. Isten szeretete is ott ragyog legfényesebben, ahol azokra pazarolja, akik legkevésbé méltók: a bűnösökre, tékozló fiaira. Isten irgalmas szeretetét a tékozló fiú példabeszédében tanulmányozhatjuk.

Nincs kétség, a párbeszéd főszereplője, az atya, komolyan beszélt fiával, midőn az fiúi jussát kikérte és felkészült, hogy az atyai házat elhagyja. De mikor a fiú atyjának tanácsaira nem hallgatott és aggódó szeretetének minden tanújelét visszautasította, további ellenkezés és panasz nélkül elengedte. Láttuk, okossága parancsolta így. Mély szeretet hallgat, ha sértik.

Szíve mélységes keserve nem szeretett a történetekről beszélni. Keresi a magányt. Esténként, napnyugtakor fel szokott menni háza lapos tetejére és epedve tekint abba az irányba, melyben fia távozott, melyben utoljára látta... Mennyi fájdalmas sóhaj fakad itt bús szívéből, mennyi néma könny perdül le komor orcáján... Nem tudja felejtetni hálátlan fiát, nem bír szabadulni a sorsa miatti kínos gondoktól. Hol lehet? Mi lesz még vele?

„Mikor még messze volt, meglátá őt az atya.” (Lk. 15, 20.) Véletlen ez? Ó nem! Hisz esténként kémleli a határt háza magas ormáról. Így tesz ma is. A leszálló esti alkonyatban a láthatár legvégén egy magába görnyedt, vánszorgó alakot vél megpillantani. Koldus? Vagy inkább szegény, nyomorult bélpoklos?... De nem! Egek Istene! A fiam... Még mielőtt a szeme meg tudta különböztetni a vonásait, ráismert a szíve. „Meglátá őt...”, megesett rajta a szíve és hozzá futván, nyakába borula és összecsókolá őt.” (U. o.)

A fia elvesztése feletti bűjút némán szívébe rejtette, de a visszatérésen érzett ujjongó örömét nem tudja, nem is akarja magába fojtani. Repesve szorítja szívéhez. Minden érték és drágaság, melyet háza rejt, kell hogy segítsen szíve túlnagy örömének kifejezésében, ünneplésében. A legszebb köntös, a legjobb saru, a legértékesebb gyűrű, a hízlalt borjú, zeneszó és tánc...! „Együnk és vigadjunk, mert ez az én fiam megholt vala és feltámadott, elveszett vala és megtaláltatott.” (U. o. 24.) Az atya szeretete fia iránt nem külsőséges, nem olyan, mint egy forró érzelem, mely hirtelen támad és gyorsan múlik. Szíve legmélyén gyökerezik, oly mélyen, oly erősen, hogy semmi sem bírja elhallgattatni. Bánattá, keservvé változik, ha félre ismerik és visszautasítják, — ujjong örömeiben, ha viszonzásra talál. És mindenét, amivel rendelkezik, szeretetének szolgálatába állítja...

II. Amit a példabeszéd az atyai szeretetről hirdet, azt pontról-pontra alkalmazhatjuk az Úristennek irántunk való irgalmára.

Kisebb szeretetlenségeinket az Úr elég érezhetően szokta megróni. Szavának visszhangját halljuk lelkiismeretünkben. Másképp tesz, ha atyai szeretetét súlyos sértés éri, ha visszautasítják. Ilyen esetben rendszerint hallgat. Atyai szíve annyira elszomorodik, hogy nem akar érzelmeinek kifejezést adni. A bűnös ilyenkor azt hiszi, annak magyarázza Isten hallgatását, hogy elfordult tőle. Pedig nem ez a magyarázata.

A példabeszédbeli atya búsul fia elvesztésén, kívánja azt. Isten sem felejtí tékozló fiait. Távollétük fájdalmasan érinti isteni szívét és annak egész melegével kívánja visszatértüket. De ne felejtí, *Isten akarata cselekvés*, --- abbeli kívánsága is, hogy bűnös fiait ismét szívéhez ölelhesse. Megszámálhatatlan kegyelemmel igyekszik őket visszavezetni — szabadságuk érintetlensége mellett. Hol gondviselése úgy intézi külső életük folyását, hogy szívesen gondoljanak az elhagyott, atyai házra: nyomorba engedi őket jutni, szenvedéseket bocsát rájuk, — hol pedig lelkükbe lehelt indítások és érzelmek isteni akaratának hírnökei. Amíg a bűnös a földön él, Isten nem szűnik üdvösségéért dolgozni. Kettőzött mértékben áll ez azokról, kik a keresztség szentségében az istenfiúság eltörölhetetlen jelét nyerték.

Valahányszor a bűnös megelőző kegyelmekkel közreműködik, egy-egy lépést tesz vissza Isten felé. Mennyei várának magas ormáról az Űristen figyeli a bűnös minden mozdulatát, amint erőtllenül, bátortalanul vánszorog. Minden kegyelem fejében, mellyel közreműködik, újat, rendszerint nagyobb ad. Isten az, aki a tévelygőt magához vonzza, aki lépkeit irányítja és támogatja, noha titokban, noha még hallgat.

Mihelyt a tékozló fiú isteni Atyjának hosszas, tán évekig és évtizedekig tartó sugallatainak engedve, elszántan közeledik hozzá és a kegyelem hatása alatt némileg előkészül a megtérésre, Isten már alig bírja atyai szeretetét visszatartani: elébe siet, szívéhez szorítja, papjának feloldozásában arcára nyomja a teljes megbocsátás békecsókját, ujjára húzatja az istenfiúság jelképét: az értékes gyűrűt, bevezeti őt az Oltáriszentség menyegzős lakomájára... Akkora az Űr öröme, melyet tévelygő fia visszatérésén érez, hogy *gyöngédebben* szereti, mint hűséges gyermekeit, kik mindvégig ingadozás nélkül szolgáltak neki. Mert „mondom nektek, hogy oly nagy öröm leszen mennyben egy megtérő bűnösön, mint kilencvenkilenc igazon, kiknek nincs szükségük bűnbánatra”. (Lk. 15, 7.)

49. A hűség jutalma

I. Igazságos-e, hogy az Isten előnyben részesíti a megtérő bűnöst és jobban bánik vele, mint a neki mindvégig hűségesen szolgáló fiaival? — A felvetett kérdésre egy viszontkérdéssel szeretnék válaszolni: Igaz-e, hogy az Úristen előnyben részesíti az elpártolt, de megtérő fiait?

Annyi tény, hogy az Úr rendszerint gyengédebben bánik velük. Szeretetének több érzékelhető bizonyítékát adja nekik, nem takarékoskodik velük szemben vigasztalásaival. A megtérő rászorul erre. Lelkileg ki van éheztetve, tehát gyenge, beteges. Könnyen elcsügged, bátortalan. Hogy a kegyelmi élet lelkében újra gyökeret verjen, kell, hogy Isten atyai szeretetébe vetett bizalma megerősödjék. És nincs semmi, ami annyira alkalmas volna, hogy a bizalmat benne táplálja, mint a lelki dédelgetések, melyek meggyőzik őt arról, hogy az Úristen már nem gondol megbocsátott bűneire.

De nemcsak a megtérő bűnössel bánik így az Úr. Majdnem általános a tapasztalat, hogy fiatal, jóakarátú, de még gyenge lelkek bőséges vigasztalásokban részesülnek. Ha aztán megerősödtek, a belső vigaszok édes teje helyett kevésbé izletes, de erősebb táplálékot: szenvedéseket, megpróbáltatásokat nyújt nekik, melyek állhatatos munkára, kemény küzdelemre képesítik őket. A lelki édességek, melyek a kegyelmi élet elején a lélek megerősödését elősegítik, később lelki ingyenkedésre szoktatnák és megerősödését megakadályoznák.

De nemcsak a lelki fejlődés, hanem más szempont: az érdemszerzés is megkívánja, hogy a lelki édességek később megpróbáltatásoknak engedjenek helyet. Hasonlítsunk össze két lelket, kik ugyanabban a hivatásban szolgálnak Istenüknek. Ugyanazt a munkát végzik, ugyanazon körülmények között, látszólag egyenlő hűséggel. A különbség köztük csak az, hogy az egyik tömérdek vigaszban részesül, a másik állandóan kínos lelki szárazsággal küzd. Melyik szerez a kettő közül több érdemet a mennyország számára? Az utóbbi. Mert nemcsak a pontos kötelességteljesítés terhét viseli, hanem a vigasztalanság súlyos keresztjét is. A külsőleg egyenlőnek mutakozó eredmény tőle több lelki erőt, több szeretetet követel, mint az elsőtől, azért több az érdeme is. Az Úristen nagyobb erőlködését nagyobb jutalommal is fogja meghálálni. A belső vigasz megvonása tehát kitűnő alkalom nagyobb érdemekre. Azoknak szánja az Úr ezeket az alkalmakat, kiket arra

rendelt, hogy hozzá nagyon közel legyenek, nagyon boldogok, kiket kiváltképen szeret. Igen, akiket legjobban szeret, azokat vezetí földi életükben a szenvedések pusztaságába.

II. Láttuk már, hogy a kegyelmek nagysága és tömege nem áll mindig egyenes arányban a lelki édességekkel. Ugyanazt tanítja példabeszédünk is. Midőn az idősebb fiú panaszkodik apjának, hogy mindig hűségesen szolgált neki és parancsait soha át nem hágtá, de még egy kis gödölyét sem kapott tőle, hogy barátaival vigadhasson, — most pedig, mikor visszatér korhely öccse, levágatja a hízalt borjút, az atya azt válaszolja: „*Fiam, te mindig velem vagy és mindenem a tied.*” (Lk. 15, 31.) Lássuk az atya válaszában a hűség *kettős* jutalmát:

1. „*Fiam, te mindig velem vagy*”, amíg lelkedben él a szilárd elhatározás, hogy nekem hűségesen szolgálj. Akkor is velem vagy és én teveled, ha jelenlétemet nem éreztetem veled. Érzelmek gyakran csalnak, — *a hit soha!* A legnagyobb bizonyosság, mellyel földi életünk alatt rendelkezhetünk a felől, hogy Istennel egyesülve élünk, a szilárd, feltétel és fenntartás nélküli elhatározás, hogy Istennek hűségesen szolgálunk. Amíg ebben az elhatározásban élünk, addig szent hitünk biztosít bennünket Isten nevében: „*Fiam, te mindig velem vagy!*” Ez a legnagyobb vigasz, melyet földi életünk alatt élvezhetünk, biztosabb minden lelki édességnél!

2. „... *és mindenem a tied*”. Az utolsó vacsora után az Üdvözítő így imádkozott Atyjához: „Mindenem, ami az enyém, a tied, és ami a tied, az enyém.” (Jn. 17, 10.) A kimondhatatlan szeretet, mellyel Atya és Fiú egymáshoz viseltetnek, nem tűr sem megosztást, sem elkülönítést az isteni természet javai-ban. Ami az egyik isteni személyé, azt a másik is magáénak vallja, osztatlanul, egészében. Ugyanezeket a szavakat intézi itten az Atya a fiává fogadott hűséges lélekhez: „*Fiam... mindenem a tied!*” Annyira szereti a hű lelket, hogy minden kincsét vele megosztani kívánja. Igaz, amíg porladózo testben itt a földön él, úgy bánik vele, mint a törvény a kiskorúval. Örökségének csak joga az övé, haszonélvezete nagykorúságáig korlátozva marad. De mihelyt eléri a nagykorúságot, jogainak korlátlan élvezetébe lép. Ez életben a lélek még nem képes Isten mennyei javait élvezni. Még kiskorú. Csak halála és a teljes lelki tisztulás után éri el a lelki nagykorúságot. Itt a földön még mindig *lemondást* és *alázatosságot* kell gyakorolnia, úgy illik a kiskorúakhoz. Ezek az erénygyakorlatok nemigen férnek össze azoknak a javaknak élvezetével, melyeket szem

nem láthat, fül nem hallhat, melyek a halandó szívbe fel nem hatolnak. De mihelyt átlépi a mennyország küszöbét, isten-fiúi jogainak teljes élvezetébe lép és szóról-szóra beteljesedik rajta az isteni Atya szava: „*Mindenem a tied.*”

Ez a hűség jutalma.

Akkora a hűség értéke, hogy az Úristen csak a más-világon képes azt méltóképen megjutalmazni. Nincs szebb a földön a hű léleknel, és nincs nagyobb jutalom a mennyországban, mint az övé.

50. Az Isten atyai szeretetére való jogunknak értéke

I. Sok van bennünk, ami az Istent tőlünk elidegenítheti, — igen kevés, ami előtte kedvessé tehet. Csodálhatnók, ha az Ő végtelen nagysága észre sem venné a mi elenyésző csekélységünket? — Ha mindenhatósága elfordulna bűnkozta gyarlóságunktól? — Ha bölcsesége megvetné az érzékiség rabbilincseit hordozó oktalanságunkat? — Ha szentsége undorral telne el tökéletlenségünk láttára? — Ha igazságossága haragra lobbanna tömérdek bűneink miatt? ... És mindezek ellenére és tetejébe a nyomorult ember még felfuvalkodott, hiú, döllyfös ...

Ne beszéljünk a halálos bűnökről, melyek a kegyelmi életet lelkünkéből kiölik. — Fontoljuk meg, mik a hit világában és Isten előtt a mi számtalan bocsánatos bűnünk. Nemde mind-megannyi tűszúrás jóságos isteni Atyánk ellen, ki a kárhozatból kiemelt, hogy végtelenül boldoggá tegyen? Ez a mi hálánk?!

Mit tennénk egy nyomorult koldussal, akire ezredrész annyi jótéteményt pazaroltunk, és aki századrész annyi hálátlansággal fizetne vissza? Tovább is még dédelgetnők — fiunként?

De épp azért, mert annyi van bennünk, ami szükségkép vissza kell, hogy tessék az Úristennek, és oly kevés, ami örömet szerezhet neki, óriási értéket jelent számunkra a megszentelő kegyelemmel kapcsolatos jog Isten szeretetére. Belőle merítjük a biztos tudatot, hogy amíg a megszentelő kegyelem állapotában vagyunk, Isten igenis szeret bennünket sok-sok gyarlóságunk ellenére is. Szeret, mert *megigérte*. Bármennyi okunk is van bizalmatlankodni saját magunkkal szemben, megbízhatunk és meg *kell* bízunk Atyánk ígéretében. Ez minden bizonyosságunk egyedüli alapja.

II. Mit is jelent Istennek felénk áradó atyai szeretete?

Minden igaz szeretet arra törekszik, hogy javait azzal

közölje, akire irányul. Akit Isten szeret, azt végtelen tökéletességének részesévé akarja tenni. Tisztán látni ezt a szentekben, akik szeretetét elfogadják, viszonozzák és ezáltal magukat képessé teszik arra, hogy az isteni szeretet hatásai bennük teljesen kiérlelődjenek. Hogy történhetett, hogy tudatlan és tanulatlan férfiak és nők a hit legrejtettebb titkaiba behatoltak vagy mindenkinek hozzáférhetetlen jövődő dolgokat megismertek és kijelentettek? Isten *szerette* őket, azért részt engedett nekik mindentudásában, bölcsességében. — És hányan gyógyítottak gyógyíthatatlan betegeket pusztá imával vagy a kereszt jelével? Mások kenyeret szaporítottak, vizet csaltak ki kemény sziklából éhező és szomjúhozó embertársaik felüdítésére. Voltak, akik halottakat feltámasztottak és a természet vak erőinek parancsoltak. Mi a sok csoda magyarázata? Isten *szerette* szentjeit, azért részt engedett nekik mindenhatóságában is. — És mily hallatlan erénygyakorlatokról olvasunk életükben. Mily hősies önfeláldozásról tanúskodik felebaráti szeretetük, — mily emberfeletti munkáról apostoli buzgóságuk, — mily érthetetlen alázatosságról béketűrésük? És a sok ezer vértanú! Köztük gyarló aggyastyánok, félénk asszonyok, kisleányok, gyermekek... Honnét vették ezt a hősies bátorságot? Isten *szerette* őket, azért részt engedett nekik saját erejében.

Ügylátszik, minden valódi érték, mely időben és örökkévalóságban létezik, bennfoglaltatik abban a szeretetben, mellyel Isten szereti, akiket fiainak vall. Azért nem lehet értéke sebb érték, mint a jog isteni szeretete, vagy világosabban mondva, mint a megszentelő kegyelem, mellyel ez a jog összeforrott. Rája alkalmazhatjuk a Szentírás szavait: „Többre becsültem azt országnál és trónnál, és a gazdagságot hozzá mérve semminek tartottam. Nem tettem vele egy sorba drágakövet, mert minden arany hozzá képest csak kevés homok, és az ezüst mellette sárnak számít.” (Bölcs. 7, 8.)

III. Amekkora érték az Isten atyai szeretetére szóló jog, épp akkora, mindent megsemmisítő rossz a halálos bűn, mely minket ettől a jortól megfoszt. E belátásból két elhatározás sarjad szinte ellenállhatatlan logikai következetességgel.

1. Értelmes, tetteit mérlegelő ember mindent kell hogy megtegyen, hogy ezt a legnagyobb rosszat magától távol tartsa. Kerülöm tehát, mint a tüzet, mint a halált a súlyos bűnt és mindent, ami arra vezet: kísértést — alkalmat. Kerülöm a bocsánatos bűnt is, mert az is növeli bennem a halálos bűnre

való hajlandóságot és gyengíti a kegyelem iránti fogékony-ságomat. Minthogy pedig magam erejéből képtelen vagyok a bűn elleni harcot sikerrel megvívni, buzgón és gyakran alkalmazom a természetfeletti segédeszközt, melyet Üdvöztőnk erre a célra alapított: a *bűnbánat szentségét*.

2. Iparkodom Isten atyai szeretetére való jogomat erős-bíteni.

Említettük, hogy ez a jog a megszentelő kegyelemnek elválaszthatatlan velejárója. A megszentelő kegyelem pedig annál nagyobbra nő bennem, minél jobban szeretem Istene-met. Tulajdon szeretetemmél Isten iránt növekszik jogom Isten atyai szeretetére is. Azért mondja Krisztus: „Aki ... engem szeret, Atyám is szeretni fogja azt, és én is szeretni fogom.” (Jn. 14, 21.) A szeretet pedig nem érzelem és szó, hanem *akarat* és *cselekvés*. „Aki parancsaimat ismeri és azokat megtartja, az szeret engem.” (U. o.) Szóval *hű kötelelességteljesítés*, és pedig Isten iránti *szeretetből*, ez Isten hű gyermekeinek élete. Ez legyen az enyém is.

Erőt erre az életre az Oltáriszentségből meríthetek mely-nek Alapítója mondotta: „Aki eszi az én testemet... énben-nem marad és én őbenne” ...és „élni fog örökké”. (Jn. 6, 57, 59.)

13. FEJEZET

JOGUNK ISTEN GONDVISELÉSÉRE

51. Szülői gondoskodás és isteni Gondviselés

A szülők súlyos bűn terhe alatt kötelesek gyermeküket anyagi helyzetüknek megfelelő ellátásban és nevelésben részesíteni. A gyermeknek joga van szülei gondoskodására. Midőn az Úristen az embert a megszentelő kegyelem által gyermekévé fogadja, megadja neki a jogot isteni Gondviselésére is. Azonban lényeges különbségek állanak fenn a szülői gondoskodás és az Isten gondviselése között. Hogy tévedésekbe ne essünk, határoljuk körül a hasonlatosságokat és jelöljük meg az eltéréseket is.

I. Az ember csak gyermekkorában szorul szülői segítségére. Ha felnőtt, képes, de köteles is saját magáról gondoskodni. A szülők említett kötelezettsége rendszerint csak addig tart. Ha azonban a felnőtt ember később betegség vagy más oknál fogva ismét mások segítségére rászorul, elsősorban megint csak szülei kötelezettek erre. Régi kötelességük ily esetben újból felújul.

Más a mi helyzetünk isteni Atyánkkal szemben. Mindíg és mindenütt rászorulunk az Ő segítségére. Természetes erőinket nem tudjuk sem fenntartani, sem felhasználni az Ő segítségével nélkül. Még szorosabb a mi függésünk Istentől természetfeletti tekintetben. A legcsekélyebb érdemtelen cselekedetet sem vihetjük véghez kegyelme nélkül. „Tudtotokra adom”, — mondja Szent Pál (I Kor. 12, 3.) — „hogy senki sem mondhatja: Úr Jézus! hanem csak a Szentlélek által.” Anyagi és lelki tekintetben az Úristenre szorulunk gyermekkorunkban csakúgy, mint később halálunk napjáig. Vele szemben sohasem érzük el azt a függetlenséget, melyet a gyermek szüleivel szemben ér el nagykorúságával. Azért mindvégig megmarad a mi jogunk Isten gondviselésére, és Isten kötelezettsége, hogy minket abban részesítsen.

II. A szerető szülő mindig akar segíteni gyermekén, de

sokszor vérző szívvel azt kell látnia, hogy képtelen róla úgy gondoskodni, amint szíve parancsolja. Gyermeke éheznek, de nem tud neki betevő falatot nyújtani, — fázik, de nem tud meleg ruháról, lábbeliről, tüzelőről gondoskodni. Fia szeretne tanulni, de nem telik csekély keresetéből. Kegyetlen szegénység bilincsekbe veri atyai szeretetét, megakadályozza, hogy megtegye, amit megtenni annyira kíván.

Másképen az Úristen! Kincsei elegendők arra, hogy miriádokat gazdagítson. Nem szegényedik el, ha mindnyájunkról gondoskodik. Aki gondviselésére bízta magát, célját el nem tévesztheti.

III. A szülők kötelessége gondoskodni gyermekük *lelki* üdvéről is. Megteszik ezt, ha keresztény *nevelésben* részesítik. Nincs, amivel oly mély és áldásos hatást gyakorolhatnak a gyermekekre, mint a neveléssel. De sajnos, a nevelés eredménye a szülőkön kívül sok más tényezőtől is függ, mely nem áll a szülők befolyása alatt. A gyermek testi és lelki alkata, egészsége, veleszületett hajlamai, nem utolsósorban a környezet, melybe talán szülei akarata ellenére kerül, sok esetben döntő befolyással lehetnek az irányra, melyben a kis lélek fejlődésnek indul és melyet talán egész életén át meg is tart. Nem ritkán látjuk, hogy jó keresztény család több kitűnően nevelt gyermeke mellett az egyik teljesen kiűt a sorból, mintha nem is ugyanazon szülőknél volna neveltje. Meglehet, legalább a tudomány nem tartja lehetetlennek, hogy valamelyik távoli ükszüelőjétől szállt belé rendellenes hajlam, mely a szülők családjában már nemzetségeken át nem mutatkozott, vagy — ami könnyebben feltehető — hogy a szülők tudta nélkül és akaratuk ellenére a szegény gyermek romlott társak befolyása alá került, kiknek néhány perc alatt sikerült lerontaniok, amit a szülei évek szeretetével plántáltak belé... Azért jó szülőnek nemcsak nevelni, hanem még többet *imádkoznia* kell gyermekéért, mert nevelése csak akkor járhat sikerrel, ha sok oly tényező is közreműködik, melyet csak az Úr irányíthat. Valamennyi tényező az Ő kezében fut össze. Az ember fogantatásától koporsójáig az Isten oly közel áll hozzá, mint semmi más. Képes a rossz befolyásokat távoltartani, a jókat erősíteni. Mindig és mindenütt az Ő kezében vagyunk.

IV. Mihelyt a gyermekek kissé felcseperednek és munkabírókká lesznek, kötelesek erőik arányában szüleik segítségére lenni a házimunkákban. Mindazoktól, akik eszük és szabadakaratuk használatával rendelkeznek, az Úristen is megköve-

teli közreműködésüket gondviselésével. Hogy az anyagi javakkal kezdjük: csak az várhatja, hogy a Gondviselés megadja neki a mindennapi kenyeret és minden egyebet, amit az élet megkíván, aki szorgalmas munkával, mértékletes étellel, okos beosztással és előrelátással megteszi a magáét. Aki mind in tekintetben megtette kötelességét, bízzék az Úrban, aki nem késik legalább annyit megadni neki, amennyi örök célja elérésére szükséges. Még inkább megköveteli az Urísten az ember közreműködését a *kegyelmi* életben. Csak az a kegyelem éri el célját, amellyel az ember közreműködik, — ha nem teszi, a kegyelem meddő marad, és eredménytelenségét az Úr számon fogja kérni. És nagyobb kegyelmeket az ember rendszerint csak akkor kap, ha előzőleg a kisebbeket kellőképp felhasználta.

Összefoglalva a fentieket, azt mondhatjuk: Isten kész gondoskodni mindenkiről, — de *joguk* isteni gondviselésére csak azoknak van, akik a kegyelem állapotában élve és a kegyelemmel Isten akarata szerint közreműködve, méltó gyermekeinek bizonyulnak.

52. A Gondviselés végső célja

I. Isten „*azt akarja, hogy minden ember üdvözljön*”. (I Tim. 2, 4.) E szavakkal hirdeti a népek Apostola Isten üdv-akaratának határt nem ismerő *egyetemességét*. Előtte már maga az Udvözítő ugyanezt tanította: „*Úgy szerette Isten a világot*” — az egyetemes emberiséget — „*hogy egyszülött Fiát adta, hogy mindaz, aki őbenne hisz, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.*” (Jn. 3, 16.) Az egész emberiség megmentése célja a megtestesülésnek. Krisztus megváltó halálának hatása kiterjed Ádám minden fiára. „*Valamennyiért* meghalt Krisztus, hogy azok is, akik élnek, már ne önmaguknak éljenek, hanem annak, aki értük meghalt és feltámadt.” (II Kor. 5, 15.) Az Egyház által kárhoztatott, istenkáromló tévtan a nézet, hogy Isten egyeseket általános üdvözítő akaratából kizár. (Kálvin.)

A mondottakból azonban nem következik, hogy valamennyi embert ugyanarra a boldogságra hívott. Krisztus maga mondja: „*Atyám házában sok lakóhely vagyon.*” (Jn. 14, 2.) Az egyik gyönyörűbb a másiknál, — az egyik még közelebb fekszik Istenhez, mint a másik. Összes lakója az Atya házában végtelenül, többet élvez majd, mint akár csak képzelhet-

tek, de azért nem egyenlő a boldogságuk. Ádám valamennyi fia arra hivatott, hogy a mennyei Atya házában töltsen örök életét, de mindegyik más-más lakóhelyen, érdemei arányában. Az emberiségnek közös a végcélja, de ennek megvalósítása nagyon változatos.

II. A földi élet az örök boldogság előkészítője. Amint sok a lakóhely a mennyei Atya házában, úgy sok és különböző az életút is, mely a különböző lakóhelyhez vezet. „Hű az Úr minden ígében”, mondja a Zsoltáros. (144, 13.) Akit egy bizonyos lakóhelyre elhívott, annak meg is adja a szükséges eszközöket ennek a célnak elérésére. Úgy rendezi az élete útját, hogy ha azt híven követi, biztosan eléri a neki szánt mennyei öröklakást. Amíg tehát az ember megtesz, amit az Úristen tőle akar, lépésről-lépésre előrehalad a helyes úton és egyre megközelíti örök célját. A föld lakója nem kívánhat nagyobb bizonyosságot örök sorsát illetőleg, mint a benne élő szilárd elhatározást, hogy mindenben Isten szent akaratát fogja teljesíteni, ahol és ahogyan megismeri.

III. De mi lesz akkor, ha a lélek eltér Isten-rendelte élet-útvjáról?

Előre is hangsúlyozzuk, hogy csekélyebb dolgokban történt eltérések nem zavarják a lélek előrehaladását a helyes úton. Emberi gyarlóságok, kisebb bocsánatos bűnök, ha nem történnek szokásszerűen és bűn tárgyához való konok ragaszkodással, nem hagynak mélyebb nyomot a lélekben. Őszinte bánat és papi feloldozás eltünteti a bűn nyomát és visszaállítja a szeretetteljes összhangot a mennyei Atyával. A lélek zavartalanul tovább haladhat eddigi útján.

Komolyabb az eset, ha az ember oly dologban tér el Isten akaratától, mely súlyos bűn terhe alatt kötelező, vagy természeténél fogva fontos követelményekkel jár, tegyük a hivatás-választásban. Ily kisiklások nem ritkán az Isten-rendelte életút elhagyását jelentik, mely szervesen összefügg az élet végcéljával, azzal a lakóhellyel, melyet az Úristen a mennyországban a léleknek szánt. De vészes tévedés volna azt hinni, hogy az életút-elhagyás szükségképp a mennyei haza elvesztését is jelenti. Nem! Ha a lélek őszinte bűnbánattal visszatér Istenhez és megígéri, hogy ezután nagyobb hűséggel és buzgósággal fogja teljesíteni szent akaratát, az Úristen talán nagyobb kegyelmekben részesíti és rövidebb, de meredekebb utat mutat neki, melyen a hűtlenségből származó késedelmet ismét behozhatja és a neki eredetileg szánt mennyei célt még elérheti.

De lehetséges az is, hogy a nyújtandó nagyobb kegyelmek nem felelnek meg Isten terveinek, a meredekebb út nem áll arányban a lélek erejével. Ily esetben az Úr a neki eredetileg szánt mennyei lakóhely helyett mást, alantabb fekvőt jelöl ki, melyet a neki rendelt kegyelmekkel még elérhet. A nagyobb mennyei boldogság elvesztése mindenesetre bűnbánat tárgyát képezheti, de kétségbeesésre okot nem ad, mert még mindig az örök üdvösség reménye kecsegtet.

IV. Amíg az ember a földön él, a mennyei Atya meg is akarja őt menteni. És ha egész életét a bűn posványában töltötte is és már csak néhány pillanat választja el halálától, az Úr most is készenlétben tart számára egy lakóhelyet a mennyországban és itt a földön egy utat, melyen azt elérheti. Ha tehát a lélek teljesen átadja magát Istenének és kész földi életének hátralévő, talán már csak igen rövid részét szent akarata szerint eltölteni, elvállalva minden szenvedést és a halált is, máris rátért arra az útra, mely a neki fenntartott öröklakáshoz vezet, és ha arról már le sem tér, *biztos*, hogy örök célját el is éri. Mert végtelen sok a lakóhely ott fent a mennyországban és megszámlálhatatlan út van itt a földön, melyeken Isten irgalma a lelkeket a mennyországba vezeti.

Bárhogy éltél eddig, azon helyről, melyen e percben állsz, abból a lelki állapotból, melyben jelenleg vagy, egy *biztos* út vezet fel a mennyei Atyához, egy öröktől neked szánt, neked fenntartott, számodra berendezett lakáshoz, melyben Atyád szándéka szerint minden emberi elképzelést meghaladó boldogságban kell eltöltened örökkévalóságodat és örökké dicsérned végtelen irgalmát.

Lépj erre az útra, mely nem más, mint Isten akaratának hű teljesítése, és többet le se térj róla és biztosan üdvözölsz.

53. Drága Megváltónk az isteni Gondviselésről

I. Halljuk mennyei szózatát (Mt. 6, 25.):

„Mondom nektek: Ne aggódjatok életekéről, mit egyetek, se testetekről, mibe öltözzetek. Nem több-e az élet az eledelnél, és a test az öltözetnél? Nézzétek az ég madarait, hogy nem vetnek, nem aratnak, sem csűrökbe nem gyűjteneek és a ti mennyei Atyátok táplálja azokat. Nem értek-e ti többet azoknál? Ki adhat pedig közületek gondjai által nagyságához egy könyöknyit? És a ruházatról mit aggódtok? Nézzétek meg a mezők liliomait, mint növekednek, nem dolgoznak és nem

fonnak; pedig mondom nektek, hogy Salamon minden dicsőségében sem volt úgy öltözve, mint egy ezek közül. Ha pedig a mezei füvet, mely ma vagyon és holnap kemencébe vetik, az Isten így ruházza, mennyivel inkább tüteket, kicsinyhitűeket?! Ne aggódjatok tehát mondván: Mit eszünk vagy mit iszunk vagy mivel ruházkodunk? Mert mindezt a pogányok keresik. Hiszen tudja a ti Atyátok, hogy mindezekre szükségték vagyon. Keressétek azért először az Isten országát és az ő igazságát, és ezek mind hozzáadottnak nektek. Ne aggódjatok tehát a holnapért; a holnapai nap majd gondoskodik magáról. Elég napnak a maga baja." Szent Lukács 12. fejezetében adja az Úr Jézus fenti tanítását, majdnem ugyanazon szavakkal. Egy-két mondat nála talán még erőteljesebb, mint Máténál: „Nemde öt verebet két garasért adnak? És egy sincs azok közül elfelejtve az Isten előtt. Sőt még fejetek hajszálai is mind számon vannak tartva. Ne féljete, sokkal becsesebbek vagytok ti a verebeknél." (Lk. 12, 6. k.)

II. Mint mindig és mindenütt, itt is a mindennapi életből vett, könnyen szemlélhető képekkel teszi az Udvözítő az elvont hitigazságokat érthetővé. Három képet sorakoztat fel:

1. Első helyen az ég madarait említi, mégpedig a madarak közül is kevésbé becsült verebeket. „Öt verebet két garasért adnak”, — már t. i. a Szentföldön, nem nálunk. Afrikában és Dél-Ázsia forró ege alatt a veréb is nagyobbra nő, húsosabb, mint nálunk. Aki kevés hússal megelégszik, talán jóllakhat öt kövér verébbel, ha sok főzeléket és kenyeret eszik hozzá. A veréb inkább csak fűszer. Öt megér két garast, de csak Palesztinában. Nálunk annyit sem adnak érte, semmire sem becsülik a szegény verebet, mihaszna élősdinek tartják... Nem úgy az Űristen. Megbecsüli a verebet is, mert szereti. És szereti, mert keze alkotása. „Szeretted mindazt, ami van; mit sem útalasz abból, amit alkottál; mert ha gyűlöltél volna bármit is, meg sem teremtetted, meg sem alkottad volna.” (Bölcs. 11, 25.) És mert szereti az Úr a haszontalan kis verebet, gondoskodik is róla, saját éléskamrájából táplálja. A természet nagy konyhájában készít számára sok különféle jó magvat, de még különb kis rovarféléket, pókot, legyet és szinte nyálánság számba menő hernyót... Jó dolga van a verébnak, mert Isten táplálja.

2. De nemcsak eleség, ruha is kell. Ki gondoskodik arról? Nézd a liliumot! Ma virágozik, holnap elhervad, holnapután tüzre dobják. Még a verébnél is értéktelenebb a mező füve. És az Úr mégis ily gyönyörű ruhát adott neki, hogy még Sala-

mon minden dicsőségében sem képes vele versenyezni. Minek a liliomnak a remek ruha? Hogy igénytelen szépségében Teremtője dicsőségét hirdesse.

3. És az emberi hajszál? Ki gondol vele? De az Űristen ismer minden szálát külön-külön, egyik sem hullik fejedről Isten intézkedése nélkül. Így tanítja az Űdvözítő.

III. Ha a mindenség Ura a legértéktelenebb teremtményekről akkora körültekintéssel gondoskodik, hogy feledkezhetnék meg az emberről, akit képmásának teremtett, akibe örökéletű lelket lehelt, akit a föld urának szánt? Ne aggódjatok, kishitűek!

Az isteni Mester elárulja a mély okot is, miért gondoskodik az Űristen rólunk emberekről még sokkal nagyobb szeretettel, mint minden más földi teremtményéről. — Mert a mi *Atyánk*. „Hiszen tudja a ti *Atyátok*, hogy mindezekre szükségetek vagyon.” *Mindentudó*: ismeri összes testi-lelki szükségleteinket. *Mindenható*: tehát tud is segíteni. *Atyánk*: köteles rólunk gondoskodni és *akar* is gondoskodni! Midőn a megszentelő kegyelem által gyermekeivé fogadott minket, jogot adott isteni Gondviselésére.

IV. De ne felejtjük: ezt a jogot *feltételhez* kötötte. Lásuk ezt példában.

Előkelő, gazdag ember terjedelmes földbirtokkal, ipari telepekkel, kereskedelmi vállalatokkal rendelkezik. Fia, egyetlen örököse, istenadta tehetséget mutat a festészethez. Hajlamai is csak arra vonzzák. Az atyja, ha okos ember, nem állja fia útját, hogy rendkívüli művészi tehetségét értékesítse. De mellesleg jól teszi, ha némileg bevezeti a gazdasági ügyek vezetésébe és ellenőrzésébe is. A fiúnak kettős hivatása van: művészi és gazdasági. Az előbbi értékesebb, az utóbbi arra való, hogy biztosítsa a fiú anyagi megélhetését és művészetének gondtalan, zavartalan gyakorlását. Tehát a gazdasági hivatás a művészinek alá van rendelve.

Nekünk embereknek is kettős hivatást adott az Űr: földit és természetfelettit. Az első arra való, hogy biztosítsa földi megélhetésünket és lehetővé tegye, hogy zavartalanul törekedjünk a mennyei boldogság felé, melyet Atyánk nekünk szán. Az első hivatás csak eszköz, a másik az *örök cél*. És mennyei Atyánk kötelezi magát: ha teljes erőnkkel a mennyország felé törekszünk, de földi kötelességeinket is híven teljesítjük, amint Ő megköveteli, gondviselése megadja, amire testi-lelki tekin-

tetben szükségünk van: „Keressétek azért *először* az Isten országát és az ő igazságát, és ezek mind *hozzáadatok* nektek.”

54. Nemleges közreműködésünk az isteni Gondviseléssel.

Isten kegyelme csak akkor éri el hatását, ha közreműködünk vele. Ugyanaz áll az isteni Gondviselésről is. Közreműködünk a Gondviseléssel, ha akaratunk törekvése és cselekvése Isten szent akaratával egybeesik. Mihelyt akaratunk más irányban halad, már nem állunk *teljesen* a Gondviselés vezetése alatt, életutunk eltér Isten-rendelte irányától, és az így keletkező zavar első hatása rendszerint a lelki békétlenség, mely öntudatunkat nyugtalanítja. A jelen elmélkedésben nézzük, mit kell *elkerülnünk*, — a következőkben, mit kell *megtennünk*, hogy akaratunk a Gondviselés útján haladjon.

I. A legfőbb cél, melyet az Uristen az ember elé tűzött, a mennyei boldogság. Ezt csak akkor érheti el, ha az örök élet csíráját, a megszentelő kegyelmet már földi életében magába felveszi és élete végéig megőrzi és gyarapítja. Minden mást, amit az emberek életcélként szoktak nevezni: jólét, vagyonszerzés, tisztas pályafutás, eredményes működés stb. kell hogy a kegyelmi életnek alá legyen rendelve. Üdvöztünk sokszor hangsúlyozta ezt. „Mit használ az embernek”, — úgymond — „ha az egész világot megnyeri, lelkének pedig kárát vallja? Vagy mit adhat az ember cserébe lelkéért?” (Mt. 16, 26.) — A megszentelő kegyelem az az „*egy szükséges*”, melyet az ember soha túl drágán meg nem szerez, amit semmi nem pótolhat. (Lk. 10, 42.)

Az első és legveszesebb hiba, melyet feltétlenül kerülnünk kell, a földi, mulandó javak *túlbecsülése*. Ne tévesszük soha szem elől, hogy minden világi érték *mulandó*, — a kegyelemmel kezdődő természetfeletti élet pedig *örök*. Amennyivel hosszabb az örökkévalóság a földi életnél, annyival értékesebb — ha csak tartamát tekintjük is — a kegyelem minden másnál.

II. Az első tévedésből szükségszerűen egy másik fejlődik: az ember eszeveszett hajszába kezd a túlbecsült földi javak után. Minden érdeklődése, minden törekvése rájuk irányul. Pedig olyan az emberi lélek, hogy ha teljes erejével egyet megkíván, egyre törekszik, megcsappan fogékonysága és érdeklődése minden más iránt. Sok ember teljesen betemetkezik a földi értékekbe és javakba és, ha szóval nem is tagadja

túlvilági hivatását, tényleg elfelejti, elhanyagolja azt. Nem gondol arra sem, hogy földi törekvéseinek sikere a Gondviselés-től függ. Nem érti fel a Zsoltáros gyönyörű mondását: „Ha nem az Úr építi a házat, építői hiába dolgoznak rajta. Ha nem az Úr őrzi a várost, őre hiába virraszt felette. Hiába nektek hajnal előtt kelnetek, késnetek a lefekvéssel, a fájdalom kenyerét ennetek, holott Ő álmában is megad mindent kedveltjének.” (126, 2.) Egyre jobban eltávolodik Istenétől. Nem tagadja Istent, és mégis pogány módra él: „Mert mindezt a pogányok keresik”, mondja Jézus. Nem szabad tehát a kötelességszerű földi munkában sem elmerülni, hanem mindig szem előtt kell tartanunk, hogy mindez a mennyek országába való törekvésünknek csak eszköze, melynek sikerét csak az isteni Gondviseléstől várhatjuk.

III. Mások azzal vétkeznek a Gondviselés ellen, hogy vakmerően bizakodnak benne. Megfelelkeznek a már többször említett alapelvről, hogy a Gondviselés működése csak akkor nyilvánulhat rajtuk, ha megtették a magukét. A Gondviselés terveinek megvalósításában még az okatlan állatok közreműködését is megkívánja. A madaraktól megköveteli, hogy fészket rakjanak és így védekezzenek a zord időjárás ellen. A méhecskének megparancsolta, hogy egész nyáron át eleséget gyűjtsön és tároljon tél idejére. A hangya, bolyát építi téli menhelynek és tárháznak. És mennyi szeretettel viselkednek az állatok, legalább túlnyomó többségük, kicsinyeik iránt, hogy dédelgetik, melengetik, dajkálják azokat! Ime a munka elve az állatvilágban, vagy másképp kifejezve: az értelmetlen teremtmények közreműködése az isteni Gondviseléssel. Hiába hivatkoznak a vakmerő bizalom szószólói Krisztus Urunk hegyibeszédbeli szavára: „Mondom nektek: Ne aggódjatok éltetekről, mit egyetek... Nézzétek az ég madarait, hogy nem vetnek, aratnak... És a ti mennyei Atyátok táplálja azokat. Nem értek ti többet azoknál?” (Mt. 6, 25. k.) Isten sohasem követel olyan közreműködést, melyre teremtménye nem képes. A madár képtelen vetni és aratni, azért a Teremtő azt tőle meg sem követeli. De az ember képes arra, azért köteles is. Munkára kötelezte az Úristen már törzsatyánkat a paradicsom küszöbén: „Arcod verejtékével edd a kenyeredet!” (I Móz. 3, 19.) Ezt hangoztatja a bölcs Jóh is: „Az ember úgy születik a nyomorúságra”, — azaz kínos munkára — „mint a madár a repülésre.” (5, 7.) És ha az Udvözítő ismételtelen felszólítja követőit, hogy vegyék magukra keresztjüket és igájukat (Lk. 9,

23; Mt. 11, 29.), biztosra vehetjük, hogy kereszten és igán más emberi nyomorúság mellett a *kemény munkát* kell értenünk. Az újszövetség nagy szociológusa, Szent Pál még határozottabban beszél: „aki nem akar dolgozni, ne is egyék”. (II Tessz. 3, 10.) Akiknek pedig kötelességük, nemcsak saját magukról, hanem házuk népéről is gondoskodni, és azt elhanyagolják, azokra még keményebb szavakkal olvassa rá az evangélium parancsát: „Aki pedig övéinek, főképp háza népének gondját nem viseli, megtagadta hitét s rosszabb a hitetlennél.” (I Tim. 5, 8.)

Látjuk itt az evangélium egyik *alapelvét*: A munka és a földi javakról való okos gondoskodás *szent kötelesség*, — mert szükséges eszköze a földi élet fenntartásának és az *örök élet* elérésének.

55. Tevőleges közreműködésünk az isteni Gondviseléssel

„Az Úr az én pásztorom, semmi sem hiányzik énnekem.” (Zsolt. 22, 1.)

Hogy a Gondviselés jóságos vezetését tapasztaljuk, kerülnünk kell a megelőző elmélkedésben jelzett hibákat és gyakorlunk a következő erényeket:

I. Első helyen említjük a *hivatásbeli kötelességek* hű teljesítését. Láttuk már, a mennyei boldogságnak sok-sok fokozata van, amint az Üdvözítő mondja: „Atyám házában sok lakóhely vagyon.” (Jn. 14, 2.) A neked szánt mennyei lakásnak megfelel földi állásod. Ezért a hivatásos kötelességek teljesítése *legelső* feltétele a Gondviseléssel való közreműködésnek. Sajnos igen sokan nem értik ezt a sarkalatos igazságot. Elégedetlenek sorsukkal, pályájukkal. Az ördögnek egyik gyakran alkalmazott fortélya, mellyel éppen a jámbor lelkek életútját zavarja, abban áll, hogy meguntatja velük hivatásukat. A világi pályára hivatottban felkelti a vágyat, szeretne szerzetes lenni, hogy zavartalanabban szolgálhasson Istennek, — a laikus testvér úgy érzi, többet tehetne, ha pap volna, — a családos ember a magány után vágyódik, a magános úgy érzi, minden jó volna, ha házaseletet élhetne... Pedig ahová az Úr egyszer állított, *ott* akarja, hogy szolgálj neki, *ott* megadja a szükséges kegyelmeket is. Ritka kivétel a pályaváltozás. Ne merj ilyenre gondolni sem, hacsak határozott jelek, igen nyomós okok és nagyon jártas, tapasztalt lelki vezető ítélete

nem biztosítanak arról, hogy a Gondviselés más pályára rendelt. Ha ellenszenvet kezdesz érezni életutaddal szemben, értsd meg, hogy e nehézség bátor leküzdésével annál érdemteljesebbé teheted életed minden napját. Tehát: Isten állított engem ide, ahol állok, — Isten-adta kötelességeimet legjobb tudásommal, teljes örömmel teljesítem is! Ez az elhatározás terel a Gondviseléstől rendelt életutadra, és a mindennapi kötelességek teljesítése biztosítja mindennapi előrehaladásodat az örök, mennyei cél irányában.

A hivatásos kötelességeknek lehető legjobb teljesítése a keresztény tökéletesség *legelső* feltétele, mely nélkül sohasem részesülhetsz teljes mértékben a Gondviselés áldásaiban sem.

II. Szükséges a szorgalmas, lelkiismeretes munka, de magában véve még nem elég a Gondviselés áldásainak elérésére.

Okos szülők előre el vannak határozva, hogy gyermekeiknek megadják mindent, amit testi-lelki fejlődésük és jólétük megkíván, — de megkövetelik, hogy kérjék tőlük, aminek hiányát érzik, és hálálkodjanak, ha megkapták. Nem mintha a kérésük indítaná őket arra, hogy gyermekeikről gondoskodjanak, hanem nevelői szempontok követelik, hogy gyermekeiket ehhez szoktassák. A kérés és hálaadás figyelmezteti őket, mennyire rászorulnak édes szüleikre, mennyi áldozatot hoznak azok érdekükben, mily önzetlenül szeretik őket. Felébred bennük a kötelességtudat, hogy ők is szeressék szüleiket. A gyermek, aki nincsen hozzászoktatva, hogy kérjen és hálálkodjék, elkezd követelődni, parancsolgatni. A kis ember nem ritkán már nagy zsarnok. Mi lesz majd belőle, ha nagyra nő? Az Úristen is okos szülő módjára bánik fogadott gyermekeivel. Akarja, hogy kérjük tőle mind a sok jót, amit olyan szívesen hajlandó megadni, és hogy mindenért hálát is adjunk neki és ezáltal tudatára ébredjünk annak, mennyire rá vagyunk utalva atyai jóságára, mennyire szeret minket és hogy kötelességünk őt teljes szívünkben viszonsszeretni. Pedig oly sokan elfelejtik Istent kérni, még sokkal többen neki hálát adni. Csak aki rendszeresen elvégzi könyörgő és hálaadó imáját, érdemes a Gondviselés szeretetteljes vezetésére. És mennél buzgóbb az imája, annál biztosabban is számíthat arra.

Munka és ima: nincs ellentét a kettő között, sőt inkább a legbensőbb összhang, amilyen megvan test és lélek között.

A lélek élteti a testet: az ima örök életre vezető értékét és erőt ad a munkának.

III. Aki pedig teljesítette kötelességét munkában és imában, az bízzék az Úrban feltétel és fenntartás nélkül: soha nem fog benne csalatkozni. Joga és kötelessége, hogy szószerint magára vonatkoztassa a hegyibeszednek már idézett szavait: „Azért mondom nektek: Ne aggódjatok éltetekről, mit egyetek, se testetekről, mibe öltözzetek... Nézzétek az ég madarait... nézzétek meg a mező liliomait... Hiszen tudja a ti Atyátok, hogy mindezekre szükségetek vagyon. Keressétek azért először az Isten országát és az Ő igazságát és ezek mind hozzáadottnak nektek. Ne aggódjatok tehát a holnapért, a holnap nap majd gondoskodik magáról. Elég a napnak a maga baja.” (Mt. 6, 25. kk.)

IV. A mondottakból leszűrhetjük a *krisztusi életbölcse*ség dióhéjas foglalatát:

1. „*Keressétek először az Isten országát*”: a mennyei boldogság a legfőbb érdek, melyet semminek alárendelni nem szabad. Ennek földi záloga, jobban mondva csírája a *megszentelő kegyelem*, a való isteni fiúság. Inkább mondjunk le minden másról, mint a kegyelemről!

2. ... „*és az ő igazságát*”: melynek legsommásabb összefoglalása: *hű kötelességteljesítés és buzgó ima*, mert e kettő együttvéve biztosítja kegyelmi életünket.

3. Ha a két előző pontot gyarlóságunktól telhetően teljesítettük, *bízzunk* minden mást, főképp munkánk sikerét a Gondviselésre. Ne féljünk, ne aggódjunk: Isten a mi támaszunk e földön, — a mi jutalmunk az örökkévalóságban.

Ezt ígérte az Űristen Ábrahámnak: „*Ne félj, én vagyok oltalmazód és igen nagy jutalmad.*” (I Móz. 15, 1.)

56. A béke útja

I. A mi mennyei Atyánk a „*békesség Istene*”. (Róm. 15, 33; 16, 20; II Kor. 13, 11.) Azért az út, mely Istenhez vezet, a lelki békéhez is kell hogy vezessen. És viszont, a mély és állandó lelki béke jele annak, hogy a lélek helyes úton van, hogy közel áll Istenhez. Az Üdvözítő mondja: „Békességet hagyok nektek, az én békességemet adom nektek, nem miként a világ adja, adom én nektek.” (Jn. 14, 27.) Már Krisztus szavai sejtetik velünk, hogy más az Isten békéje, más a világé.

A világ békéje zavartalan nyugalom és élvezet. Amíg

ezek tartanak, nem nehéz látszólagos lelki békében élni. De a világ nyugalma és örömei nem tartanak örökké. Ha nehézségek és szenvedések zúdulnak a lélekre, gyorsan vége szakad a jóleső érzésnek, melyet a világ békének mond.

Nem ilyen a békesség, melyet drága Megváltónk ígér. Az ő békéje független a külvilág változó sorsától. Amint a tengerből kimeredő sziklaszirt meg sem rendül a körülötte tomboló viharban, így az Istenre alapozott lélek sem veszti el belső nyugalma a külső nehézségek és szenvedések özönében. Az apostolok, kikre Jézus békéjét földi örökül hagyta, halál-inneni életükben sem nyugalmat, sem jólétet nem élveztek. Idegörlő munka, ádáz üldöztetések, kimondhatatlan szenvedések voltak osztályrészük. Mindezek ellenére „Isten békéje, mely meghalad minden értelmet” (Fil. 2, 7.), betölti szívüket. Szent Pál legsanyarúbb napjaiban írja: „Tele vagyok vigasztalással, felette bőséges az én örömöm minden szorongatásunk mellett.” (II Kor. 7, 4.) Látjuk, a béke, mely kívülről jön a lélekbe, nem állandó, — ha ellenben a kegyelem behatása alatt a lélek legmélyéből fakad, dacol a világ tomboló viharaival. És minthogy az Isten béke és minden igaz béke forrása: a lélek csak akkor lehet részese az állandó, szilárd békének, ha szilárdan hozzásimul Istenéhez azáltal, hogy akarata megegyezik Istenével.

Azt hiszem, senki nem fejtette ki rövidebben és teljesebben, miben áll akaratumnak teljes megegyezése Istenével, mint Szalézi Szent Ferenc a következő formulában: „Ne kívánjunk semmit, — semmit vissza ne utasítsunk — hanem fogadjunk el mindent szeretettel.” Értsük meg szavait! Semmit se kívánjunk: saját *magáért*; csak akkor és annyiban kívánjuk, amennyiben Isten is úgy akarja. — Semmit vissza ne utasítsunk: csak akkor, és annyiban, amennyiben megismerjük, hogy Isten sem akarja. — De amit az Úristen küld, azt fogadjuk el mindig és mindenütt, éspedig Isten iránti szeretettel. Amint az Úristen mindent irántunk való szeretetből küld, úgy mindent szeretettel el is kell fogadnunk. Szalézi Szent Ferenc szava a béke iskolája, — a béke biztosítója.

II. Minél tökéletesebben rendeljük alá akaratumkat Istennek, annál inkább bővelkedik bennünk Isten békéje. És fordítva: minden rendetlen, Isten akaratával ellenkező kívánság és törekvés a lelki nyugtalanság forrása. Nézzük példáiban:

Életed tavaszában állsz. Szépet, nemeset akarsz. Fejedbe vetted, hogy bizonyos pályát választasz, p. o. katona, ten-

gerész, misszionárius lész. Szép! De talán már a külső körülmények is óvatosságra intenek. Egészséged nem elég szívós, testi erőid nem látszanak az e hivatásokkal járó rendkívüli követelményeknek megfelelőknek... Ne határozz kizárólag kedved és hajlamod szerint. Tedd le terveidet Isten kezébe és kérd az ő világosságát. Fordulj tanácsért olyanokhoz, akik téged, képességeidet, hajlamaidat, erőidet, de a választandó pálya követelményeit is ismerik és azokat össze is tudják mérni. Ha mindenáron, Isten akarata ellenére is, keresztül akarod vinni tervedet, életed könnyen terméketlen, békétlen, szerencsétlen lehet.

Önzetlenül szeretnél dolgozni Isten Egyházáért, hazáért. Nem riadsz vissza semmiféle fáradságtól, szívesen vállalod a legterhesebb munkát is... Úgy érzed, *dolgozni* a te elemed, életed... E helyett a Gondviselés a betegség nyomasztó ígáját akasztja nyakadra, mely munkádat megnehezíti vagy lehetetlenné teszi. Ha ellenkezel Isten rendelkezésével, hátralévő napjaid az elkeseredés pusztájában fognak eltelni, éhen, szomjan, békétlenül, lelki állapotod még csak növeli testi szenvedéseidet és — ami a legszomorúbb — megfoszt a nagy és örök érdemeiktől, melyeket az Úr neked szánt, midőn érdemteljes munka helyett a kereszt még érdemesebb útjára hívott. Nem, így nem folytathatod, drága lélek! Nyugodj meg Isten rendelkezésében, feltétel és minden fenntartás nélkül! Mondd Jézusodnak: Elfogadom a keresztet, melyet nekem szántál és viselem, ameddig akarod! Nem kívánok mást, mint szent kegyelmedet és szeretetedet, hogy keresztemet méltón viselhessem. És az ő békéje elárasztja majd lelkedet és mérhetetlen érdem lesz jutalmad.

Gazdag akarsz lenni? Minek? A Gondviselés talán éppen a szegénységet szánta neked osztályrészül, mert előre látta, hogy ezen úton biztosabban eléred mennyei lakóhelyedet. Mihelyt megnyugszol Isten akaratában, édes béke fogja beárnyékozni szegénységed rögzös útját, — ha ellene szegülsz, ideges kapkodás, nyugtalan fáradozás, balsiker, lelki békétlenség keserítik élted napjait. És örök sorsod?

Talán korai halál fenyeget? Ne félj tőle: Istentől jön és Istenhez vezet! Az Úrnak utolsó kegyelme, melyet neked szánt, — és a te utolsó áldozatod Istenért!

Az Isten akaratában való teljes megnyugvás békét hoz halálig a mennyországig!

14. FEJEZET

JOGUNK ISTEN ÖRÖKSÉGÉRE

57. Isten fiainak örökösödési joga

I. A gyermekeket bizonyos részesedés illeti meg szüleik vagyonából és jövedelméből. A szülő köteles gyermekét vagyoni helyzetének és állásának megfelelő tartásban és nevelésben részesíteni. Jómódú atya nem tenne eleget kötelességének, ha gyermekét oly egyszerű módon élelmezné, ruházná, iskoláztatná, mint a szegény napszámos. Vagyona kötelezi őt, hogy annak mértékében gondoskodjék gyermekéről. A gyermeknek ez a joga, mely őt már szülője életében is megilleti, korlátozott haszonélvezethez hasonlít. Ha azután a szülő meghal, a vagyon tulajdona is átszáll fiára.

Amidőn az Úristen bennünket fiaivá fogadott, szintén bizonyos részesedést, haszonélvezetet biztosított nekünk isteni javából. Az isteni Gondviselés, melyről az előző fejezetben szóltunk, alig más, mint Isten bölcseségének, mindenhatóságának értékesítése fogadott fiainak javára. Még világosabban mutatkozik ez a részesedés sok szent életében, kiknek csodálatos bölcsesége, jövendőmondása, csodatevő hatalma nem más, mint részesedés az isteni mindentudásban és mindenhatóságban. Szóltunk erről az 51. elmélkedésben.

De mindez, bármily értékes önmagában, csak gyenge kezdete a tökéletes részesedésnek, melyet az Úristen fent a mennyországban tartogat számunkra. Ott mintegy társtulajdonosai leszünk mérhetetlen javainak: bölcseségének, mindenhatóságának, tökéletességének, szépségének, boldogságának. Ez a mennyei örökösödési jog, melyet Atyánk nekünk szánt. Csakhogy lényeges a különbség az emberi és az isteni öröklési jog között. Hogy tévedésbe ne essünk, főképp két különbséget kell megemlítenünk.

II. Amint az Isten maga tiszta szellem, úgy tulajdonosságai és kincsei is szellemi természetűek. Márpedig a szellemi javak lényegesen mások, mint az anyagiak. Az utóbbiak annál inkább csökkenni, mennél többen osztozkodnak bennük. A

milliomos vagyon is felekre, harmad- vagy tizedrészekre bomlik, ha két, három vagy tíz örökösre száll. Még a milliárdos is elszegényedik, ha túl bőségesen osztja jótéteményeit a kérégetők végeláthatatlan sokaságának.

Mások a szellemi javak. A tudós tudománya nem csökken, ha száz vagy ezer tanítványnak juttat belőle. Egy remek festmény vagy szobor nem veszít szépségéből, bármily nagy tömegek gyönyörködnek is benne. Isten javai sem merülnek ki, ha az igazultak milliói részesülnek bennük. Sőt minél többet ad az Úr kiválasztottjainak, annál gazdagabb, mert többen és többen *szerezik*. Istennek nincs mit félnie az örökösök sokaságától. Nem szegényedik el, ha fiait gazdagítja.

Az anyagi javak osztható természete okozza, hogy többen ugyanazt a jót egyszerre nem bírhatják tulajdonjoguk korlátozása nélkül. A szellemi javakat ellenben többen egyszerre is élvezhetik, tulajdonjoguk sérelme nélkül. Azért a földi öröklési jog úgy intézkedik, hogy a gyermekek csak szüleik halála után lépnek azok javainak birtokába. A szellemi, égi javaknál ily korlátozás felesleges, de lehetetlen is, mert uruk: Isten örök, soha meg nem hal.

III. A földi örökséget a gyermekek csak szüleik halála után vehetik birtokba. Isten gyermekeinek ellenben előbb meg kell halniuk, hogy mennyei örökségüket átvehessék. A földi örökség feltétele az örökhagyó halála, a mennyei örökség pedig megköveteli az örökös halálát. Miért követeli az Úristen fogadott gyermekei halálát mennyei örökségük feltételéül? Három okot említhetünk.

1. Szüleik halála után a gyermekek sem lépnek az örökség teljes élvezetébe, ha még kiskorúak. Gyámjuk kezeli az örökséget. Csak nagykorúságuk után rendelkeznek szabadon és korlátlanul a hagyatékkal. Mi is csak akkor vehetjük át mennyei örökségünket, ha elértük a megfelelő szellemi nagykorúságot. Amíg a földön élünk, lelkileg mindig kiskorúak maradunk, mert az anyagi test korlátozza a lélek szellemi működését. A halálban a test porhüvelyét le kell tennünk, hogy tiszta szellemi javak birtoklására képesek legyünk.

2. Isten azt akarja, hogy a mennyei javakat *megérdemeljük*. Földi életünk próbaidő. Csak ha ezt a próbaidőt sikeresen kiálltuk, leszünk méltók a mennyei örökség átvételére. A földi próba végső vizsgálója, érettségije, *képesítője a halál*.

3. „*A bűn zsoldja a halál*”, mondja Szent Pál (Róm. 6, 23.). Amint minden ember magán viseli a bűn szőgyenfoltját, — a

személyes vagy legalább az eredeti bűnét — úgy minden embernek meg kell fizetnie a bűn zsoldját: el kell szenvednie a **kérlelhetetlen halált**. Kivétel bizonyos tekintetben a **Szűzanya**. Istennek páratlan Gondviselése már fogantatásában megőrizte az eredeti bűntől és egész életén át a személyes bűnnek még árnyéka sem érintette. De azért Isten akarata szerint neki is meg kellett halnia. Nem, hogy saját személyében lefizesse a „bűn zsoldját”: minthogy ment maradt minden bűntől, nem is volt köteles megfizetni annak zsoldját sem. Hanem amint isteni Fia kereszthalálával megváltott bennünket bűneinktől, úgy Szűz Máriának is Isten akarata szerint halálával közre kellett működnie Fiával a megváltás művében. Mi meghalunk saját bűneinkért, Mária — csak úgy, mint drága Megváltónk, meghalt miérettünk.

A halál mennyei örökségünk feltétele. Minél jobban készsülsz el a halálra, annál biztosabb mennyei örökséged is.

58. Krisztus Urunk a mennyországról

Drága Üdvözítőnk tanítását a mennyországról a következő négy pontba foglalhatjuk össze:

I. „Az én országom nem e világból való”, vallotta Krisztus Urunk Pilátus előtt. (Jn. 18, 36.). Mondá neki Pilátus: Tehát király vagy te? Felelé Jézus: Te mondod, hogy én király vagyok.” A héber szólásmódot talán így adhatjuk vissza: Úgy van, amint kérded, én igenis király vagyok. — Ha tehát Krisztus saját vallomása szerint Király, de országa nem e világból való, kell, hogy a *mennyország királya* legyen. Van tehát mennyország és Krisztus a királya, éspedig mint való Isten, öröktől fogva. Mint „Emberfia”, azért jött a világba, hogy minket, kik emberi természetünk szerint testvérei vagyunk, „Isten örököseivé”, saját maga „társörököseivé” tegyen. (Róm. 8, 17.) A javak és kincsek, melyek Isten fiainak örökségét képezik, szintén „nem e világból valók”, nem élvezhetők a föld porában, csak a *mennyországban* fognak minket örökké boldogítani.

II. Mt. 25, 31. kk.: „Mikor pedig eljövend az Emberfia az ő felségében és vele mind az angyalok, akkor ő beül felségének királyi székébe. És összegyűjtenek eléje minden nemzeteket, és elválasztja őket egymástól, miként a pásztor elválasztja a juhokat a bakoktól. És a juhokat jobbra állítja, a bakokat pedig baloldalára. Akkor majd így szól a király

azoknak, akik jobbja felől lesznek: Jöjjetek, Atyám áldottai, vegyétek birtokba a világ kezdetétől nektek készített országot. Mert éheztem és ennem adtatok, szomjúhoztam és innom adtatok... stb." Azokhoz pedig, kik balfelől állnak, így fog szólni: „Távozzatok tőlem, átkozottak, az örök tűzre, mely az ördögnek készített és az ő angyalainak. Mert éheztem és nem adtatok ennem, szomjúhoztam és nem adtatok nekem italt... stb. És ezek örök büntetésbe mennek, az igazak pedig örök életbe."

Az utolsó ítélet, melyet Udvözítőnk idézett szavaival ecsetel, a világ végét jelenti, de nem a lelkekét. Ezek tovább élnek, de sorsuk most már nagyon különböző. Az igazak, akik Isten parancsa szerint jót cselekedtek, bemennek a mennyországba, — a rosszak, akik megvetették Isten parancsait, az örök tűzre, a kárhozatba. Mennyország és kárhozat: két legszélsőségesebb ellentét! Az előbbi az örök boldogság, az utóbbi az örök kín hazája. Amazt kiérdemli a jócselekedet, ezt a bűnben való megátalkodottság. Tehát örök sorsunk saját *magunktól függ*: jó vagy rossz érdemeinktől!

III. De senki ne bizza el magát, mintha tulajdon erejével volna képes elérni a mennyországot. Halljuk, mit tanít erről édes Udvözítőnk az utolsó vacsorán: „Atyám házában sok lakóhely vagyon... Megyek *helyet készíteni számotokra*. És ha már elmentem és helyet készítettem nektek, *ismét eljövök és magamhoz veszek titeket*, hogy ahol én vagyok, ti is ott legyetek." (Jn. 14, 2. k.)

Tehát Udvözítőnk készíti mennyei lakásunkat. Hogyan? Kínszenvedése, halála, feltámadása után „felméne a mennyekbe, ül a mindenható Atyaistennek jobbja felől". Megmutatja az Atyának szent sebhelyeit, emlékezteti értünk ontott vérére, halálára, kimeríthetetlen érdemeire... *Ezek fejében* kér számunkra *kegyelmeket*, melyek emberi gyarlóságunkat megerősítsék és képesítsenek, hogy a mennyország felé törekedjünk. Az erő tehát, mellyel a mennyország felé haladunk, Istentől jön, és pedig Krisztus érdemei fejében. Ha ezekkel a kegyelmekkel közreműködünk, mi is érdemeket szerzünk, melyeket Udvözítőnk számunkra eltesz abban a lakásban, melyet nekünk szán. Minden érdem mintegy újabb díszítése, bővebb berendezése mennyei öröklakásunknak. Minél több az érdem, annál díszesebb a mennyei lakás is. Ha állandóan közreműködünk a nekünk nyújtott kegyelmekkel, *biztosan* elérjük az

örök hazát, — ha nem, elkárhozunk. Krisztusnak tartozunk hálával, ha elérjük, — magunkra vessünk, ha kint rekedünk.

IV. A teremtés célja, hogy Isten bölcsességét, mindenhatóságát, jóságát, szépségét a teremtmények által kinyilatkoztassa. A megváltás célja, hogy Isten irgalmát és igazságosságát nyilvánítsa. Joggal kérdezzük, *mi célja a mennyországnak?*

Krisztus Urunk erre is megfelel az utolsó vacsora után mondott úgynevezett főpapi imájában, melyben a többi közt így szól: „*Atyám! Akiket nekem adtál, akarom, hogy ahol én vagyok, ők is velem legyenek, hogy lássák az én dicsőségemet, melyet nekem adtál.*” (Jn. 17, 24.) Krisztus szavaiból tisztán kiviláglik a mennyország *hármasság célja*:

1. „*Atyám, akarom, hogy ahol én vagyok, ők is velem legyenek.*” Aki szeret, együtt kíván lenni szeretete tárgyával. Krisztus szeret bennünket, és pedig a halálig, a kereszthalálig. Azért akarja, kívánja, hogy mi is örökké ott legyünk, ahol ő él és uralkodik. A mennyország az isteni szeretetnek végső beteljesedése.

2. A mennyei élet Isten dicsőségének végtelenül tökéletesebb kinyilatkoztatása, mint a teremtés. Mert fiai Isten szépségét, bölcsességét, dicsőségét ott nemcsak a teremtmények visszfényében, hanem közvetlenül *őbenne* fogják látni, színről-színre. „*Hogy lássák az én dicsőségemet, melyet adtál nekem...*”

3. Isten dicsőségének ez a szemlélete és szeretete oly kimondhatatlan örömet és boldogságot ébreszt fiainak szívében, amilyet a földön még sejteni sem tudunk. Ez a végtelen boldogság jutalma a földi, hűséges szolgálatnak és végcélja földi életünknek.

A mennyországban válik nyilvánvalóvá, hogy Isten legnagyobb dicsősége és az ember örökké tartó boldogsága egy és ugyanaz. *Isten és ember legfőbb érdekei között teljes az összhang.*

59. Örök otthonunk

I. Ismertem egy gazdag kereskedőt, — már jobb hazába költözött — aki ifjúkorában külföldre vándorolt, ott üzletet kezdett, mely gyorsan hatalmas vállalatná fejlődött. Meggazdagodott, megnősült, boldog házasságot élt. Családi otthont épített. A házhely, a tervrajz, minden helyiség, a berendezés, díszítés a kis család szükségleteinek, kívánságainak, izlésének

megfelelt. Örült is, mikor a kis drágaság készen állott, — úgy érezte, most megvan az otthona, melyben kedveseivel élete napjait boldogan eltöltheti...

A tiszta örömet nagy bánat követte. Megbetegedett... Csak múló rosszullet... A baj megismétlődött, egyre komolyabb jelleget öltött... Egy szép napon orvosa kereken kijelentette: baja végzetessé válhatik, ha ott marad. Nem bírja a nedves, tengeri éghajlatot. Térjen vissza hazájába, ha meg akarja menteni életét. És mit tegyen virágzó üzletével? — Mit gyönyörű villájával? Ha követi orvosa tanácsát és hazatér, miből fog otthon megélni?... Villámcsapás derült égből! Látszólag megsemmisítette minden tervét, — egész boldogságát.

Felkereste egyik papbarátját, kiöntötte előtte szíve keservét. Isten embere nyugodtan végighallgatta panaszát. Majd égnék emelve szemeit válaszolt: Értem keservét! Paradicsomot akart alkotni magának és családjának itt a földön. Már azt hitte, sikerült. De lássa, a mi paradicsomunk ott fent van... a mennyországban.

Megértette a pap szavaiból, hogy jó katolikus létére túl sok gondot fordított földi otthonára, — túl keveset a mennyei öröklakásra. Betegségét Isten-küldötte üzenetnek vette, mely visszahívja hazájába. Istenbe vetett nagy bizalommal és bátorsággal villáját eladta, üzletét áttelepítette és hazatért. Nem csalódott, Isten áldása otthon is kísérte munkáját. Egészsége helyreállt. Isten áldását nagymérvű jótékonykodással iparkodott meghálálni. Így építette most már mennyei otthonát. És boldog élet után boldog halállal még boldogabb örökkévalóságba költözött.

Mit jelent ez a való példa? Mint sok földi jelenet, mintegy képpen szemlélteti Szent Pál rövid, de sokat mondó szavát: „Nincsen itt maradandó városunk, hanem a jövődöt keresünk.” (Zsid. 13, 14.)

II. Jövődő várost, örök lakhelyet keresünk... Bármily kedves, meghitt, drága a mi földi otthonunk, előbb-utóbb ki kell onnan költözködnünk, ha előbb nem, elszakít tőle a kérihetetlen halál. Holttestünket elhantolják a nedves földben, ott elkezdi rothadni, feloszlik. Földből vétetett, ismét földdé lesz. Ez a hazája, visszatér, ahonnét kiindult. De a mi lelkünk tovább él, — örökké él. Örök otthon kell neki, csak abban tud megnyugodni. Lelkünk Isten lehelléte. Istenből indult ki. Istenhez kívánczik vissza, csak nála találhat örök nyugal-

mat. Azért mondja hűséges Megváltónk: Elmegyek lakóhelyet készíteni nektek Atyám házában. És ha elkészítettem, ismét visszajövök és magammal viszlek titeket, hogy ahol én vagyok, ti is ott legyetek. (Jn. 14, 2—3.)

Drága lelkem! Képzeld magadat halálos ágyadra. Érzed, nemsokára meg kell halnod. Mindent, amit e földön szereztél, birtál, szerettél, itt kell hagynod, Szeretteid sem követhetnek, ők sem segíthetnek már. Nem marad semmi és senki, csak drága Jézusod... Ebben a halálos hangulatban halljad szótát: Elkészítettem már mennyei lakhelyedet... most jövök, elviszlek magammal, hogy ahol én vagyok, ott te is légy! Mily kimondhatatlan vigaszt, bizalmat, — örömet és boldogságot lopnak ezek a megváltói szavak a halál közelségétől elrémült lélekbe. Utolsó vigasz, — örök vigasz!

Mily dörék, akik évekig fáradnak, ezreket költenek földi otthonukra, de örök otthonukkal nem törődnek. Pedig ennek érdekében az édes Jézus velük dolgozik és könnyűvé teszi a mennyei öröklakás biztosítását, berendezését. Mit is kíván tőlünk? Csak azt, hogy *mindig a kegyelem állapotában éljünk*, mert addig biztos, hogy mint Isten gyermekei atyai házába fel is vétetünk. És ha a neked ott fenntartott lakást kedvesen fel akarod szerelni és ízlésesen feldiszipíteni: csak élj rendes keresztény életet, tartsd meg hűségesen a parancsokat, teljesítsd hivatásos kötelességeidet, — így aztán nem lesz nap, melyen több-kevesebb, kisebb-nagyobb érdemet nem szereznél, és ezt az érdemet az Udvözítő mind számontartja, mind felviszi készülő lakásodba és ott hűségesen megőrzi... Ha beköltözöl, megtalálod érdemeidet ott fent, mind hiány nélkül!

Miért oly csekély azoknak a száma, akik lakhelyük kiépítésére gondolnak? Mert a legtöbb ember, sajnos a legtöbb katolikus is, teljesen beletemetkezik a földi javakba, tervekbe, gondokba, törekvésekbe, örömökbe, szenvedélyekbe... Elfelejtik a mennyországot! Fától nem látják az — eget! Meglehet, hogy soha életükben végig nem gondolták, mit is jelent nekünk halandó embereknek a mennyország. Mennyi rossztól szabadít meg minket...! Mennyi örömmel boldogít...!

Ezt a mulasztást, ezt a hiányt akarjuk pótolni a következő elmélkedésekben.

60. Szabadulás a gonosztól

I. „Szabadíts meg a gonosztól.”

Mire gondolunk, mire célzunk, midőn a Miatyánk utolsó könyörgését elmondjuk? — Értjük gonosz alatt mindazt, amit mi emberek e földön rossznak ismerünk, ami életünket megnehezíti, elkészeríti, veszélyeztet. De nemcsak tárgyi értelemmel bír e szó, hanem személyivel is: jelenti minden gonoszságnak mintegy személyesítését és értelmi szerzőjét, a sátánt. A Miatyánkban arra kérjük az Urat, szabadítson meg mindenemű gonosztól. De e földön csak úgy vagyunk, hogy ha egyik bajtól megszabadultunk, máris ott leselkedik egy másik, és ha Isten segítségével azt is elkerültük, biztosan nemsokára belebotlunk egy harmadikba. E földön hosszabb ideig baj nélkül nem lehetünk. Nem hiába nevezi Udvözítőnk a sátánt a világ fejedelmének. (Jn. 12, 31; 14, 30; 16, 11.) Amíg tehát a sátán birodalmában kell élnünk, nem csoda, ha behatásait is érezzük, és a gonosz hatása csak gonosz lehet. Teljes szabadulást a gonosztól és arra irányuló imánknak tökéletes meghallgatását csak a mennyei hazában várhatjuk.

II. Nézzük sorban, mi mindentől szabadulunk meg a mennyei hazában.

1. Kezdjük a legveszélyesebbel, a sátánnal.

E földön hármias gonosz hatását tapasztaljuk:

a) Bűnre csábít, ez a *kísértés*, mely veszélyeztet. kegyelmi életünket és örök boldogságunkat.

b) *Nyugtalanítja* lelkünket, mintha Isten elfordult volna tőlünk, nem törődne velünk, — mintha a bűn állapotában volnánk, ha mindjárt lelkiismeretünk nem vádol súlyos bűnnel stb.

c) A Szentírás azt tanítja, hogy a sátán természeti *csapásoknak*, járványoknak szerzője is lehet.

A mennyországban mindezekről az ördögi behatásoktól már nem kell félnünk. Ott fent már nincsen hatalma. Szent János mondja a Jelenések könyvében (12, 7. kk.): „Nagy harc lőn az égben: Mihály és angyalai harcolának a sárkánnyal, s a sárkány harcola és az ő angyalai, de nem diadalmaskodának, sem helyük nem találtatik többé az égben. És levették a nagy sárkány... és angyalai vele együtt letaszítottának... Ezért örvendeztetek, egek, és akik azokban laktok!”

2. A legnagyobb *emberi* baj kétségtelenül a *bűn*. Sok vészes hatása van: megfoszt bennünket a legnagyobb földi

jótól, a megszentelő kegyelemtől, ezzel az örök kárhozat veszélyének tesz ki. Isten büntetését hívja le reánk: szegénységet, betegséget, háborút stb. Felborítja az ember lelki egyensúlyát, kedélyállapotát, lelki békéjét: „Nincs békéjük az istenteleneknek, úgymond az Úr.” (Iz. 48, 22.) — A mennyei hazában már nincs bűn. A bűn mindig az emberi akaratnak eltérése Isten kifejezett akaratától. A mennyországba belépő és Isten színét látó lélekben annyira megerősödik a kegyelem és vele együtt a szeretet erénye, hogy már nem tud olyat akarni és szeretni, amiről látja, hogy Isten *nem* akarja.

3. A földön mindig sok a szegénység és nyomor. Életünk anyagi feltételekhez van kötve: kell étel, ital, ruha, lakás stb. Ha nincs meg, hiányt szenvedünk. Sokszor a hiány csak képzelt: azt tartjuk, valami kell, pedig csak szeszély az egész. De ha kívánságunk nem teljesül, mégis boldogtalanoknak érezzük magunkat. A boldogult lélek megszabadul minden anyagi szükséglettől, nincsenek már anyagi hajlamai, kívánságai, nincs nyomor és szegénység.

4. Sok a földön a betegség, mely tömérdek szenvedéssel jár, végső következménye pedig a halál. A haláltól önkénytelenül visszariad az ember, mert testi-lelki természetének erőszakos megbontását jelenti. — A mennyei hazában már nincs betegség, nincs halál. Ezek feltételezik az anyagi testet. Pedig halálunktól a feltámadásig a mennyországban egyáltalában nem lesz testünk, a lélek addig a testtől különváltan él. A világvégén visszakapja ugyan testét, de ez a megdicsőült test teljesen a lélek uralma alatt áll, ami függetleníti minden zavaró anyagi hatástól és minden fájdalomtól.

5. Sok bajt mi emberek magunk szerzünk félreértések vagy rosszakarat által. Ott fenn már nem lesz félreértés, mert megismerésünk forrása maga az isteni Igazság lesz, melyben nincs tévedés. Nem lesz rosszakarat sem, mert az isteni szeretet áthatja és irányítja egész lelkünket.

6. Földi életünk alatt a régmúlt csalódások, sértések, szenvedések még visszaemlékezésünkben is megtartják keserűségüket. Az édesanya még évek múlva is könnyes szemekkel gondol korán elhalt csecsemőjére. A jó atya élete végéig nyílt sebnek érzi a szégyent, melyet züllött gyermeke családjára hozott. A mennyekben mindezek a sebek végleg behegednek. Az isteni fénytől megvilágított emberi értelem tisztán be fogja látni, hogy a Gondviselés e csapásokat is csak nagyobb rossz elkerülése vagy valami jó elérése céljából engedte

meg, a rosszat is jóra fordította. És a szeretet lángjától hevülő szív végleges megnyugvással fogadja és imádja Isten intézkedéseit.

III. Beteljesül minden téren és minden tekintetben, amit Szent János Jelenéseiben mond: „És az Isten majd letöröl szemükből minden könnyet, és halál nem lesz többé, sem gyász, sem jajkiáltás, sem fájdalom nem lesz többé, mert az előbbiek elmúltak.” (21, 4.)

61. Vizontlítás az Atya házában

I. Fájdalom elveszteni, amit szeretünk és becsülünk, de talán még nagyobb öröm megtalálni, amit elveszettnek gondoltunk. Ebben az örömben legbősegebb mértékben lesz részünk Atyánk házában.

Mindazt az igazi jót, amit a földön bírtunk és helyesen felhasználtunk, a mennyországban ismét megtaláljuk, csak hogy nemesebb, megtisztult, tökéletes alakban. Nézzük csak, mi minden vár ránk a mennyországban, amiről a földön már rég lemondtunk.

II. Az ember tömérdek sokat gondol, megismer, tanul, tapasztal, amit rövidesen elfelejt. Minden való megismerés, nemes elgondolás, mely agyunkban valaha megfogamzott, a mennyekben feléled, hogy örökké szellemi tulajdonunk maradjon, — igaz, nem teljesen ugyanabban a formában. Földi gondolataink sajnálatos tulajdonsága bizonyos korlátoltság, mely nem ritkán pontatlansággá, tévedéssé fajul. Az égben egész lelkünket átható isteni világosság e tökéletlenségnek véget vet, és egész szellemi kincsünk az isteni Igazságot ragyogtatja majd vissza. Nem lesz már tévedés, túlzás, félreértés. Aki pedig a földön többet törekedett az igazság megismerésére, a mennyekben is jobban örülhet annak tiszta birtoklásának.

III. Mindent, ami jót e földön a kegyelem állapotában cselekedtünk, mennyei otthonunkban örök érdem alakjában visszakupunk. Imáink, szentgyónásaink és áldozásaink, — a vigasztaló szó, mellyel búsuló felebarátunkat bátorítottuk, — a friss ital víz, melyet a szomjúhozónak nyújtottunk, — a türelem, mellyel felindulásunkat megfékeztük, — a csekély pár fillér, melyet a kéregetőnek adtunk, — a segítő kézmozdulat, mellyel másnak terhét megkönnyítettük, — önzetlen hűséggel teljesített hivatásos kötelességeink, — a némán eltűrt és nagylelkűen megbocsátott sértés: mindez hervadhatatlan kincs-

csé lett, melyhez tolvaj hozzá nem fér, melyet moly meg nem ront. (Lk. 12, 33.)

IV. A mennyei hazában megtalálod keresztejedet is. Amint Krisztus keresztye örök győzelmének dicső jelvényévé lett, úgy neked is annál gazdagabb rész jut Krisztus mennyei dicsőségéből, minél több és nehezebb keresztet viseltél földi zarándokutadon. Ami itt szenvedést és gyászt okozott, ott fent kimondhatatlan boldogságnak képezi tárgyát. In cruce salus: a keresztben a mi üdvünk!

V. Ott fent várnak minket kedveseink is, kiket az Úr már előttünk magához hívott. Mit érez majd az édesanya, ha kedves gyermeke, akit évekkel ezelőtt kiaszott tagokkal a bölcsőben kimúltni látott, a virágzó ifjúkor megdicsőült bájában elébe siet, hogy megköszönje anyai szeretetét és önfeláldozó gondját? És a gyermeknek, kinek szeretetét és türelmét vénülő szülei testi-lelki gyengesége hosszú és kemény próbára tették, mily örömben lesz része, ha kedves szüleit erők teljes birtokában viszontlátja? És mindazok, akiket a földön tiszteltünk és szerettünk, kiknek halára kötelezve voltunk, nevelőink, tanáraink, jótévőink, bizalmas barátaink, hű munkatársaink, kiknek távozását soká sirattuk ... ott fent mind várnak bennünk. Ugyanazok ők, mint voltak évtizedek előtt itt a földön, — és mégis mások: ami bennük kedves és szeretetreméltó volt, megmaradt, még csak fokozódott, nemesbült, ami pedig a velük való együttlétet néha megnehezítette, ami türelmünket, érzékenységünket próbára tette, mindaz nyomtalanul eltűnt. Csodálkozva vesszük majd észre, hogy összes szeretteink most még sokkal szeretetreméltóbbak! ... És a keresztyén házastársak, kiket hosszú, hűséges együttlét után a halál idő előtt elválasztott, mily boldogságot fognak érezni, ha fájdalmas elválás után az örökkévalóságban ismét egymásra találhatnak! A jó, amit egymásnak tettek, most örök jutalmuk, gyengeségeik végleg meggyógyultak, eltűntek. Mily boldog lesz együttlétük még csak ezentúl! És ha látják gyermekeik és unokáik hosszú sorát bevonulni a mennyek országába, örök dicsőségre, mily kimondhatatlan örömtől repes majd anyai, apai szívük annak tudatában, hogy mindezek boldogsága házas hűségük és kötelességteljesítésük, sok gondjuk és áldozatuk hervadhatatlan gyümölcse! — Mekkora lehet egy Szent Monika öröme, ha látja fia, Szent Ágoston dicsőségét és mindazokét, kik közvetlenül vagy közvetve neki köszönik üdvüket! — A lelkipásztor, a misszionárius, a tanító vagy tanár mit éreznek majd,

ha látják azok hosszú sorát, kik kemény munkájuknak; önmegtagadó kötelességteljesítésüknek köszönik lelkük megmentését? — Mily boldogság lehet, ha a sértőnek, a rágalmazónak, az ellenségnek minden tartozás törlesztése után békéjebbet nyujthatunk — örök békében?

VI. Azokkal is találkozunk ott fent, kiket itt személyesen nem ismerünk, de mégis őszintén tisztelünk, mert hitünk arra tanít: a szentek és angyalok végeláthatatlan sorát. Alkalmunk lesz ott megköszönni őrzőangyalunknak a tömérdek gondot, melyet bölcsőnktől koporsónkig ránk fordított. Ott felismerjük majd, mennyivel tartozunk neki! És dicső védőszentjeink és mennyei pártfogóink, kiket életünk folyamán tiszteltünk...! Mily bensőséges, igazán boldogító barátság fog kifejlődni köztünk és nagy mennyei jótevőink között. — De mindennél nagyobb örömet fogunk érezni, ha odasiethetünk Szűzanyánk kegyelmi trónjához, és leborulva neki hálát mondhatunk, hogy míg a siralmak völgyében éltünk, a bűnösök menedéke méltóztatott lenni nekünk is. Azért lesz a mennyek királynője számunkra is mindörökkön-örökké!

62. Színről-színre

I. Az előző fejezetben ecsetelt mennyei örömök, bármily jogosak és nemesek, csak teremtményekre irányulnak, — végesek. Az ember szíve — mint Szent Ágoston mondja, Istenért van teremtvé, tehát csak Istenben találhat *teljes* megnyugvást. Ezt a végső és végleges megnyugvást is a mennyországban találjuk.

Itt a földön is megismerjük Istent, de „tükör által homályban”. Isten bölcsességét, mindenhatóságát, szépségét, jóságát... mindezt annyiban ismerjük meg, amennyiben a teremtményekről visszaverődik, — homályosan. De fent az égben közvetlenül fogjuk Őt látni: „színről-színre”. Hasonló világossággal, amint az Isten megismer minket, meg fogja ismertetni isteni felségét velünk is. (I Kor. 13, 12.) Itt megismerjük Istent működéséből, ott fent „látni fogjuk Őt, amint van”. (I Jn. 3, 2.)

Aki égbe meredő jeges ormáról az alatta elterülő mélységbe pillant, el van ragadtatva a gyönyörű látványtól. Szent Péterrel fel szeretne kiáltani: „Mester, jó nekünk itt lennünk!” (Mk. 9, 4.) Hasonlóképp hatja meg az embert az előtte elterülő végeláthatatlan tenger vagy az egyhangúságában oly fenséges sivatag... De a természetnek mind e csodálatos szépségei csak

homályos árnyéka annak az örök szépségnek, mely a maga teljességében egyes-egyedül a Teremtő tulajdona.

Amely mértékben növekszik a hatóók ereje, ugyanazon arányban fokozódik — legalább rendszerint — a hatása is. Minthogy Isten tökéletessége és szépsége minden teremtett dolgot végtelenül meghalad, kell, hogy annak színről-színre való közvetlen látása minden földi gyönyörűséggel össze sem mérhető örömet, boldogságot okozzon értelmes szemlélőjében. Istennek tökéletes szépsége az, amiről Szent Pál mondja: „szem nem látta, fül nem hallotta” és a boldogság, mellyel szemlélőit eltölti, a földön „ember szívébe fel nem hatolt”. (I Kor. 2, 9.)

II. Égi szemlélődésünknek egyik *legkedvesebb* tárgyát kétségen kívül édes Udvözítőnk szentséges személye képezi. Belőle a Teremtő és a teremtmény, — Isten és Ember befejezett összhangja fog felénk áramlani. Oly gyönyörűséget fogunk benne szemlélni, mely különösképen alkalmas arra, hogy az *emberi* értelmet és szívet magával ragadja és boldogítsa.

Meg fogjuk érteni, mikép egyesült benne az isteni és az emberi természet egy isteni személyben. És zavartalanul élvez-zük majd azt a kimondhatatlan szépséget, mely a két, annyira különböző természetnek legbensőbb egyesülésében és együtt-működésében rejlik.

Felfogjuk majd azt a végtelen leereszkedést, szeretetet, irgalmat, mely a megtestesülés isteni végzésében és kivitelében megnyilvánul. Mindezekről e földön csak halvány sejtelmekkel bírunk, a mennyországban határozott és világos ismereteket nyerünk.

Ez ismeretek fényében mélységesen be fogunk hatolni Krisztus Urunk földi életének és megaláztatásának, tanításának és csodatevésének, szenvedésének és halálának összes titkába. Mindaz, ami jelenleg hitünk tárgyát képezi, boldogító szemléletté válik. És minél mélyebben behatolunk ezekbe a szent titkokba, annál nagyobb-nak fogjuk látni Udvözítőnknek irántunk való szeretetét. És ez az isteni szeretet lángra lob-bantja tulajdon szívünket is és benne kimondhatatlan boldogságot ébreszt.

Kell, hogy itt is hangsúlyozzuk: Krisztus szent személyének megismerése és a belőle lelkünkbe áradó boldogság annál nagyobb lesz ott fent a mennyországban, mennél inkább iparkodtunk itt a földön Őt megismerni és szeretni. Ebből sejthet-jük, hogy a szorgalmasan gyakorolt elmélkedő ima nemcsak

e földön van lelkünkre nemesítő és nem ritkán vigasztaló, boldogító hatással, hanem örök mennyei életünket is magasabbra emeli és még boldogabbá teszi.

III. Mennyei boldogságunk *legfőbb* tárgyát az *isteni természet* szemlélete képezi. Isten oly nagy, hogy az egész örökkévalóság sem elég arra, hogy végigszemléljük. Mindig új szépségeket fogunk benne feltalálni, soha nem fogunk szemléletébe beleunni. Tökéletessége akkora, hogy egy egész örökkévalóságon át képes az emberi értelmet és szívet elragadtatásban tartani.

Szent János azt mondja, látni fogjuk Istent, „*amint van*”. Ehhez főképp tartozik:

1. Isten *tulajdonságait* már nem, mint itt a földön, hatásaiból és teremtményeiből, hanem közvetlenül Őbenne fogjuk szemlélni, belső összefüggésükben. Feltárul előttünk mindentudása, mindenhatósága, igazságossága, végtelen szeretete, irgalma, szépsége... A mennyekben Isten földi tevékenységét, gondviselését is hasonlíthatatlanul tökéletesebben fogjuk megérteni. Itt a földön oly sokszor tódul ajkunkra a kérdés: *miért* tette ezt az Úristen? Hogy tud ilyet megengedni? stb. A mennyországban mindezek a rejtvények megoldódnak és örömtelt szívvel valljuk majd: „Ígazak és igazságosak az Ő ítéletei.” (Jel. 19, 2.)

2. Bepillantást nyerünk Isten lényegébe, *belső életébe*. Hogy az isteni természet tökéletes egységének sérelme nélkül miképp létezhetik három isteni Személyben, a földön számunkra a legnagyobb titok, melyet el kell hinnünk a nélkül, hogy felérthetnők. A mennyországban lehull a fátyol a legfenségebb titokról is. És minél magasabbfokú megszentelő kegyelem állapotában lépjük majd át az örökkévalóság küszöbét, annál tisztábban fogjuk látni, — annál forróbban szeretni — annál nagyobb és boldogítóbb hódolattal imádni az Atyát, a Fiút, a Szentlelket: az egész Szentháromság egy élő Istent!

63. „Istenem — mindenem!”

I. Van-e boldogság? És ha van, testből és lélekből álló ember elérheti?

Vannak, akik mindkét kérdést vagy legalább a másodikat tagadják.

Nézzük először magát a boldogság fogalmát. Mit is nevezzünk boldogságnak?

Mindenekelőtt meg kell állapítanunk, hogy a boldogság szavát kizárólag csak szellemi, értelmes lényekről használjuk. Állatnak lehet része örömben, élvezetben, de határozottan ellentmondásnak érezzük, ha valaki az állat boldogságáról beszél. Már ebből is látjuk, hogy a boldogság lényeges és szükségszerű vonatkozásban áll a lény *szellemi* lelkéhez. Tehát több mint pusztán öröm vagy élvezet, mert mindkettőre képes a csak érzéki megismeréssel és törekvő képességgel bíró állat is. De amint az állatnak van ugyan érzéki megismerése, de nincs öntudata, mert az öntudat az ismeretnek visszavonatkoztatása a szellemi énre, melyre csak szellemi lény képes, hasonlóképp az öröm vagy élvezet is csak akkor lesz boldogsággá, ha a szellemi lélek mint énjének beteljesülését élvezzi.

A boldogság a *szellemi* lélek kielégültségének, teljes *megnyugvásának* állapota.

De éppen az emberi lélek *teljes* megnyugvása ellen merülnek fel komoly aggályok. Említettük, hogy az emberi léleknek két részét különböztetjük meg: az alsót, érzékit és a felsőt, szellemit. Semmiesetre sem szabad e kettőt mint térbelileg kiterjedteket értenünk, hanem mint különböző *erőket*, melyek közül az érzékiek inkább az anyagi testre irányulnak és az anyagtól függenek, a szellemiek ellenben az anyagtól függetlenebbek. Persze, eredetileg és Isten terve szerint az érzéki erőknek is teljesen a lélek szellemi részének kellene alárendelve lenniök. A paradicsomban így is volt. De amikor az ember fellázadt isteni Ura ellen, a benne lakozó érzéki erők is fellázadtak a szellem uralma ellen és most már ettől függetlenül keresik kielégítésüket. Hasadás állott be az emberi lélek erői között, melyet Szent Pál klasszikus rövidséggel és határozottsággal így jellemez: „a test a lélek ellen vágyakozik, a lélek pedig a test ellen; ezek ugyanis egymással ellenkeznek.” (Gal. 5, 17.) Ami tehát a lélek alsó részét megnyugtatja, sokszor nyugtalanítja a felsőt és viszont.

De azért mégis kétségtelen, hogy az ember néha mégis boldognak érzi magát. Az emberi léleknek az a természete, hogy ha életének egy pontjára irányítja egész figyelmét és erejét, észre sem veszi, ami ezen ponton kívül történik. Az érzékiségnek hódoló ember tényleg boldognak gondolja magát, amíg az érzéki inger tart. Csak akkor jajdul fel megalázott szellemisége, ha az érzéki élvezetnek vége szakad. És fordítva, a tudós zavartalan örömet, boldogságot érez, ha valami nagy igazságot talált, ha egy nehéz problémát megoldott, megfele-

kezve az áldozatokról, melyekbe érzéki természetének a tudományos munka kerül. Ha később az örömnnek vége szakad, érzi testi fáradoalmait, szenvedéseit.

Az igazi boldogság fogalma magába zárja az *állandóság* kellékét is. Nem boldogság, ami csak rövid ideig tart, amiről az ember előre tudja, hogy nemsokára vége szakad. Ezért *természetes* alapon *igazi* boldogság e földön lehetetlen.

II. De tudjuk, hogy az ember *természetteletti életre* van hivatva.

Assziszzi Szent Ferenc útítársának egyszer alkalma nyílt a Szentet imájában megfigyelni. Közös szobában töltötték az éjjelt. Midőn Ferenc azt hitte, hogy társa már alszik, felkelt, térdre borult. Isten jelenlétének tudata annyira áthatotta, hogy nem volt képes másra gondolni és szeretetének lángoló tüzét elárulták az ajkáról ismételve előtörő szavak: „*Istenem — mindenem!*” Sziénai Szent Katalin, Szent Teréz, Szalézi Szent Ferenc és sok más szent is részesült hasonló elragadtatásokban. Vallomásaikból tudjuk, hogy a földi élet semmiféle örömét és élvezetét össze sem lehet hasonlítani azzal a *boldogsággal*, melyet a lélek ily pillanatokban átél. Az öröm érzete ily esetekben a lélek legszellemibb részében honol, de sok esetben áterjed az érzékekre is. Kétségtelen, nincs semmi a világon, ami az ember egész lelkét annyira eltöltené és teljesen *megnyugtatóná*, mint ily természetfeletti vigaszok. De igaz, azok is csak rövid ideig tartanak. Amint a rendkívüli kegyelmi hatás megszűnik, a lélek kínos ürt érez... Szeretne mindvégig ott maradni, ahol volt, de tudja, hogy ennek ideje most még nem érkezett el, majd később, majd fent a mennyországban. De tudja azt is, hogy a szenvedés állapota, melyet az Istennel való egyesülés megszűnése okoz, *előkészülete* az egyesülés végső és örök beálltának. Az egyesülés kimondhatatlan örömeinek vége szakadt, de a *bizalom* továbbra is fenntartja annak előízét. Azért azt mondhatjuk, hogy az ember, aki az Istennel való egyesülésnek ezt a rendkívüli fokát elérte, már a földön *boldog*, mert pillanatokra a boldogság élvezetében részesül, aztán pedig a bizalom élteti, hogy nemsokára állandósul az egyesülés állapota az örökkévalóságban. Csak eddig közelíthetjük meg az igazi boldogságot a siralmak völgyében. Eddig s nem tovább.

A földön csak kevés az extatikus lélek. De fent a mennyországban mindnyájan azok leszünk, ha Isten kegyelme megsegít, hogy elérjük. Ott Isten közvetlen szemlélete még

hasonlíthatatlanul tisztább lesz, mint a megismerés, mely a szenteket e földön elragadtatásba dönti. És a szeretet lángja is aránytalanul magasabbra lobog, mint amely e földön egy Szent Pál vagy Assiszi Szent Ferenc lelkét hevítette. És minden ezen felül a mennyország utolsó lakója is *biztos* tudatában van annak, hogy ez a végtelenül boldogító állapot nem átmeneti, nem múló, hanem örökkévaló. Igen, a mennyországban valamennyien teljes szívvel, teljes lélekkel az Úristenhez tapadunk és kimondhatatlan szeretettel és gyönyörűséggel mondjuk: „Istenem — mindenem!”

64. Összefoglalás

I. „Én vagyok az Alfa és az Omega”, — a görög ábécé első és utolsó betűje — „a kezdet és a vég, úgymond az Úr, az Isten, aki van és aki volt és aki eljövendő, a Mindenható.” (Jel. 1, 8.)

Az Úristen mindennek kútfeje, melyből minden kiindul, Ő mindennek végső célja is, melyhez minden visszatér.

A többi teremtmény — láttuk a jelen könyv legelején — kényszerűségből követi létének ezt az útját. A szabadakaratú rendelkező teremtmények: az angyalok és emberek ugyanazon úton haladnak, de szabadon. A végső célt ők is biztosan elérik: szabadon vagy kényszerűségből. Ha szabadon követik az Istentől nekik rendelt és Istenhez vezető utat, elérik Istent: az Ő végtelen *szeretetét*, *irgalmát*, *boldogságát*. Ha ellenben készakarva letérnek erről az útról és szenvedélyeik irányában haladnak, látszólag mindig jobban eltávolodnak Istentől, végső céljuktól, valóban mégis egyre közelednek feléje, csakhogy más oldalról közelítik meg: minél inkább eltávolodnak szeretetétől, annál inkább közelednek *igazságosságához*, mely a rosszat gyűlöli és megbünteti. Sorsuk a kárhozat. Ők is visszatérnek Istenükhöz. De amíg az *igazak* örökké hirdetik és dicsőítik Isten *szeretetét*, — addig a *gonoszok* örökké hirdetik és dicsőítik *igazságosságát*!

Minden, ami kiindult Istentől, hozzá vissza is tér.

II. A kegyelemnek az a rendeltetése, hogy a teremtetett szabadakaratot — angyalokét, emberekét — a szeretet útján a szeretet örök révébe: a mennyei boldogságra kalauzolja és megóvjá attól az úttól, mely elhagyva szeretetét, Istent igazságossága oldaláról közelíti meg: ez a kárhozat. A kegyelem e szerint az isteni szeretetnek legdicsőbb műve. Két válfaját különböztettük meg:

III. A *segítő kegyelem* az isteni megismerés világosságát és akarásának, szeretetének melegét iparkodik a teremtetett értelembé és akaratba vetíteni. Az anyagi és emberi értelmet és akaratot mintegy megtölti isteni gondolattal és indulatokkal és ezzel a teremtmények lelki életét végső célukra, Istenre irányítja.

Minden *segítő kegyelem*, melyet az ember elfogad és vele közreműködik, kevesbíti a léleknek lefelé, rosszra vonzó fajsúlyát és öregbíti jóra való készségét. Nemesbíti szabadságát, felfokozza szeretetét és közelebb viszi a szeretet végtelen óceánjához, az örök boldogsághoz. Ahányszor pedig a kegyelemnek ellenállva, halálos bűnre ragadtatja magát, kijelenti, hogy nem akar az isteni szeretet uralma alatt állani, és önként kiszolgáltatja magát az isteni igazságosságnak.

IV. A *segítő kegyelem* nem öncél. A benne dolgozó isteni szeretet nem elégszik meg azzal, hogy természetfeletti megismeréseket és indulatokat teremtsen szellemi teremtményeiben. Nemcsak azok képességeiben és cselekményeiben, hanem legbenső lényegükben is vissza akarja tükröztetni Isten természetét. Erre irányul a kegyelem másik csodája: a *megszentelő kegyelem*. Értelmünket messze meghaladó valóságát főképp két hasonlattal iparkodtunk megértésünkhöz közelebb hozni:

1. Az Úristen az emberi lélekbe belevetíti isteni természetének élő *tükröképét*. Ez a megszentelő kegyelem. Általa Szent Péter szava szerint *természetének részeseivé* tesz bennünket. (II 1, 4.) A lélek már természeténél fogva Istennek természetes hasonmása, mert értelemmel, szabadakaratú és halhatatlansággal rendelkezik. A megszentelő kegyelem által Isten *természetfeletti* képmásává lesz, mert általa Isten *belső életét*: önmegismerését és szeretetét tükrözi vissza, melyeket semmiféle teremtmény és teremtetett erő sem megismerni, sem visszaadni nem képes. A megszentelő kegyelem által a lélek isteni tisztaságba és szépségbe öltözik. De mégse mondjuk a kegyelmet öltőnynek, mert ez mindig külsőséget jelent, — a kegyelem ellenben áthatja a lelkek *legbensejét*. Sokkal helyesebben a Szentírással a lélek *újászületésének* nevezzük.

2. Ez istenhasonlatosságával a lélek annyira megtetszik teremő Istenének, hogy legbensőségebben kívánja azt atyai keblére ölelni: az összes mennyei szellem előtt ünnepélyesen és jogérvényesen *gyermekévé fogadja*. Saját örökösévé, Egy-
szülöttje társörökösévé teszi. Nincs szó, mely az önzellen, forró, tiszta szeretet tárgyát oly nyomatékosan meg tudná

jelölni, mint a „gyermek” neve. Ezt használja az Úr, hogy az emberek iránti végnélküli szeretetét kifejezze: „Lássátok, milyen szeretetet tanúsított irántunk az Atya, hogy Isten fiainak neveztetünk és azok is vagyunk.” (I Jn. 3, 1.) Igen, azok vagyunk, mert mindazokat a jogokat, melyek a gyermeket megilletik szülőjével szemben, az Űristen csorbítatlanul ránk ruházta.

V. A mennyei Atya egyszülött Fiának harminchárom élet-éve szüntelen nyomorúság volt, — váltság az emberiség bűneiért. Hasonlókép fogadott gyermekeinek földi élete is a szenvedés jegyében szokott lefolyni. Az istenfiúság tudata rendszerint csak a lélek legmélyén jelentkezik mint belső béke, bizalom, boldogító szeretet. Visszhangjai ezek Krisztus édes szavainak: „Jöjjetek hozzám mindnyájan, kik elfáradtok és meg vagytok terhelve, és én felüdítlek titeket... — Mert az én igám édes, és az én terhem könnyű.” (Mt. 11, 28. kk.) Egy az utunk vele a mennyországba, — egy földi sorsunk is. De mihelyt a halállal megfizettük a bűn adójának utolsó részletét, részünk lesz Krisztus megdicsőült életében is, melyről Szent Pál egy látomás alapján írja: „Szem nem látta, fül nem hallotta, az ember szívébe fel nem hatolt, amiket Isten készített azoknak, akik őt szeretik.” (I Kor. 2, 9.) A kegyelem, az örök élet isteni csírája az átoksújtotta föld zord égaljában csak teng, — átültetve az örökkévalóság virányaiba, isteni erőt, dicsőséget, boldogságot nyer.

Betűrendes tárgymutató

Az arabs számok az elmélkedéseket, a római számok azok pontjait jelzik.

- Akarat és kegyelem együtt-
működése** 19. 21. k.
kegyelme 17.
szabadsága 4, III. k. 21. k.
Anyai szeretet Istenben 44.
Atya és gyermek 40.
- Béke útja** 56.
Betegség 56, II.
Bizalom a gondviselésben 55,
III—IV.
Boldogság 63.
- Élet útja** 52. II. k.
Előkészület a kegyelemre 16,
III.
Ember hármass felelőssége 4,
IV.
Isten term. képmása 29.
a természet királya 5.
kiválósága 4.
Értelem kegyelme 16.
Érzelmek kegyelme 15.
- Fénykép példája** 28. II.
- Gondviselés** 51. kk.
Gonosztól szabadulás 60.
Gyermekek jogai 41.
- Halál utolsó kegyelem** 56, II.
Harmatcsepp 27. II.
Hivatás 56, II.
Hűség jutalma 49.
- Ingyen adott kegyelmek** 12, III.
14, II.
Irgalom 48.
Isten mindennek végső célja 2.
mindennek kútfeje 1.
képmása 29.
szentírási nevei 2, I.
országa l. mennyek országa.
hármass országa 7. 8.
szeretete irántunk 43—50.
természete 25.
szigorúsága 46.
Istengyermekség 40—42.
Szent János szerint 34.
Krisztus tanításában 39.
Szent István király 43, I.
- János, Szent apostol egyéni-
sége** 33.
a kegyelemről 34. k.
Jogunk Isten atyai szeretetére
43.
annak értéke 50.
Jogunk Isten örökére 57.
Juhar, őriási 28, I.
- Kegyelem polgári értelemben** 9.
hittudományi értelemben 10.
jelentése Szent Pálnál 12.
szavát miért nem használja
Krisztus Urunk? 36.
fajai 12.
lényege 32.

- Kegyelem csírája az örök életnek 13, VIII.
 segítő és megszentelő együttműködése 31.
 és szeretet Szent János szerint 35.
 Kegyelemek osztogatása 16, II.
 Kép 30, I.
 Kereskedő, gazdag példája 59, I.
 Kereszttség szertartásai 42.
 Kinyilatkoztatás 1, II. 2, I. 3.
 Közreműködésünk a gondviseléssel 54. k.
 Krisztus előképünk 34, II.
 életünk 38.
 a gondviselésről 53.
 a mennyországról 58.
 szent emberségének szemlélete a mennyországban 62, II.
 Lélek Isten országa 8.
 Lényeg 25, II.
 Mennyek országa 6.
 Mennyország 58.
 Miatyánk 39.
 Munka kötelessége 54. k.
 Nagykorúság, lelki 49, II. 57, III.
 Nevelés, helyes — helytelen 47, III.
 Nikodémus 37.
 Okosság Isten szeretetében 47.
 Otthonunk, örök 59.
 Öntudat, kegyelmi 21.
 Örökösödési jogunk, isteniúi 57.
 Összefoglalása az I. résznek 64.
 Pál, Szent a kegyelem apostola 11.
 kegyelemtana 13.
 kegyelmi élete 18.
 Péter, Szent egyénisége 23.
 kegyelemtana 24.
 Részesedés az isteni természetben 26. kk.
 Rossz eredete 3.
 fajai 3.
 Sátán 3, I.
 országa 6, II.
 Segítő kegyelem 12, III. 14. kk. 31.
 fajai 12. 15—17.
 Stolberg gróf 16, I.
 Szabadság, akarati 4, III. k. 21. k. 48. II.
 és szeretet 22.
 Szabadulás a gonosztól 60.
 Szentháromság 25, IV.
 szemlélete a mennyországban 62, III.
 Szeretet és kegyelem 21. k.
 Szeretet szerepe a gyermeki viszonyban 40.
 és okosság 47.
 Színről-színre 62.
 Szöllőző példája, János 15, 1; 37, III.
 Tékozló fiú 45. kk.
 Természet és lényeg 25, II.
 isteni 25, III.
 Tükör példája 20, III. 28, III. k. 30.
 Tűz és vas hasonlata 26, II.
 Újjászületés 34.
 vízből és Szentlélekből 37.
 Vigasz, lelki 49, I.
 Virág hasonlata 27, I.
 Vizsgálat a mennyországban 61.

Tartalomjegyzék

I. RÉSZ. A MENNYEI ATYA GYERMEKEI.

1. fejezet. A földi mindenség királya.

1. Honnét? — 2. Minek? — 3. A rossz eredete. —
 4. „Attól, akinek sok adatott, sokat fognak követelni.”
 — 5. A természet királya 5—16

2. fejezet. Isten országa.

6. A „mennyekek országa”. — 7. Isten hármassága.
 — 8. A lélek Isten országa 17—23

3. fejezet. A kegyelem fogalma.

9. A kegyelem polgári értelemben. — 10. A kegyelem
 hittudományi értelemben 24—28

4. fejezet. Szent Pál a kegyelemről.

11. A kegyelem apostola. — 12. A „kegyelem” jelen-
 tése Szent Pálnál. — 13. Szent Pál kegyelemtana 29—36

5. fejezet. A segítő kegyelem és fajtái.

14. A segítő kegyelem lényege és célja. — 15. Az érze-
 lem kegyelme. — 16. Az értelem felvilágosító kegyelme.
 — 17. Az akarat kegyelme. — 18. A kegyelem aposto-
 lának kegyelmi élete 37—48

6. fejezet. Kegyelem és akarat.

19. A kegyelem és az akarat együttműködése. — 20. A
 kegyelem és a természet egyesülése. — 21. Az emberi
 öntudat tanúsága az akarat és a kegyelem egymáshoz
 való viszonyáról. — 22. Kegyelem és az akarat sza-
 badsága 49—58

7. fejezet. Szent Péter a kegyelemről.

23. Szent Péter egyénisége. — 24. Szent Péter kegye-
 lemtana 59—63

8. fejezet. A kegyelem lényege: részesedés az isteni természetben.

25. Az isteni természet. — 26. Hogyan nem lehetünk és hogyan lehetünk az isteni természet részeseivé? — 27. Mit tanít a kis virág és a még kisebb harmatcsepp? — 28. Százszorszép és óriási juhar. — 29. Az ember Isten képmása. — 30. A lélek tükre. — 31. Segítő és megszentelő kegyelem. — 32. A kegyelem lényege . . . 64—82

9. fejezet. Szent János a kegyelemről.

33. A tanítvány, „kit Jézus szeret vala“. — 34. Szent János a kegyelemről: Újjászületés és istenfiúság. — 35. Szent János a kegyelemről: Kegyelem és szeretet 83—90

10. fejezet. Krisztus Urunk a kegyelemről.

36. Miért nem használja Krisztus Urunk a kegyelem szavát? — 37. Krisztus és Nikodémus. — 38. Jézus a mi életünk. — 39. „Mi Atyánk, ki vagy a meny- nyekben...“ 91—100

11. fejezet. Istengyermekség.

40. Atya és gyermek. — 41. A gyermek hármias joga. — 42. Az Isten fiává fogadás szentsége 101—107

12. fejezet. Jogunk Isten atyai szeretetére.

43. Van-e jogunk Isten atyai szeretetére? — 44. Anyai szeretet Istenben. — 45. Isten atyai szeretete az emberiség iránt. — 46. Az atyai szeretet első vonása: bölcs szigor. — 47. Szeretet és okosság. — 48. Az irgalom szeretete. — 49. A hűség jutalma. — 50. Isten atyai szeretetére való jogunknak értéke 108—126

13. fejezet. Jogunk Isten gondviselésére.

51. Szülői gondoskodás és isteni gondviselés. — 52. A gondviselés végső célja. — 53. Drága Megváltónk az isteni gondviselésről. — 54. Nemleges közreműködésünk az isteni gondviseléssel. — 55. Tevőleges közre- működésünk az isteni gondviseléssel. — 56. A béke útja 127—140

14. fejezet. Jogunk Isten örökségére.

57. Isten fiainak örökösödési joga. — 58. Krisztus Urunk a mennyországról. — 59. Örök otthonunk. — 60. Szabadulás a gonosztól. — 61. Vizionlátás az Atya házában. — 62. Színről-színre. — 63. „Istenem — mindenem!“ — 64. Összefoglalás 141—159

